

Titulus Quartus

tanta orōnis pluritas. q̄tū ē vtile ad exercitādus
feruorē d̄siderij. Cū hō hāc mēsurā excedit. ita
q̄ sine tedio durare nō possit. nō vltra oīno p̄
tendēda ē. vñ Aug^o ad pbā. Dicit̄ fr̄es in egypto
crebras q̄dē orōnes h̄re. s̄ eas breuissimas
7 rapti q̄dāmo iaculatas. ne illa vigilāt eiecta
q̄ orāti plimū ē n̄c̄ria. p̄ p̄ductōres moras eua
nescat. atq̄ elect̄ intentio. Sic p̄ hoc etiā ip̄i sa
tis oñdunt hāc intentionē. sic nō eē obfūdaz
si p̄durare nō p̄t. sic si p̄durauerit nō cito esse
rapendā. Piero. de instātia orōnis sic ait. Im
portuna in euāgelio m̄lier tandē meruit audiri
sc̄z chananea clauso ostio cū seris h̄ media no
cte ab amico amicus panes accepit 7c. d̄ pe. di.
i. Exēplū etiā de aplis q̄. vt d̄ Act. i. erāt p̄seue
rantes in orōne 7 sic acceperūt sp̄m̄sc̄m copio
se. Sc̄do p̄seuerātia insueta in naturā 7 p̄ oñs
in delectationē cōmutat. Frequētia. n. opandi
habitū h̄tū inducit s̄m̄ pbm. ij. etb. dicētē. q̄
ex frequēter iusta opari seu agere sumus iusti
ac ex frequēter tpata facere tpari. Et sic de alijs
Habit^o autē ē q̄litas difficile mobilis sic dicit
pbs. Et iō s̄m̄ Lullū ad modū natē ē rōm̄ con
sentane^o. p̄t q̄d hō ad bona assuet^o 7 delectabi
liter 7 absq̄ difficultate opat. Dñ dicit Greg^o. i.
eplis. Subito p̄cedenti de vmbra ad solem. de
otio ad labrē. graue cernit eē q̄d incipit. s̄ post
q̄d suescere cepit vsus. tollit difficultatē. iue
nit facile eē q̄d impossibile añ putauit. Si q̄s
ḡ vult eē h̄tiosus. necesse h̄t h̄tutes frequen
tare. Nam videm^o naturā cōtinue opando ex
modica nuce additione impceptibili magnam
arborē facere parūā materiā cōtinuate nase ope
rant̄ in maximū corp^o ex crescē. 7 aquā mollē p̄
seueranti p̄cussione sup̄ durū lapidē cadēdo ca
uare. Hoc totū bonū efficit p̄seuerātia in actib^o
moralib^o. m̄lto efficacit^o q̄ natura in naturalib^o
bus reb^o. Lecus a natiuitate a christo illūina
tus cū eū pri^o igraret. s̄ phariseos cōminantes
7 blasphemātes cōstant in cōfessione h̄tata p̄seue
rauit Jo. ix. Exēplū de Nicolao sene incōtinen
tissimo. p̄ q̄ andreas p̄seuerās in orōne obtinu
it vt cōtineret. Tertio p̄seuerātia acq̄sita cōsuat
Frequent^o enī hō q̄ h̄tutes multas acq̄sinit. ex
corpe 7 negligētia eas p̄dit. Hā h̄ p̄ h̄tutē h̄t
beat q̄ sit bon^o. nō tñ h̄t q̄ semp in bono persi
stat. Ad h̄. n. requirit gratuitū dei cōnū cōsuantis
h̄oem in bonū vsq̄ in finē vite. Cū. n. liberū ar
bitriū de se sp̄ sit cōuertibile. q̄d̄iu viuimus in
hac vita. vt dicit̄ ē s̄. nō dat̄ ei p̄ habit^o h̄tutū
etiā infusari. q̄ se. imobilit̄ i bono statuāt. vñ
dic̄ Aug^o in li. de correptione 7 grā. q̄ p̄mo homi
ni datū ē. nō vt p̄seueraret. s̄ vt p̄seuerare pos
set. Et h̄ m̄lto magis verificat̄ in statu nase cor
rupte. Et sic patz q̄ ad cōsuationē h̄tutū requirit
p̄seuerātia h̄tutū. q̄ negligētiā 7 torpore tollit
7 h̄tutes i opatiōe sp̄ virescē fac. vñ dic̄ Aug^o

q̄ p̄seuerātia magnū cōnū dei ē. q̄ cesa dei cō
na cōsuant. Daniel p̄t crudele reg^o. Darij edi
ctum. trinā orōne quā añ dei faciebat. i. ter in
die nō dimisit. s̄ cōstant in his bonis q̄ agere cō
sueuerat. p̄seuerauit Dani. vt habet thob. viij. c.
Exēplū etiā de sara vxore thobie. Quarto p̄seue
rantia virtutis in bono cōsumat. s̄m̄ enī aplm̄
.i. ad Cor. ix. Multi q̄dē in stadio currunt. sed
vñ accipit brauiū. q̄d de p̄seuerāte ē intelli
gendū. s̄m̄ glo. Dñ dicit Greg^o. in moral. In
cassum bonū agit. si añ vite terminū deservat.
q̄ 7 frustra velocit̄ currit. q̄ priusq̄ ad metā ve
nerit. desic. 7 de pe. di. ij. Multi bñ incipiūt 7c.
sequēti. Et Lri. dic̄. Colle p̄seuerātia. nec ob
sequiū mercedē h̄t. nec bñficiū grās. nec laudē
fortitudo. Demq̄ nō q̄ incipit. s̄ q̄ p̄seueraue
rit vsq̄ i finē b̄ salu^o erit. Est igit. vt dic̄ Bern.
singularis filia summi regis. virtutum finis et
cōsummatio. Et quia tñ bonū p̄ istā acquiritur
iō diabol^o multum ei insidiat. Dñ dic̄ Bern. in
eplis. Scias diabolū soli sp̄ p̄seuerātie insidia
ri. quā solā h̄tutē nouit corbari. Ergo stude p̄se
uerantie qui sola coronatur. Et signauit teus
Bern. ij. loquens ad serpentem. Et tu quidez in
sidialeris calcaneo eius. Per calcaneum nāq̄
intelligitur extrema pars vite. cui diabol^o mul
tum insidiat. sed contra eius insidias perse
uerantia eius caput conterit. Complementū
ergo et cōseruatio operum nostrorum est perse
uerantia. In lege iubetur in omni sacrificio
cauda offerri Leuit. ij. Et Jacob filio suo io
seph tunicam fecit vsq̄ ad talos. totum corp^o
tegentē. Bern. xxxvj. Et nota q̄ perseuerantia ē
virtus specialis. put̄ importat̄ propositum persi
stendi in bono. nec desicendi propter aduersa
villo tempore. s̄ put̄ importat̄ ipsam actualē
continuationem in bonis operibus vsq̄ in fi
nem vite. non pertinet hoc ad virtutē speciales.
Et de hac dicit Aug^o. de pe. dist. iij. Si ex bono
Cur hoc vt homo finiat hanc vitam anteq̄ ex
bono mutetur in malū cur autem illud alijs to
net alijs nō tōnet. igrat. Id tñ cōnū dei eē i bo
no p̄seuerantiā s̄m̄ scripturas fateant nobiscū
Et cur alijs des̄ alijs nō des̄. sine murmure ad
uersus deū dignent̄ ignorare nobiscū.

**Titulus quartus de tem
perantia.** // Quid sit tpantia. 7 circa quā mate
riam h̄satur.

Capitulum primum.

Post hoc agendū est
de temperantia. De qua quattuor vi
tenda sūt. Et primo quid sit. 7 circa
quā materiā h̄satur. Sc̄do de p̄tibus ei^o integra
libus. s̄. verecūdia 7 honestate. Tertio de p̄tibus
subiectiuis. s̄. abstinentia. sobrietate. et castita

Capitulum Primum

te. Quarto de partibus potentialibus. scilicet continentia, mansuetudo, clementia, modestia, eumprobia, studiositate, et humilitate. Ad primi evidentiā duo breuiter sunt uideāda. scilicet de ratione appropriatiōis huiusmodi uerborum ad spāle virtutē, et de ipsa materia seu obiectiōe virtutis. Sciēdū ē igitur quod secundum mansuetudinē hūane locutiōis, aliq̄ noia cōia restringūt ad signandū ea solū q̄ sunt p̄cipua in illa q̄ subiecti cōi signatiōe continent. sic nomē uerbi quod cōit et idem ferent significat quilibet ciuitatē. Antonomastice accipit p̄ ciuitate rome. secundum huiusmodi nomē spātia dupliciter potest accipi. Uno modo secundum cōitatē sue significatiōis, et sic spātia nō ē virtus spālis, sed potest generalis. Vel potest dici additio sequens oēm virtutē secundum quod quādam moderatio requiritur in quilibet virtute morali. Hoc nō importat nomē spātia. Significat enim quādam temperiē, quā rō potest in hūanis opatiōibus et passiōibus. Alio modo considerat quāsi a nomenclastice, secundum quod significat moderatiōē in his q̄ hūit manie hūiem allicere, et a bono rōis abducere, cuiusmodi sūt delectatiōes ciborū et uenereorū. Et huiusmodi spātia ē virtus spālis. Ex huiusmodi autem facili apparet circa quā materiā existit. Dicitur ē ei s̄, quod ad virtutē morālē p̄inet ad suare bonus rōis et passiōes ei⁹ ordini repugnātes. Occupie autem delectatiōnū tact⁹, circa quos spātia consistit, maxie sūt rōni repugnātes. Nā delectatio tāto ē uelox mentior, quāto sequit opatiōē magis onafalem. Maxie autem animalibus naturalibus sunt opatiōes, quibus ad hūana natura, hoc autem ad hūana consideratur vel in indiuiduo, et huiusmodi sit p̄ cibū et potū. Et in spē et huiusmodi p̄ diuisionē masculi et femie. Et idem circa delectatiōes et cupias respiciēdas, ciborū et potū ac etiā uenereorū p̄prie huiusmodi consistere spātia. Dicitur autem Augustinus in libro de lib. arb. Spātia ē effect⁹ coercens et cohibēs appetitū ab his reb⁹ q̄ turpiter appetunt. Et Tullius i. i. de orat. dicit. Spātia ē rōis in libidine atq̄ alios nō rōis ai iper⁹, firma et moderata dñatio. Scā iudith spātiōissima fuit in oī genere spātie. Nā sic dicit Hieronymus. Ieiunius erat p̄fecta, lugubri habitu sordidabat, cilitiū huiusmodi sup̄ lūbos suos, secretū cubiculū in superioribus tonis fecerat, ubi clausa manebat cū puelis suis. Sicq̄ suā uidiuitatē in scā puritate ducebat Judith, viij. et ix. Et Augustinus. Princeps oīm uitiōrū, dū uideret adā ex limo t̄re ad imaginē dei factū pudicitia ornati, spātia cōpositū, charitate splēdidū, p̄mos p̄ntes illis tonis ac tāq̄ tonis spoliāuit p̄ter ac p̄remittit, de pe. di. q̄.

De partibus temperie .i.

ratione integralibus. Nota s̄ b. l. v. se. se. q. xliij. ar. primo in cor. q. q̄ alicui⁹ virtutis cardinalis triplices p̄tes esse p̄nt. scilicet integrales, subiectiue, et potentiales. Partes integrales alicui⁹ virtutis dicuntur additiōes, quos necessariū ē occurrere ad virtutē, et secundum huiusmodi sunt partes integrales spātie.

scilicet ueracitas p̄ quā aliq̄s refugit in turpitudine spātie dicitur. et honestas p̄ quā aliq̄s arhat p̄ ueracitūde spātie. Nā in virtutes p̄cipue ueracitatis ueracitatis sibi quēdam tēcorē, et uicia in spātie maxie turpitudine hūit. Partes autem subiectiue huiusmodi virtutis sunt spes ei⁹. Partes autem diuersificare spes uirtutis secundum diuersitatē materiē uel obiecti. Est autem spātia circa delectatiōes tactus, q̄ diuisi dunt in duo genera. Nā quādam ordinant ad nutrimētū, et in his spātia ad cibū ē abstinentia, quā ad potū ē sobrietas. Quēdam ordinant ad uim generatiuā, et in his spātia ad delectatiōē p̄ncipalē ipsi⁹ cōit ē castitas, quā ad delectatiōes q̄ sūt in tactu et osculis et amplexibus et huiusmodi ē pudicitia. Partes potentiales uirtutis dicuntur uirtutes secundarie, q̄ modū quē p̄ncipalis uirtus obferuat circa aliquā materiā, ille idē obseruat in quibusdam alijs materijs, in quibus nō ē ita difficile. Pertinet autem ad spātia moderari delectatiōes tactus quos difficili⁹ ē moderari. Dicitur autem quādam uirtus moderatiōē aliquā opat in aliq̄ materia, et refrenatiōē appetit⁹ in aliq̄ tendēt ponat p̄s potentialis spātie, sic uirtus ei⁹ adiūcta. Quod contingit tripliciter. Uno modo in interioribus motibus animi. Alio modo in exterioribus motibus et actibus corporis. Tertio modo ex interioribus rebus. Primum motum autem concupiscentie quē moderat et refrenat spātia tres motus inueniunt in anima, tendētes in aliquid. Primum quidem ē motus uoluntatis cōmōre ex impetu passiōis, et hūic motū refrenat continentia, ex qua fit ut licet hō imoderatus concupiscentias patiā, nō tū uolūtas vincitur sed resistit. Alius motus interior in aliq̄ tendēs est motus spei et audacie q̄ ipsam cōsequit. Et hūic motū moderat seu refrenat humilitas. Tertius motus ē ire tendēt in uindictā, quā refrenat mansuetudo sive clemētia. Circa autem motus corporales moderatiōē et refrenatiōē facit modestia, quā andronicus in tria diuidit. Ad quos p̄mū p̄inet discernere quid sit faciendū, et quid uimittēdū, et quid q̄ ordine agendū, et in huiusmodi firmat p̄sistere. Et spātia ad huiusmodi ponit bonā ordinationem. Aliud ē, quod homo in eo quod agit ueracitā obferuet et quādam ad hoc ponit ornatum. Tertium est in colloquijs amicorū et quibuslibet alijs, et quādam ad hoc ponit austeritas. Circa exteriora uero duplex moderatiō est adhibenda. Primo quē ut sup̄flua nō requirant, et quādam ad huiusmodi ponitur a Diacro, p̄ctas et ab andronico p̄ se sufficiētia. Secunda ut non nimis exquisita requirant, et quādam ad hoc ponit macrobius moderatiōē, andronicus sufficiētiā. Et sic cum Tullius nō ponat in uerbo, sua p̄tes spātie nisi continentia, clementiam et modestiā, cōprehēdit ipse sub modestia oīa illa q̄ p̄inent ad moderatiōē corporaliū motuum et rerū exteriorum, et etiam moderatiōē spei, i. humilitatem.

Titulus Quartus

De uerecundia que. §. II.

ē ps integralis tpannie. qd sit r de q r utrum sit
stus. Est aut uerecundia fm pbm in. iij. etb.
timor ingliationis. fm Dama. aut ē timor in
turpi actu vl de turpi pperrato. Pro cui' declara
tione sciendū fm b. l. w. scda l. cde. q. cxliij. ar.
ij. q timor pprie est de malo arduo. qd difficile
uitat. Est aut duplex turpitudine. Una uitiōsa q
scz p̄sistit in deformitate act' uolūtarij. Et hęc p
prie loquēdo nō hz rōnē mali ardui. Sed eni in
sola hōis uolūtate p̄sistit. nō ut eē arduū. r sup
hōis p̄tātē eleuati. Et p̄pter b nō app̄hēditur
sub rōne terribilis. Dñ dicit pbs i. ij. rix. q. hō
rū malozū nō est timor. Alia ē turpitudine q̄si pe
nalis. q cōsistit in uitupatione alicui'. sic qdaz
claritas glie cōsistit in honoratiōe alicui'. Et qz
hōmō uitupū hz rōnē mali ardui. sic honor hz
rōnē arduū boni. Derecundia q̄ ē timor turpitu
dinis p̄mo r p̄ncipalit' respicit uitupū seu ob
probriū. Et qz uitupū telet uitiō sic honor hz
turi. ideo ex p̄nti uerecundia respicit turpitudi
nem defectuosam. Dupl' aut respicit uerecun
dia culpā. Uno mō qz ex uerecundia hō definit
agere turpia. i. uitiōsa p̄pter timorē impropertū
Alio mō ut hō in turpibz q̄ agit uiter publicos
p̄spect' p̄pter timorē uituperū. hōmō p̄mum fm
Greg. nazan. p̄inet ad emulscentiā. fm ad ue
recundia. Origē uerecundia pprie respicit ingliati
onē fm qd telet culpe q̄ ē defect' uolūtarij. Hō
de obprobrijs r tumeljs q̄ inferit alicui p̄pter
stutē. stuosus nō curat hō rēmit. qz indignē si
bi irrogant. sic legit' de ap̄lis Act. v. qz ibāt gau
dētēs a p̄spectu p̄siliū r. Et imp̄fectiōe ar̄stutis
puenit qz aliqz uerecūdet' de obprobrijs q̄
sibi inferunt p̄stutē. Ex uerecundā hōies
de pauprate. igbilitate. fuitute. r hōmō. pueit
ex b. qz sic honor q̄ telet stuti hz q̄ndā excellen
tiam. ita uituperū qd pprie telet culpe. respicit
aliquem defectum ad minus fm opinionem
hōim. De opibz stuosus in se p̄siderat. non est
uerecundia. s; p accidēs p̄tingit. qz aliqz de hōmō
uerecundent. vl q̄ntū hnt ut uitiōsa fm opinio
nē aliorū. vel in q̄ntū hō refugit in opibz stuos
notā de p̄sumptiōe vel simulariōe. Ex de maio
rib' malis hōies nimis uerecūdet. aliqz proce
dit vl qz illa maiora hnt min' de rōne turpitu
dinis. sicut uitiā carnalia magis spālia. vl qz in
quodā excessu spālis boni se hnt. sic uerecūdan
tur hōies magis de timore q̄ audacia. r furto
magis q̄ de rapina. r hōmō.

Est aut uerecundia. §. III

stus. sumēdo large nomē sturis put. s. stus
dē oē qd ē bonū laudabile in hōianis actib' vel
passionib'. Et sic uerecundia ē st'. qz qdā lauda
bilis passio di. lxxvi. nō sag. dic' Amb. qz uerecū

dia ingenuos pordit natales. Sumēdo autem
stutem pprie. sic nō est stus. Nā stus ē que
dam p̄fectio. ut dē. ij. p̄bicoz. Et ideo oē illud
quod repugnat p̄fectioni. etiā si sit bonum. defi
cit a rōne uirtutis. Derecundia aut deficit a per
fectione. qz ē timor alicui' turpis. qd. s. est exp
brabile. Sicut aut spes ē de bono possibili et ar
duo. ita r timor de malo possibili et arduo. Hō
le aut qui est p̄fect' fm habitū stutis. nō app̄
hēdit aliqz exp̄brabile r turpe ad faciendū
ut possibile r arduum. i. difficile ad uitandum.
ne p̄ actu facit aliquid turpe. vñ opprobrium ti
meat. r sic pprie nō est stus. qd etiā dicit pbs
in. iij. etb. Quāuis aut p̄sistat in medio fm rō
nem uerecundia nō tm est habit' electiu' qd re
quirit ad rōnē stutis. sed ē passio uolūtarij.
Et quia uitiā que p̄tinē ad tpanniam. maxime
hnt turpitudinē vel etiā exp̄brationē. cūz per
ea magis assilemur brutis aialib'. Hō uerecun
dia que est timor de turpi. magis respicit tpan
niam q̄ alias stutes. s. ratione motiui. Potest
tm p̄tinere ad alias stutes. in q̄ntū uitiā ei' op
posita sunt turpia. Fouet aut uerecundia hōne
statem. remouendo q̄ sunt honestati stria. non
ita qz p̄tingat ad p̄fectā ratiōne honestatis. Sic
aut eā describit Amb. in li. de off. Derecundia
sotia r familiaris ē inenū placiditati. p̄teruiaz
fugitās ab oi luxu aliena. sobrietatē diligit. hō
nestatē fouet. r de corē req̄rit. Publican' de pec
catis ita uerecūndabat. qz nō audebat oculos ad
celū leuare. r tēplo app̄quare. A. u. xviij. Ho
mina que iniecit oculos in ioseph inuerecūda
valde fuit inuitās eū de adulterio. Contra iose
ph iuuenis r elegātis forme. facie uerecūda
pōt' p̄misit se icarterari q̄ assentire malo. Si
gna stuose uerecūdie oñderūt magna filiū noe
duo. s. sem r iaphet. qñ auersis facieb' posuerūt
palliū sup noe nudatū in tabernaculo timore
p̄ne uerecūdie. dicit Amb. Ex uerecūdia inge
nuos p̄dit natales. di. lxxvi. nō satis. Dñ dic
idē de stgine maria qz erat uerecūda fm dōe. Et
de bō Bern. legit' qz erat uerecūda supra mo
dum. Ita aut est uilis qz dicit Aug' in li. 8. pe.
Fit dign' uenia qui erulescit p̄ christo. s. stiten
to uerecūde p̄ctm suū. ut de pe. di. v. p̄sideret.

Uerecundantur. §. IIII

aut hōies maxime fm pbm in. ij. rix. corā stut
osis sapiētib'. diūctis familiarib' r p̄palantib'
uitia de defectibus magis q̄ corā alijs. Hō h' ē
fm b. l. w. vbi. qz cū uituperū opponat hono
ri. sicut honor importat testimoniu qdā de ex
cellentia alicui'. r p̄cipue q̄ ē fm stutē. ita op
probriū aut timor ē uerecundia. importat testio
niū qdā ex defectu alicui'. p̄cipue q̄ ē fm cul
pam. Et id q̄nto testimoniu alic' reputat maio
ris ponderis. tātomagis ab eo uerecundantur.

Capitulum Primum

Pot aut testimonium alicuius ponderis maioris reputari tripliciter. Uno modo propter certitudinem veritatis precedentem ex rectitudine iudicij. Sic patet de sapientibus et studiosis a quibus homo magis desiderat honorari et magis ab eis recundatur. Unde a pueris et bestijs nullus recundatur propter defectum iudicij recti qui est in eis. Secundo modo propter certitudinem puenientem ex cognitione quae particularium eorum de quibus est testimonium. quod unusquisque bene iudicat qui cognoscit. Et sic magis recundamur a personis puenientibus que magis facta nostra considerant. A pegrinis autem et omnino ignotis ad quos facta nostra non pueniunt. nullo modo recundamur. Tertio modo est testimonium alicuius magni ponderis ex effectu. scilicet propter iuramentum vel nocumentum ab eo pueniens. et ideo desiderant homines magis honorari ab his qui pnt iurare. et magis recundantur ab his qui pnt nocere. Et inde est quod sum ad aliquid magis recundamur a personis magnis iunctis. cum quibus sumus semper conuersati. quoniam ex his nobis pueniat perpetuum detrimendum opprobrium. Quod autem puenit a pegrinis et transiensibus cito transit. Sic etiam magis recundamur a palatozibus virtuosorum et irrisoribus. et fabularum fictozibus. propter nocumentum inde pueniens. quod est diffamatio apud multos. Apud illos etiam inquit quos nihil mali fecimus. recundamur propter nocumentum sequens. quia per hoc amittimus bonam opinionem quam de nobis habebant. Ab illis a quibus aliquid de nobis postulamur. vel quorum volumus primo esse amici magis recundamur propter nocumentum inde pueniens. scilicet impedimentum implende petitionis et amicitie aliumende. A filiis nobis in malis. non recundamur eos cognoscendo quod non eritiamus quod defectum nostrum apprehendant ut turpe.

Erubescencia non in. §. V

uenit in pfecte virtuosus. ut in. iij. et b. Nec obstinatis pfundatis in peccato. sicut illud dicitur. Frona meretricis facta est tibi erubescere nescisti. Huiusmodi est finis. Et ubi scilicet quod cum recundia ut dicitur est. sit timor turpitudinis. quod aliquid malum non timeat potest contingere. Vel quod illud non extimat ut malum. aut quia non extimat ut possibile vel difficile euitari. Et finis recundia deficiunt in aliquid dupliciter. Uno modo quia ea que sunt erubescibilia. non apprehendunt ut turpia. Et hoc modo ratione carent recundia in peccatis pfundari. quibus sua peccata non displicent. sed magis de eis gloriantur. Alio modo quod non comprehendunt turpitudines ut possibile sibi vel quasi non facile euitabile. Et hoc modo senes et studiosi recundia caret. Sunt tamen sic dispositi. ut si in eis est aliquid turpe. de his recundarent. et sic defectus recundie reperitur in pessimis et optimis. sed ex causis diuersis. Inuenitur etiam in his qui mediocriter se habent finis qui est in eis aliquid de amore boni. et tamen non sunt totaliter imunes a

malis. Et quod ut dicitur. iij. et b. vitanda sunt a studioso non solum que sunt mala secundum veritatem. sed etiam secundum opinionem. sicut illud apostoli. i. ad Thymotheum. v. Ab omni specie mala abstinete vos. Sed enim caueat ab his que sunt signa vitiorum. de quibus etiam homines erubescunt et non solum de ipsis vitijs non est in eis recundia in hominibus. Est tamen in pfectis aliquid motus recundie pueniens rationem. sicut et ceterarum passionum. Nec de peccatis transiente. qui intras eorum est sicut qui dispositiue se habent ad ea. Unde Ambrosius dicit. quod recundia iacit prima fundamenta transiente iniquitatem. scilicet incurrit horrore turpitudinis.

Nota quod uerecundia. §. VI.

de quibusdam est vitanda. de quibusdam est postergenda. de quibusdam est moderanda. et de quibusdam est procuranda. Et primo quod ad bona facienda. Nam dimittit facere non propter uerecundiam ne irrideantur ab hominibus. peccatum est. Unde christus. lu. ix. Si quis me erubuerit et meos sermones. scilicet seruare. vel annuntiare. vel discere hunc filius hominis erubescet cum uenerit in maiestate sua. et sicut erubescit reprehendere etiam qui reprehendi dunt. Unde nathan non erubuit reprehendere regem de adulterio. nec Iohannes bap. herodem de incestu. Unde et ysa. non dimisit propter uerecundiam ad seruandum mandatum sibi a deo scilicet quod niter nudus per triennium per ciuitatem. cum tamen esset de seie regio. hic tamen lazarus aguis in herba uin caute ambuladum. Nam quodam sub specie mortificationis. uocantes se spirituales. nudos se offerunt aspectui aliorum sine causa uigete. addentes et alia turpia. et si non omnimodum mortificet se. sed utriusque aias mortificat. quod hominibus mortale est. nisi eent certi de fidelitate onerari eis super hoc facta. quod non legitur in nouo testamento. Et primi pentes pro peccatum fecerunt erubescetes per uoluntatem. et de addidit tunicas pelliceas ad honorem stare. Secunda uerecundia est postergenda. in cura da cum. scilicet de his que non sunt peccata. ut de pauprate. de illegittimate sterilitate et huiusmodi. Unde christus. Nunquam de uicibus penitentium erubescam sed illud unum gramus. scilicet amplectamur et uide. di. lvi. nunc. Et ambroz. Pudor est seis nupriaz pnia non habere. i. filios quibus hoc est sola causa nubedi. xxxij. q. ij. ubi glo. sola. i. picipua causa. Si tamen per eas si stat quod habent non est cur deant erubescere. Sic nec zacharias et elisabeth. Tercia est moderanda uicis de peccatis commissis. Nam de quibus erubescere. et pnt respectu offese dei. Sed non tamen ut per se amittat confessionem vel intret desparationem. Unde augustinus. Caueat peccator ne uerecundia ductus diuidat confessionem. scilicet dicendo diuersa diuersis bene est ad ypoctisim tendere et se uenia carere. de pe. di. v. consideret. Debet ergo ea temptare. quod in se bona est confessio et utilitas. Ambrosius. non habet quod erubescat cui peccatum dimissum est. per pnia. de pe. di. i. Quarta est procuranda. scilicet cum homo terat de peccato. de considerate opprobrium quod ei inde sequitur coram deo et modo. et si multum retrahit homines picipue iuuenes. non minus quod dei timor. ps. Nota die uerecundia mea protra

Titulus Quartus

me est rē. vt fecit susanna. **S**iliter de cōmissis
debet erulescere. vt sic magis incitet ad bonum.
Dñ Amb. sancti q̄ cōsiliare pium certamē gesti
unt ⁊ currere cursu salutis. si fortasse vt hōies
currūt. nature magis ⁊ fragilitate q̄ peccādi li
bidine. ad currendū form⁹ ⁊ actiores resurgunt
pudoris stimulo maiora repantes certamina.
de pe. dist. ij. ille rex. **D**el etiā considerat⁹ ⁊ tuti
bus aliorū. **D**ñ Isa. Erulesce syon ait mare. i.
fm Greg. vita seculariū aliqñ inducit erulescē
tiā spūalib⁹ ⁊ religios⁹ cōsiderata negligētia eoz
De quibus debet. §. VII.
hō erulescere fm ⁊ tutē ponit ea sapiens. **E**ccl
xi. dicēs erulesce a p̄re ⁊ m̄re de fornicatione a
p̄fide. i. p̄tate de mēdacio. a principe de delicto. a
synagoga ⁊ plebe de iniquitate. a socio ⁊ amico
de iniusticia. de furto de vitate dei ⁊ testimonio
de discubitu in pambus. ab obfuscatione dari
⁊ accepti. a salutātib⁹ de silentio ab aspectu mu
lieris fornicarie. ab auersione vult⁹ cognati. ab
auferēdo p̄tem ⁊ nō restituēdo. a respectu mul
ieris alieni viri. ab amicia de s̄monib⁹ improp
riū. ab ipropatione pati. Erulescant ⁊ reuerent
oēs inimici mei. cōfundant⁹ ⁊ erulescant valde
velociter. ait ps. **I**nimici nr̄i sunt sensus exte
riores ⁊ interiores q̄ aduersant⁹ spiritui in suis
inclinationib⁹. vt cōcupiscibilis ⁊ irascibilis in
quib⁹ mor⁹ sunt oīm passionū. **S**z in p̄nia eru
lescant ⁊ cōfundunt⁹ de malis cōmissis. **P**rio ḡ
d̄z q̄s erulescere de fornicatiōe q̄ comprehendit
oēm luxuriā. patet p̄ se q̄ nulluz pctm̄ inducit
hōi tm̄ ruborē sicut luxuria. **C**ur nō pōt eē. q̄ est
vilissimozū mēbrozū q̄ magis erulescit ostēde
re q̄ oia alia. et q̄ p̄ eam nō solū aiām s̄ etiaz
corp⁹ maculat. ⁊ q̄ mulier turpiter vendit. dat
enim aiām suā diabolo ⁊ corp⁹ hōi p̄ trib⁹ num
mis q̄ nō faceret de suis sotularib⁹. **E**t m̄to ma
gis de vitio naturā h̄z erulescere. cū agat qd̄ le
stie cauēt. ⁊ alter faciat se alteri⁹ feminā. **E**t p̄re
⁊ m̄re dicit vt penib⁹ carnalib⁹. **D**el a deo pa
tre ⁊ m̄re ecclia. **S**an. filia alicui⁹ diuini erule
scere debet repta in fornicatiōe. eo q̄ p̄ poterat
honorabiliter eā maritare. quāto magis aia fi
lia dei d̄z erulescere de tāto p̄re. q̄ pōt eā hono
rissime maritare. siue christo p̄ abstinētiā. siue
viro p̄ honorabile cōiugū ab eo institutū. **E**t ma
tre etiā ecclia d̄z erulescere in cōfessiōe. nō tm̄
q̄ nō cōfiteat⁹ pctm̄ suū. q̄ mala ⁊ pessima esset
illa cōfessiō. **S**cdo d̄z erulescere de mēdacio
q̄ potior ē fur q̄ assiduitas viri mēdaciis. vt d̄z
Eccl. xx. **E**t q̄ mētiēs nō seruat fidē quam vult
tm̄ sibi seruari. ⁊ fallit eū qui cōfidit in eo. **E**t cū
dicit vitatē etiā iurādo nō credit ei. **E**t h̄ coraz
oibus de mēdacio cum repit in eo debebat eru
lescere. p̄maxie tm̄ corā p̄fidente ⁊ p̄tate. q̄ pōt
eū punire ⁊ nunq̄ de eo cōfidere vt iniungat ali

quid timens ne decipiat. **A** deo autē p̄fidente su
per oēs debet erulescere de mendacio nō serua
te p̄missionis in baptismo. p̄misit eni abrenū
ciare diabolo ⁊ pompis eius ⁊ eas ipse seq̄tur.
Tertio d̄z erulescere de delicto. i. pigrizia. negli
gentia. **S**eneca. **T**urpissima iactura ē q̄ per ne
gligētiā fit. **E**t principe autē d̄z. q̄ principi siue
deo siue hōi multū displicet pigrizia serui. sicut
velocitas in opib⁹ multū ei placet. **P**rouer. xxij.
Vidisti hōiem velocē in ope suo. corā regib⁹ sta
bit ⁊ erit autē ignobilis. i. negligētes. **A** deo prin
cipe vtiq̄ erulescendū est qui cuncta adducet i
iudiciū. ⁊ momētū a tpe negligēt expensū in
ultimū nō remanebit. **M**aledict⁹ oēs qui opus
dei facit negligēt. dicit **P**iere. quarto. **Q**uar
to erulescendū est de iniquitate a synagoga et
plebe. **E**t de eo q̄ iniq̄ sibi appropriat qd̄ cōe ē oī
bus. vt faciunt vsurarij q̄ tps equaliter oib⁹ cō
mune volūt esse p̄p̄riū suū. **A**ntiq̄ oēs vsura
rij vitabant sicut excoicari. ⁊ erant in magna cō
fusione vt vir auderēt corā alijs cōparē. **S**z et
nūc manifesti vsurarij satis etiā sunt in abomi
natione. vt vitēt talē erulescētiā. nō manifes
te. sed occulte ⁊ p̄ fraudes cōtract⁹ mercatorū
⁊ aliorū sunt pleni vsuris. ⁊ deo occultari non
pōt. vnde debent magis erulescere. **Q**uari etiaz
cū accepint abundantia sp̄aliū ad distribuē
dum paupib⁹ nō ad sibi retinendū. debent er
ulescere. quia detinet res pauperū. **D**ñ xps **L**u.
xvi. **F**acite vobis amicos. i. paupes de māno
na iniquitatē. i. diuitijs inequalit̄ distribuē. sed
iusto dei iudicio. **Q**uinto erulescendū ē de iniu
sticia a socio ⁊ amico que cōmittit in v̄dendo
⁊ emendo ⁊ alijs cōtractibus. decipiēdo tm̄ in p̄
cio vt qualitate praua rerū. **D**el in mēsuris et
ponderib⁹ vt suba rei mixte ⁊ h̄mōi. **E**t certe q̄
amicus ⁊ soc⁹ in h̄mōi cōfidat in amico ⁊ socio
ne decipiat. multū h̄z erulescē de fraude cōmissi
sa ⁊ iniusticia. **D**ñ i **P**rouer. **N**e moliar⁹ ami
co tuo malū. cū ille habeat fiduciā in te. sed h̄z
die nō solum sociū decipe queris si pōt. s̄ p̄rem
⁊ fratrem. ⁊ iō bñ d̄z. **N**e. **V**niusquisq̄ ab amico
suo caueat. et in oī fratre suo nō habeat fiduci
am. quia oīs frater supplantas. **S**exto erulescē
dum ē de furto **L**h̄b. ij. **N**ō licet nobis come
dere de furto aut attingere. **N**on pōt alicui dici
maior iniuria q̄ dicere ei q̄ sit fur ⁊ latro. **N**ec
alijs patit sibi dici talē iniuria. q̄ reputat sibi
ad nimia cōfundiā. q̄ talis ermet a quoq̄.
quia tale vitū nō solet esse nisi p̄sonatū vilissi
matū. **S**ed mirū est ⁊ abusio magna. q̄ p̄ puis
reb⁹ furat⁹ indicit p̄sonis p̄larib⁹ magna pena
suspēdū. ⁊ ide magna erulescētiā. ⁊ dñis ⁊ ma
gnatib⁹ q̄ p̄dant marimā subam sibi subiectis
p̄ diuersas vias fit honor ⁊ laus. **S**eptio erule
scendū ē de vitate dei ⁊ testio. i. de vitate quas
de cōcruit eozū que sunt fidei ⁊ honorū morum

Titulus Quartus

percorum abstergere. et non pudet contrahere.

De honestate que. §. VIII

est pars continentie. Primo sciendum est quod honestas est idem cum virtute. Unde Tullius in. i. de officiis. diuidit honestatem in quatuor virtutes principales. sicut ipsa virtus diuiditur. Pro cuius declaratione nota sunt b. Th. se. se. q. cxlv. arti. i. quod honestas dicitur quasi honoris status. ut dicitur Aristoteles in libro ethicorum. Unde ex hoc videtur aliquid dici honestum. quod est honore dignum honor autem dicitur excellentie. Est enim quedam contestatio seu testimonium de excellentia alicuius. Excellentia autem hominis maxime consideratur secundum virtutes. quia est dispositio perfecta ad optimum. et ideo honestas in idem refertur cum virtute. Sicut autem principalis virtus consistit in interiori electione. ut dicitur viii. ethicorum. ita honestas radicaliter consistit in interiori electione sed signatiue in exteriori conuersatione. Interior enim electio non innotescit homini nisi per exteriores actus. et ideo exterior conuersatio habet rationem honesti secundum quod est demonstratiua interioris certitudinis. Et sic dicit apostolus. i. ad Cor. xiiii. Omnia honeste et secundum ordinem fiant in vobis. Et ad amantem. Quanta quedam virtus et punctatim autem iudicat quod incipit. quid decorum. quid honestum sit. iniquitas omnia precipitat. de pe. di. iij. in lxx. Item quibus honor datur non solum virtuti. sed etiam deo et sanctis propter beatitudinem. et nobilitatem. diuitie. potentiam et honorem. Tamen quia deus et beatitudo non sunt nobilitate nota per experientiam. sicut virtutes. secundum quas quotidie operamur. ideo virtus magis sibi vendicat nomen honesti. Alia vero que sunt infra virtutes. ut potentia. diuitie. et honorem. honorant in quantum coadiuuant ad operationem virtutis. Sed secundum virtutem solus bonus est honorandus. Bonus est autem quis secundum virtutem. Item sciendum est quod cum dicitur Tullius in sexto. honestum esse quod propter se appetitur. intelligendum est sane. Pro cuius declaratione dicitur philosophus in. i. ethicorum. quod eorum que propter se appetuntur. aliquid appetunt solum propter se. et nunquam propter aliud. sic felicitas que est vltimus finis. aliquid appetunt et propter se et propter aliquid aliud. propter se quod in quantum habent in se aliquid rationem bonitatis. et si nihil aliud boni per ea nobis accideret propter aliud autem sunt appetibilia. in quantum producant nos in aliquid bonum perfectum. et hoc modo virtutes propter se sunt appetitiue. et per omnes honestas.

De decore seu pulcritudine spirituali que est eadem cum honestate §. IX.

Unde cum apostolus dicit. i. ad Cor. xij. honesta nostra nulli egent. appellat honesta membra pulchra. sic honesta turpia. pro cuius declaratione nota sunt b. Th. vbi supra quod ad rationem pulchri seu decori concurrunt et claritas et debita proportio. dicitur enim. Dico. quod deus dicitur pulcher sicut vniuersorum consonantie et claritatis causa. Unde pulchritudo corporis in se consistit. quod habeat membra bene proportionata. cum quadam debita co-

loris claritate. Et similiter hominis pulchritudo spiritualis in se consistit quod conuersatio hominis seu actio eius sit bene proportionata secundum spirituale rationis claritatem. Sed autem pertinet ad rationem honesti quod dicimus idem esse virtuti que secundum rationem moderat omnes res humanas. Et ideo honestum est idem spirituali decori. Unde Augustinus dicitur honestatem voco intelligibile pulchritudinem id est spiritualement. Sicut autem idem est honorificum et gloriosum. quia gloria est effectus honoris. Ex hoc enim quod aliquis laudatur vel honoratur. clarus redidit in oculis aliorum. ita idem est honestum et decorum. Et quia quod in ipsa apprehensione apparet decorum accipit ut conueniens et bonum cum bonum apprehensum moueat appetitum. Hoc honestum ipsum quod habet spiritualement pulchritudinem amabile reddidit. Unde Dionysius dicit. Quod omnino est pulchrum et bonum amabile. Bonum autem honestas pars continentie secundum macrobius. Ambrasio. etiam attribuit eam continentie. Hoc huius est secundum b. Th. vbi supra. quia honestas est quedam spiritualis pulchritudo. Pulchrum autem opponitur turpi. Proposita autem maxime seiniue manifestat. Et ideo ad continentiam spiritualiter honestas pertinere videtur. quod id quod est homini turpissimum et indecentissimum repellit. scilicet brutales voluptates. Unde et in ipso nomine continentie maxime intelligitur bonum rationis cuius est moderari et temperare concupiscentias prauas. Sic igitur honestas quedam spirituali ratione attribuitur continentie. ut pars eius integralis. sicut quedam conditio eius. Et quibus fortitudini et iusticie maior honor datur quam continentie. propter maioris boni excellentiam tamen continentie datur maior honor propter prohibitionem vitiorum magis exprobrabilium. Et sic honestas magis attribuitur continentie.

De honesto quod conueniens §. X.

currat cum vtili et delectabili. et quomodo differat. Unde enim bonum diuiditur secundum Ambrasio. et Tullius in delectabile vtile et honestum. Sciendum igitur secundum b. Th. vbi supra quod honestum conueniens in idem subiectum cum vtili et delectabili a quibus tamen differunt ratione. Unde aliquid honestum in quantum habet decorum ex ordinatione rationis. Hoc autem quod est secundum rationem. ordinatum est naturaliter conueniens homini. Unde quodque autem delectatur in suo conuenienti. et ideo est homini naturaliter delectabile sicut de operatione virtutis philosophus probat in. i. ethicorum. Non tamen omne delectabile est honestum quia potest etiam aliquid esse conueniens secundum sensum non secundum rationem. sed homini delectabile est propter hominis rationem que perficit naturam ipsius. Ipsa etiam virtus que secundum se honesta est. refertur ad aliud sicut ad finem. quia ad felicitatem. Et secundum hoc idem est subiecto honestum delectabile et vtile. sed ratione differunt. Nam honestum dicitur aliquid secundum quod habet quandam excellentiam dignam honore propter spiritualis pulchritudinem. Delectabile autem in quantum quiescat appetitum. Vtile quidem in quantum refertur ad aliud. In pluribus tamen est delectabile quam vtile vel honestum. quia omne vtile et honestum est aliquo modo

Titulus Quartus

Sicut temperatus .§. II.

perfectior est continentie. ita e contra. s. intemperatus grauius peccat in continere. Et incōtinēs concupiscētie peior incontinēti ire. Ad primi. s. q. intpar^o est peior incōtinēte fm b. l. v. vbi s. q. p. ctm p^o cipue in voluntate consistit fm Aug. et ideo vbi ē maior inclinatio voluntatē ad peccandū ibi ē graui^o p. ctm. In eo autē q. ē intemperatus. voluntas p. cedit ad peccandū ex electioe ppria qz p. cedit ex habitu p. s. uedine acquisito. In eo atē qui est cōtinēs. voluntas inclinatur ad peccandū ex aliqua passione. Et qz passio cito trāsit. habitus autē est qualitas de difficili mobilis. mde est q. incōtinens statim p. nitet trāscurre passioe. Intemperatus autē nō sic. s. gaudet se peccasse fm illud puer. ij. Lectant cū malefecerit et exultant. et c. Et rō est. qz opatio est sibi facta cum naturalis fm habitū. Dñ sequit q. grauius peccat intemperatus q. incōtinēs. Et q. uis videat esse maior ignorantia in intempato q. in continere. nō tñ ex b. diminiuit p. ctm intempati. Ad ē fm b. l. ho. qz illa ignorantia que p. cedit inclinationē appetit^o et causat eā. illa diminiuit p. ctm in q. tū causat voluntariū. S. illa q. sequit inclinationē appetitus q. tō maior. ē tanto magis aggrauat p. ctm. in intempato autē et incōtinente ignorantia sequit inclinationē appetitus pp. habitū vitij v. l. passionis. et nō p. cedit. Est autē maior in intempato duplx. Vno modo q. tū ad durationem. Nā ignorantia durat in incōtinēte solū durante passioe. sic accessio feb. tertiane durate humoris cōmōtione. S. ignorantia intempati ē assidua pp. p. manentiā habit^o. Dñ assimilatur sic fm p. b. m. in. v. ij. et b. Alio mō ē maior ignorantia in intempato q. tū ad id q. d. ignorat. Nā ignorantia in cōtinēti intendit q. tū ad aliq. d. p. ticulare eligibile. put scz extimat b. n. sic esse eligēdū. s. in temperat^o habet ignorantia circa ipm finē i. q. tū iudicat b. eē bonū. vt irrefrenate seq. concupias.

Quātū ad secundū. §. III.

scz q. incōtinētia concupiscētie sit peior et turpior q. incōtinētia ire. Dñ est ex pte passiois ex qua rō supat. Cui^o rō est. qz motus concupiscētie habet maiorē inordinationē q. motus ire. et b. pp. ter quatuor q. tangit p. b. s. in. v. ij. et b. Primo q. d. quia mot^o ire p. ticipat aliquā r. ratione. in q. tū. s. iratus tendit ad vendicandū in iuriā sibi factā. q. d. aliq. liter rō dicitur. sed tñ nō p. fecte. qz nō intendit debitū modū vindicte. S. mot^o concupiscētie totalit^o est fm sensu. et nullo mō fm rōnē. Scdo quia mot^o ire magis seq. tur corpis cōplexionē pp. velocitatē mot^o cole re. que tendit ad irā. Dñ magis ē in p. mptu q. ille q. est disposit^o fm corpis cōplexionē ad irā

scendū irascat. q. q. ille q. est disposit^o ad concupiscendū. concupiscat. Ad autē puenit ex naturali corpis dispositione est magis venia dignum Tertio quia ira q. tū manifeste opari. sed concupiscētia latebras. et tolose subitrat. Quarto qz concupiscēs delectabiliter opat. sed irat^o q. si q. d. p. cediti tristitia coactus. S. p. siderādo peccatum incōtinētie q. tū ad malū q. d. q. incidit a rōne discedēs. sic incōtinētia ire vt plimū est grauior. qz ducit in ea que sunt ad primi nocu mentum. et homicidiū et h. mōi. Et nota q. difficilior est assidue pugnare contra delectationes q. contra iram. qz concupia magis est continua. s. ad horā difficilior est pugnare seu resistere ire pp. ter ei^o imperum.

Ad continentiam. §. III.

sumendo p. refrenatione animi a voluptatib. inducit. r. q. et dissuadet inordinatū affectū voluptatū fm S. uil. in s. u. d. u. n. s. Primi est loc^o in quo sumus. qz scz in valle lachrymarum fm p. s. Aug. nescimus in q. sine claudamur in b. exilio. Nō eiecit de^o h. u. i. e. m. de paradiso vt b. faciat aliū paradisi. Scdm ē tps in q. sum^o. Ap. l. s. re dimētes tps qm dies mali sunt. Bern. Dñ uersum tps p. n. e. vigilia q. d. ē solēnitatis magni et eremi sabbati q. d. postulamus. Vigilia at nō ē tps delinātū sed festū. Tertū est exēplum xpi et scōz. Exo. xxv. Dia facito fm exēplar q. d. tibi in monte mōstratū ē. i. i. xpo Bern. rps qui nō fallit elegit quod carni molest^o ē. Id g. vtil^o id magis eligēdū. Quartū eorū q. b. amor voluptatū nocuit exēplū eue. Bern. ij. Didit mulier lignū q. d. eē bonū ad rescendū r. c. Quintuz est piculū in voluptatib. cōsequēdis multonēf acq. tūat v. l. p. moxē pp. iā v. l. p. moxē alteri. nō luit dauid aquā bilere quā attulerāt de cisterna bethleē tres viri cū piclo vite eorū s. libauit tomino. ij. Re. exēplū salom. q. infatuat^o ē amore mulierū. ij. Reg. xi. Sextū ē labor in p. pando Epichur^o voluptatū assertor oēs liberos suos impleuit olerib. et pomis. et cibis vilib. dicēs eē vtendū. qz carnes et exq. site epule ingenti cura et miseria p. parant. maiorēq. penā hnt in q. rē to. q. voluptatē in vtēdo. Septimū ē voluptatum breuitas. Sene. voluptas est breuis fastiduo obiecta. q. auid^o hausta ē cin^o in r. rariū recidens. Octauū est eorū indignitas. Seneca. In voluptate nihil est magnificū. q. d. naturaz primā deo faciat. nō est animi virilis. s. pueril^o ad Ro. vi. Quē. n. fructū habuistis in his in q. bus nūc etulescitis. Nonū est penuria fructus n. rōz et filioz rei. Nō enī decet xpianū delicias q. rere. cū sciat xpianū in tot mēbris suis necitatez h. re. Ad Heb. xi. Fide moyses gradis fact^o negauit se eē filiū filie pharaonis. magis eligēs cū p. pto rei q. cū r. palis pcti h. re iocunditatem.

Capitulū Tertiū

Bern. Inueniunt curiosi quo delectent. non inueniunt miseri quo sustentent. Decimū est voluptatū impuritas. habet enim multā amaritudinem anneram. **Dñ** in figura recte dñs congregaciones aquarū appellauit maria **Gen.** i. Pulcritudini. n. delectationū annera est multa amaritudo **Eccl.** viij. Inueni mulierē amariorem morte. i. voluptatem. **Undecimū** ē voluptatū vanitas **Eccl.** viij. **Adolescētia** et voluptas vana sunt **Hiero.** voluptas habita famē nō satietatē p̄t **Job.** iij. Qui biberit ex hac aqua. s. voluptatis. siet iter. **Eccl.** ij. **Diri** vadā et affluā delitūs et. **Quodecimū** ē earū noxieta. **Procent.** n. multiplicif. **Primo** qz sunt multo oriens hō occasio infirmitatis v̄l enā mortū. **Dñ** **Eccl.** xxxij. Propter crapulā multi perierunt. **Secūda** voluptatū maior ps corporū perijt. **Secūdo** in seruitutē redigit **Luc.** xij. **Iuga** boum emi quinqz et. **Voluptas** amantū se quinqz iuga supponit. i. consuetudines delectationū fm quinqz sensus. **tertio** quia reddit corp⁹ p̄sumar sp̄m **Prover.** xxix. Qui delicata e pauperit seruū in fine sentiet eū cōrumacē. **Quarto** obliuionem inducit **Eccl.** v. **Nō.** n. satis recordabit dierū vite sue. eo qz dñs delitūs occupet cor eius. **Quinto** a sapientia impedit **Job.** xxxij. **Nō** inuenitur i terra suauiter viuentiū. s. sapia. **Sexto** dissolutionē et sterilitatē bonorū operū inducit **Hiero.** xxxi. **Uisqz** dissolueris delitūs filia vaga. **Septimo** facit hōiem loquacē. vñ figurat p̄ flumē iū egypti ranas ebullientē. **Exo.** viij. **Octauo** redit hōiem incōpatientē **Amos.** v. **Bibentes** vinum cum phialis et optimo vnguetō delibuti. et nihil cōpariebant sup stritione **Joseph.** **Exemplū** de diuite epulone. **Nono** meliorib⁹ delitūs priuat **Bern.** **Delicata** est diuina consolatio et nō datur admittentib⁹ aliena. in h⁹ figurā columba aquaz diluūqz refugit. **Gen.** viij. s. carnalis voluptatis. **Decimo** in penā eternā commutat **Apoc.** xvij. **Quātū** se glorificauit. et delitūs fuit tñ dare ei tormentū et luctū. **Breg.** **Comētaneū** est qd delectat. eternū qd cruciat **Figura** **Josue.** iij. **Ad** mortue in mare mortuū descendit. i. voluptates.

De mansuetudine quid sit. et in quo differt a clementia. **Capitū. iij.**

Secunda uirtus anime raptantie ē mansuetudo. **Mansuetudo** autē fm pbm in. iij. etb. est moderata irarū. **Concurrunt** autē in eundē effectū cum clementia quā diffinit **Gen.** qz est leuitas superioris aduersus inferiorē. **Differt** autē ab ea nec est eadē uirtus. **Pro** cui⁹ declaratione dicit beatus **Ab.** se. se. q. clvj. qz v̄l moralē fm pbm in. iij. etb. consistit circa actiōes et passiōes. **Passiōes** autē interiores sunt actiōnū exteriorū principia

aut enā impedimēta. **Et** ideo virtutes que moderant passiōes. cōcurrunt quasi in eundē effectū cum virtutib⁹. que moderant actiōes licet specie differāt. sicut ad iusticiā p̄prie p̄tinet cōhibere hōiem a furto. ad quod quis inclinatur p̄ inordinatū amorē v̄l concupiscētiā pecunie qui moderat p̄ liberalitatē. ideo liberalitas concurrat cū iusticia in h⁹ effectū qui est abstinere a furto. **Et** **enā** considerandum est in proposito. **Nam** ex passione ire puocat aliqz qz grauiorē inferat penā. **Ad** clementiā autē p̄tinet directe qz sit diminutiua penarū qz quidē impediri posset per excessum ire. **Et** ideo mansuetudo inq̄trum refrenat impetum ire cōcurrat in eundē effectū cum clementia. **Differunt** autē abinuicē inq̄trum clementia ē moderatiua exterioris punitionis **Mansuetudo** autē p̄prie diminuit passiōem ire **Dñ** ipsa p̄prie respicit appetitū vindicte. **Clementia** v̄o ipsas penas que exterius exhibent ad vindictā. **Est** autē mansuetudo virtus q̄ alio nomine dicitur mititas. quia bonū facit habentē qz p̄tinet ad diffinitionē virtutis. vt dicit in. iij. etb. **Sed** mansuetudine inq̄t **Gen.** omnes boni viri p̄stabit. **Opponit** autē ire put ira imponat vitium. **Nam** ira in se est passio. et excessus eius dicitur ira et defectus eius. cū. s. quis delectat ea vti et nō vti dicit remissio. habitus v̄o qz tenet mediū i ira ē innoctatus. signat tñ noie mansuetudinis. que virtus cum sit denoiata diminutiua ne ire. p̄p̄inquitior est diminutiua qz sup̄abundantie. et p̄pter hoc naturali⁹ ē hōi appetere vni dictam iniuriarū illatarū. qz ab hōi de ficere. quia vix alicui minus p̄ue vident iniurie sibi illate. vt dicit **Salust.** **Est** tñ mansuetudo moderatiua ire fm rectā rationē. ira qz ipsa ira etiā am vti cū oportet. **Ire** mansuetudo siue mititas qd idē est. dicitur virtus fm pbm et beatitudo vt patz **Mat.** v. **Ibi** beati mites et. **Et** fruct⁹ sp̄s. vt patz ad **Gal.** v. **Sed** inq̄trū virtus dicit habitum actus eius. dicit beatitudo. **Sunt** enī beatitudines quidā actus virtutum. inq̄trū delectationem sp̄ialem inducit talis actus. dicit fructus sp̄s. **Donit** autē p̄pterea. mansuetudo ps raptantie potentialis seu virtus ei annera. et etiā clementia. qz viraqz consistit in qdā refrenatione. **Sz** qz raptantie refrenat vehemētissimas concupiscētiā. s. delectationes tacti. **Mansuetudo** v̄o refrenat iras. clementia penas. **Iō** raptantie principalis est virtus. **Mansuetudo** v̄o et clementia minus principales et secundarie.

Fructus seu utilitas. **S. I.** **tes** mansuetudinis fm **Bern.** in sū. **virtus** ut. rū. **Primo** qz inducit ad cognitionē dei. et facit hōi minē dignū allocutione dei. p̄. xxiij. **Diriget** mansuetos in iudicio. docebit mites vias suas. **Eccl.** v. **Esto** mansuetus ad audiendū v̄bū dei

Titulus Quartus

Fac. i. In mansuetudine suscipere insitū verbum
Et Dionysius dicit q̄ moyses p̄pter multā man-
suetudinē dei appitione fuit dignus habitus ⁊
de eo dicit Hieronimus q̄ fuit moyses mitissim⁹ ho-
minū. Et s̄m Lxx. se. se. vbi s̄. Mansuetudo in-
ducit ad cognitionē dei remouendo impedimē-
tum. Et s̄ dupliciter. Primo faciēdo hominem
cōpotem sui per diminutionē ire. Sc̄do mō q̄
ad mansuetudinē p̄tinet q̄ hō nō dicit v̄bis ve-
ritatis, q̄d pleniq̄ fit ex cōmotiōe ire. vñ Aug⁹.
dicit. q̄ mitescē ē nō p̄tradere diuine scriptu-
re siue intellecte. dum vitia n̄ra p̄cutit. siue nō
intellecte. n̄si nos meli⁹ ⁊ veri⁹ s̄ape possemus.
Sc̄do q̄ placentē deo facit Eccl. i. B̄n̄placit⁹
ē ei fides ⁊ mansuetudo. ⁊ s̄ est sc̄dm q̄d concur-
rit in eundē effectū cū charitate marina virtu-
tum. i. in subtrahendo mala primoz. Tertio
quia s̄m Bre. in moral. inducit diuinā filiūdi-
nem. de deo n̄ q̄ dicit Sapien. xij. Tu d̄nator to-
mine oia cū tranquillitate iudicas. Dan. ix. Fac
nobiscū s̄m magnā mansuetudinē tuā. Quar-
to facit nos xp̄i discipulos. Ipse magisterum
hui⁹ virtutis specialit̄ sibi ascribit dicit. Mat.
xi. Discite a me quia mitis sum. Et quo osten-
dit h̄c esse via p̄fectionis. Quinto ē ornamen-
tum decēs seruus dei. i. ad th̄imo. vi. Tu hō dei
sectare pacificā mansuetudinē. ad Ep̄. iij. Ob-
secro vos vt digne ābuleris deo ⁊c in oī mā sue-
tudine. Serto aiā cōseruat Eccl. ix. Filii mi i
mansuetudine serua aiā tuā. sicut vasa vitrea
in feno. v̄l alia re molli inuoluunt. ⁊ sic seruā
a fractura. sic aiā in mansuetudine a fractu-
ra ire. Septimo delectationē multā inducit ps.
xxxvi. Mansueti aut̄ hereditabunt terram ⁊ de-
lectabunt. Et p̄pterea ponitur fructus spiritus
ad Gal. v. Est. n. vt culcitra delicatissima. De-
tauo correctionē fructuosā facit. ps. lxxix. Su-
peruenit mansuetudo ⁊ corripimur. Leo leuic
castigatus reuerentiā exhibet castiganti. Espe-
ritatis aut̄ nimie increpatio nec correctionem
recipit nec salutē. di. rlv. licet. Nono gratios⁹
⁊ amabilē oib⁹ facit. Eccl. iij. Filii in mansuetu-
dine p̄fice opa tua ⁊ sup gloriā h̄is diligeris.
Decimo orationē facit deo acceptā. Judith. ix
D̄n̄l̄iū ⁊ mansuetorū semp tibi placuit de p̄catio
Undecimo in iudicio saluat ps. lxxv. Tu exur-
geret in iudicio deus vt saluos faceret mansue-
ros. Duodecimo d̄n̄m magnū ⁊ multiplex acq̄-
rit Mat. v. B̄ni mires qm̄ ipsi possidebūt terrā
q̄d intelligi p̄t de terra vite p̄ntis ⁊ de terra vi-
uentiū ⁊ de tra corpis s̄m Bern. q̄ fac ei d̄n̄ati.
De p̄n̄o subiectiuis t̄pantie. // La. iij.

De partibus subiecti-
uis t̄pantie que sunt abstinentia sobrie-
tas ⁊ castitas. Et inde de p̄prietatibus
abstinentie videamus. Et quia cōtraria iuxta se

posita magis manifesta sunt ideo cū p̄prietati-
bus abstinentie oppositas ad has p̄prietates.
vel ad vitii gule p̄tinentes simul interferem⁹.
Sciendū est primo q̄ prima ⁊ originalis cōdi-
tio abstinentie. ex qua fere oēs alie cānt est. qz
carnem ⁊ sp̄m in sua natura custodit. Natura
enī carnis s̄m ordinē rōnis ē q̄ spiritui sit sub-
iecta. ⁊ natura sp̄s est q̄ sibi d̄n̄et. eam dirigē-
to ⁊ strēdo ad virtutis exercitiū. Et hoc exp̄lit
deus qui est nature auctor loquens ad ch̄ayn.
Ben. iij. Subter te inquit erit appetitus tuus
vt tu d̄n̄aleris illius. quod ē intelligendum de
d̄n̄o rōnis ⁊ subiectione appetit⁹ sensui. Nā
s̄m q̄ dicit Tul. in li. de offi. Duplex est vis aie
vna est rō. altera appetitus. Rōnis est domina-
ri et dirigere. appetitus aut̄ ob̄pare et dirigi.
Ad cōmendationē abstinentie facit q̄d ait Am-
brosi⁹. Abstinentia lex a d̄no deo. p̄uaricatio le-
gis a diabolo. Culpa per cibū. latebra post cibū
cognitio infirmitatis in cibo. firmitat⁹ v̄bis in
ieiunio. Serpēs suadet gula. d̄ns ieiunare ⁊
cernit. Itaq̄ gula a paradiso expulit regnantē
abstinentia ad paradysum reuocauit errantes
In decr. di. xxxv. seruo die. Ibi multa pulcra de
abstinentia ⁊ sobrietate. exemplū ad cōmenda-
tionē abstinentie. de honorato puero postmodū
abbate. q̄ a pueritia cepit abstinere ab eiu car-
nium ⁊ in conuiuio aliorū alijs comedentibus
carnes. piscis qui in illis p̄n̄o non inueniebat
diuinitus p̄curatus est. intrans siulā cū hauri-
ret aqua de q̄ comedit sufficient. vt habet in li.
dyalogorum.

Ex dicta aut̄ proprie. // I.
tate multe alie sequūt. quedā videlicet p̄tinen-
tes ad mentē ⁊ quedā ad corp⁹. Proprietates
ad mentē p̄tinentes vident̄ eē tres. Nam p̄mo
animū sincerū reddit vt ad orandū sit feruens
tior. Sc̄do memoriā nutrit. vt ad reminiscēdū
sit p̄mpt or. Tertio intellectū acuit. vt ad spe-
culandum sit subtilior. Quātū ad primū scien-
dum est q̄ inuinitas cibi calorē naturalem sus-
focet. p̄pter q̄d cibum decoquere non p̄t. ex q̄
contingit q̄ natura corporis cibi pondere p̄gra-
eata. ⁊ q̄ si suis virib⁹ sepulta mentē ipsaz secū
submergit ⁊ eā p̄p̄ia opatione destituit. Unde
scriptū est Dece. ix. S̄p̄phis sepeliet eos. S̄p̄-
phis interpretat̄ ex ore. vbi dat intelligere. q̄ su-
perfluitas cibi. que ex vitio oris occasione habz
hominē gule v̄ditum sepultū tenet. Itaq̄ sicut
dicit Greg⁹. Quātō corpus implet. tanto ania
minorat. supple in acibus viriū suarū. Et s̄ est
q̄d dicit d̄ns Luc. xxi. Attendite ne grauentur
corda v̄ra in crapula et ebrietate. Dan. vi. vir desi-
deriorū vt aptior eēt ad diuina suscipiendū ⁊
orandū trium hebdomadarū dieb⁹ panem desi-
derabilem nō comedit. ⁊ caro ⁊ vinū nō itioit.

Capitulū Quartū

tunt in os suū. **Dañ. x.** postea habuit maximas visiones et reuelationes. **Secūdo** et tunc abstinence memoriā nutrit. cū enim stomachus nimio cibo replet multū fumū ab ipso ascēdit ad cerebrū ipsūq; obnubilāt et deordināt. et ex hō hōit et tunc memoratiuā q̄ est in pte posteriori cerebri obfuscare. et intentiones acceptarū specierū destruere. **Dñ dicit** **Dee. xij.** Saturari sunt et leuauerunt cor suū. et obliui sunt mei. **Parcitas** autē cibi modicas pmitit fieri exaltationes. et idcirco vis memoratiua in suo vigore p̄sistēs foris ē ad memorandū. **Cū** signū appet in euigilantijs p̄ somnū. q̄ digesto cibo p̄mptiores inueniūt ad reminiscendū ea quorū repleto stomacho memoriā p̄ nō habebāt. **Et** ideo p̄grue hora matutinalis inuenta ē ad traditionē doctrine. tūc enim hō ē potentior ad retinendū et rememorandum que auditorib; sunt tradēda. **Dñ vn̄** de tribus cubicularijs regis **Parij** q̄ fecerāt questionē inter se. qd̄ in oia esset fortis. **Dixit** vniū. qz seducit mentē et regis et fui facit mentē vnā. et non meminit oīm tristitiā et debitū. **Qd̄** intelligit cū vnū et alia cibaria inordinate sumuntur. **q̄.** **Eldre. ij.** Tertio abstinētia intellectū acuit ad subtiliter speculandū. cū. n. opatio intellectus ortū habeat a sensu et fantasia s̄m doctrinā p̄bincē ē q̄ ex mala dispositione p̄tis sensu iue et virtutis imaginatiue. **h̄t** intelligētie inhabilitē redat ad speculationē veritatis. **Nihil** autē est q̄ sic sensum obstruat et fantasiā deordinat. sicut cibi supfluitas. ex q̄ vltērū impedimētū contingit i recta opatione intellectū s̄m qd̄ dicit **Tullius.** **Mente** inq̄ recta vti nō p̄nt multo cibo et potu repleti. **Dñ dicit** **Hiero.** **Veter** pinguis pinguem sensum gignit. **Et** **Sen.** dicit copia cibi et subtilitas impedit. **Dañ. i.** habet q̄ ananias azarias. **misahel** abstinētes reperi sunt sapientiores et acutiores oib;. **Liso.** **Nihil** sensuū acumen opat sic moderata refectio. **de p̄se. dist. v.** **Nihil** enim sic iocundū.

Sunt ulterius alie. §. II.

tres proprietates abstinētie ad corp̄ p̄nentes. **Et** prima ē qz corp̄ p̄ abstinētiā nutritū. tēplū dei efficit. **Secūda** qz cibo sumpto hō delectabilif vrit. **Tertia** qz p̄ eā diuulter viuif. **Est** ḡ p̄ ima proprietates abstinētie circa corp̄ cōsiderāda. qd̄az dedicatio templi. s̄m illud **ap̄h. i. ad Cor. vi.** **Tēplū** dei sanctū ē qd̄ estis vos. **Cū. n.** corp̄ sit qd̄dā instrumentū aie. facilliter ab ipsa ducit. ad opa virtutis. qñ est p̄ce nutritū. **Et** cū in ipsa rōne sunt seminaria virtutū plantata. quarū cōplēntū eē nō pōt. nisi obsequiū p̄stet a corp̄ p̄ce. qd̄ ē aie associatū et p̄ mancipio datū p̄ns est qz ipm corp̄ p̄ abstinētiā gubernatur. erit quasi quedā porta virtutū et clausura vitiorum et ex hoc reddet habitaculū sp̄s sancti. **Das** ex

hoc causat quedā p̄p̄atio omnium virtutū. p̄ q̄s sp̄s sanctus mentē inhabitat. **In** h̄ figurā habet in li. iudiciū qz **Samson** tenēs mandibulaz asini in manu. irruente sp̄s in eū occidit mille philisteos. **Asin̄** ē corp̄ n̄m. mandibula significat os. qd̄ cū quis refrenat vincit tentationes diaboli. **Secūda** p̄p̄ietas abstinētie ad corp̄ p̄nens ē. quia facit corporalē vitā delectabilem et sanā. **Cibus** enim cū moderamine sumptus p̄mo in gustu delectationē facit. **Causat** enim delectatio ex p̄iunctione p̄portionata p̄uenientij cū p̄uenienti. **Dñ** ḡ cibus t̄p̄ate sumit t̄a in quātitate q̄s in qualitate. tūc p̄ueniens cū p̄uenientij t̄i iungit. qz gest̄ cui cib̄ p̄iungit. p̄uenientiaz h̄z ad sp̄m in modo et mensura. et tūc sequit̄ delectatio. **Dñ** maiorē delectationē sentit t̄p̄atus in cibo q̄s gulosus. **Quāto** enim gust̄ ē ordinator et natura p̄uoz. tanto delectatio q̄ inde p̄cipit erit maior. **Dñ dicit** **Ecci. xxxi.** **Somn̄** sanctatis in h̄ie p̄co. tormit vsq; mane. et aia ipsi cū ipso delectabilif. **Trif.** **Nihil** sic iocundū ē sic cibo bñ digest̄ aut decoct̄. **Nihil** sic salutē p̄seruat nihil sic egritudine fugat. sicut moderata refectio. **Sufficiētia** quippe cū nutrimento et sospitatem simul p̄creat et voluptatē. **Abundantia** et o morbi facit et molestias igerit **de p̄se. di. v.** nihil. **Ad** idē facit qd̄ dicit **Hiero.** in duob; ca. se. **ibidē.** **Saluator** mittēs ad p̄dicandū discipulos. dixit. **In** quācūq; tomū intrauerit. et succiperint vos. māducate q̄ apponunt vobis **L. u. r.** **In** quib; verbis nō amplā licentiā comedēdi plura v̄ meliora cōcessit. s; voluptatē et curiositatem querēdi cibos delectatōres restrinxit. **Dñ** christus abstinēs fuit. nec legit̄ carnes comedis se nisi agnū pascale. **vt** dicit magister in histo. scholastica. **Et** cōiuuiū suū fecit ex panib; et piscibus eos multiplicando. **vt** patz **Job. vi.** **Esar** etiā augustus **vt** narrat polerat̄ minimo cibo erat contentus atq; vulgari. **Dñ** panē secūdanum pisciculos minutos et caseū bubalū comedere solicit̄ erat. **Sequitur** etiā comestationes iordinatas et lauras paup̄tas. s̄m illd̄ **Prouer. xxi.** **Qui** diligit epulas in egestate erit. infirmitates etiā. **Ecci. xxxvj.** **In** multis elis erit infirmitas. **Hausea** puer. **xxvj.** **Alia** saturata calcabit fauū. **Dñ** s̄m rabi. **moys.** precepit deus in lege iudeozū qz nō comederēt carnes porcinas quia ex eis generant infirmitates et multre gulositates cōmittunt circa illas. **Hinc** et **Hiero.** ait. **Legim̄** quosdā morbo articulari et podogre humoribus laborātes. p̄ scriptione bonoz ad simplicē mensam et paupes cibos redactos cōualuisse **de p̄se. di. v.** legim̄. **Tertia** p̄p̄ietas abstinētie ad corpus p̄nens consistit in curiali et politico cōiunctu cū alijs. **Cibus** enim moderate et ordinate sumptus mūdiciā corp̄s causat. **per** h̄. qz oēs sensus exteriores puros et imactatos

Titulus Quartus

tenet. Et B maxime requirit in humana conuersatione. que maxime in conuiuendo alio cu qui bus expedit hie munditia corpale consistit. **D**ns Berni. scribit ad frs de monte dei. Si manducas mensam tuam sobrietate potnet. Vitium aure gulofratis horridas imudinas et incurialitates multa facit. Na et ipm os quide e nobilissimu mebru. vtpote deputatu officio loquedi. et maxime necessarium conuersationi. huiem inficit et eius anhelitu fetiduz reddit. vt de gulofis possit verificari illud. ps. v. Sepulcrum patens e guttur eoru. Propter nimiam. n. inordinatam cibi supponone gustu corrupit. ppter qd inde fetide exaltiones erupit. Contingit etia in singulis aliorum sensuum meatibus supfluitates inhoneste. q vitia sociale maculat et conturbant. **D**n in epla iude de re gulofis. Hi sunt in eplis suis maculose conuicias hinc Piero. **D**nti in patia gule vomitu remediunt et qd turpiter ingererunt. turpiter egerunt. **I**poras docet i amforisim. **C**rasa et obesa que crescedi mesuram ipeuerunt. nisi cito ablatione sanguinis minuant. in palissim et pessima morboru genera eripe. de ose. dist. v. **D**e tales. **P**redicru etia vitium ceteros hominis actus inhonestos facit qtu ad corpis membra pura tremore manu effusionem vultu oculoz torurata. transglutendi festinatiam et festinatam auditaru. et multa alia ex quibus sequit inhonestas in conuersatione civili. **D**ec aut remouet abstinentiam que huiem ordina n reddit qtu ad pdicra omnia. **P**arrat perus damianus. q vroz quedam venenis constantinopli. adeo delicate vivebat vt etia comib aqua dedignaret ablu. **D**ns serui eius rore saragebat colligere. ex quo laboriosum sibi balneum pparent. **L**ibos manibus non rangebat. s. frustram scissos auribusda fustinulis aureis ori suo adhibebat. **E**i cubiculum tot ordinari generibredolebat vt narraretm de decus ferat. **S**iqui oiporeni teo erosa fuerit. pty qz corp ei totu coputruir. ita vt membra corpis marcesceret. **D**ndiqz totuqz cubiculu incredibili fetore repleuerit. **D**ec qsqz de seruentibus tantu pferre naru putredine poterat vir vna ancilla non sine olentis specie autilio i eius obsequio pdurante. **E**ade tñ rapri accedebat. et p rinus fugiens discedebat diuini b languore decocta et miserabiliter cruciata. amicis lerantibus die clausit extremu.

Post predicta uiden. §. III

dum est de causis facinoris et conseruatiuis abstinentie quas quatuor possum assignare. **P**ria est assuefactio a iuennute ad aliquod licitu et honestu exercitiu. **D**ens enim humana fin qd dicit Bre. nescit ee ociosa. s. semp occupi desiderat. **E**t qn e occupata circa vnu. cu diuersis non possit intendere a quocunq alio remittit. **E**t itenti

one aut metis sequit affectio. circa illud cui intendit. **N**a ad illud mens e affecta cui maxie e intenta. ita tñ q pleuerantia adfit. na continuaatio opis tristitia a mere elogat et delectatōez causat. **D**arie aut hoc pringit qn qs circa studium lran se occupat ppter naturalē inclinationē intellectus ad veritate. **D**es enim hies natura scire desiderant. vt dicit pbs in i. met. qn g huic nate desiderio qs satisfaciatur p exercitiu studij quietatur mens ab oi alia occupatione ppter conformitate qua hz mens ad hmoi labore. **D**n ho ho a iuennute incipit ociari. oēs aie vires in qdam fame nutriunt. cupientes in aliquo sensibili satiari. **N**a et aures esurunt rumores. **O**culi vanitates. gula cibos et lingua loquacitates. q tñ oia si habeant mentē non sedat. qz talibus non pacit. **Q**uerit enim cibū nobiliorē. q e scia vl' x' r'. **D**n scriptu e puer. rri. **D**esideria occidit pignu. **N**oluerit enim qd man' ei' opari. tota die concupiscit et desiderat. **D**atet g q salubris occupatio e magna ca non vacandi cibis et potibus. nec miti curadu e de eis. dñs n' vt daret nob exemplū vacandi studio scripture. cu temptat' fuit de gula. dicit. **D**n in solo pane viuit ho qsi remediū extra gula. **D**ar. nū. **S**cda ca e debita ordiatio quasi in cibo e obseruanda fin quoz aditōes q trahūt d' adā gl. sup illo vly q dicit esau ad iacob. da mihi de coctione hac ruffa. **S**en. rrv. **P**rima aditio e q quis horu comededi vl' indigēne non preueniat. **E**t iste e prim' mod' q gule vitium nos tetat. qd maxie e detestabile in qcuqz ciue. et maxime rectoru alioru. **D**n maledictio indicat talibus vt habet. **E**ccl. r. **D**e inqt. tibi fra cui' rer puer et cui' principes mane comedunt. **P**ostea subdit. **D**ra fra cui' rer nobilis e. et cui' principes comedūt tpe suo. **J**onathas mozt sententiam metuit. quia in gustu mellis constitutum tps comededi ancessit. i. **R**eg. riiij. **S**cda conditio e q cibos non querat seu accipiat nimis delicatos. sicut diues epulo q epulabat qti die splendide ob b sepul' e in inferno. **L**u. rvi. **T**ertia conditio q non comedat nimis fin sua coplerione qz q vni multu. aliqñ est alteri paucū. in hmoi offenderit de qbz d' in ps. **D**aducaverit et saturati sunt nimis et. **H**istoria habes numeri. r. **Q**uarta aditio e q non comedat cu nimio ardore et rapacitate sic esau lenticule coctionem. dauid aut aqua occupitā de cisterna bethleē effudit q. **R**eg. riiij. ar. di. rli. qsqz. **Q**uinta aditio e q non nimis accurare et studiose pparat sic faciebāt filij heli de h' s q offerebant. i. **R**e. q. hinc et aug'. **F**ieri non pot vt sine aliq vitio cupiditatis vl' voracitatis piosissimo cibo sapiēs notatur. **I**nsipies aut fedissima gule flama in vilissimu olus mardefcat et. di. rli. qsqz. **T**ertia ca abstinentie e elongatio vl' subtractio ab his q pnt desideria carnis accedere. **I**nt alia. n. q fugant

Capitulum Quartum

oia vitia carnis. tñ circa cibos q̄s circa actus ve
nereos. ē subtrahere occasiones pctōz. **N**ā q̄ se
talibz offerit puta colloquīs m̄liera. aspectibz
earū. t̄ mēsis pinguibz. vbi varia t̄ delicata fer
cula aponit. cām plent vt tentent. qd̄ est val
te piculosum in talibz vbi tentat suauitas t̄ vo
luptas. **L**uri⁹ enī in hac materia fugit belluz q̄s
expectet. **D**n̄ scriptū ē de prima muliere. q̄ vidit
lignū pulcrū t̄ delectabile. qd̄ maxime concupuit
Vbi dicit glosa. q̄ nō licet intueri qd̄ nō h̄ con
cupisci. Angeli qui sodomā subuerterunt. edu
centes loth de ciuitate dixerūt ei. **N**oli respicē
p̄ tergum. nec stes in omni terra circa regionē
Gen. xix. Ad significandū q̄ nō solum recedēs
dū est a peccato. sed etiā ab omni eo q̄ h̄ p̄sta
re occasiōē t̄ iducere ad pctm̄. **D**e ieiunio ha
les multū t̄ plene in sc̄da pte. **Q**uarta cā absti
nentie est. **S**ideratio eorū que ad ipsam habent
dam inducunt. **E**t hec sunt p̄cipue quattuor. s. f.
natura. scriptura. fortuna. t̄ mors futura. **N**a
tura quidē abstinētiā predicat. quod patz ex
oris puitate. **N**am sicut dicit p̄bs in li. de na
tura animalium. homo comparatione sui corporis
inf̄ cetera animalia est puiois. p̄ qd̄ dat̄ intel
ligi. q̄ debet esse parui cibi. **A**d hoc etiā idē; na
tura fecit breuē transiū in transglutiendo cibū
Dn̄ breue guttur dedit sibi. vt cin⁹ se de cibo ex
pediret. vt pote ad maiora fact⁹. **D**n̄ dicit **Bern.**
Doluptas gutturis. que tanti hodie extimatur
vir duorum habet latitudinem digitorū. **D**o
dica ergo debet esse delectatio vbi breuis ē tran
situs. s̄m̄ illud **Joel. i.** **D**ulcate qui bibitis vi
num in dulcedine. perit̄ enī ab ore vestro. **D**n̄
dicit **Gene.** **D**oluptas est breuitas fastidio ob
iecta. quo auidius hausta est citius in necessa
rium recidens. **R**eprehendit̄ a p̄bo in lib. et̄b.
ille epycurus. qui orabat deum ventris. vt habe
ret guttur longum vt grus. vt diutius delecta
tio gustui infideret. **I**tes secundo scriptura ad
parcitatem cibi inducit. dicit enī q̄ in itū vi
te hominis est panis et aqua. **Eccl. xix.** t̄ **Gen.**
i. **D**e assignauit eandē escam homini et bestis
Ecce inquit. dedi vobis omnem herbam efferē
tem semen super terram. t̄ vniuersa ligna que
habent in seipsis sementem generis sui. vt sint
vobis in escam et cunctis animantibus. ad qd̄
etiam facit quod dicit **Hiero. di. xxxv.** **E**t exor
dio creature rationalis nec carnibus vescant̄
t̄. **S**imiliter nec vino vt dicitur in eadem di.
ferro die **Daniel** cum socijs petierunt sibi da
n legumina cum aqua. s̄m̄ q̄ scriptura concess
erat. **T**ertio ad pctatē victus fortuna inducit
Considerare enim debet quilibet cum alio habe
te nature perilitatem et eundem productorem
deum. **D**n̄ ḡ debet vn⁹ delit̄s abundare. ali⁹ mi
seria cōsumi. **D**n̄ **Am̄b.** **Quis. n. t̄** inuistam
auar⁹ q̄ q̄ multorū alimēta suū nō vsū. s̄ abun

dantiā t̄ delicias parat. **di. xlvij.** sic hi. **zacheus**
p̄nceps publicanorū t̄ diues. hōa sua cū pau pi
b⁹ n̄ h̄ntib⁹ diuidēda p̄mittebat **Lu. xix.** t̄ **Job**
dic. si comedi bucellā meā sol⁹ t̄ n̄ comedit pu
pill⁹ ex ea. **Job. xxi.** **Q**uarto valet ad pctatē cō
sideratio mortis fut̄e. **S**i q̄s. n. finē carnis **S**idēt
t̄ quō s̄ mib⁹ i eicā pas. facit a gule vitio refre
nat. vn̄ **Bre.** **N**ihil sic valet ad carnis desideria
edomāda. sic cogitare q̄lis sit fūsa mortua. **E**x
emplū i vitali frat̄. **C**ū qdā scholar⁹ honorie vo
luptas corpis dedit. visitaret a qdā n̄o fr̄e suo
cōp̄tota. tūmēs scholar⁹ sui **S**uersionez ex x̄bis
fr̄is. fec̄ pactū q̄ nil dicit̄ d̄ deo. qd̄ ille p̄misit
nisi tñ duo x̄ba i sine s̄m̄ois sui. **E**t p̄ locutio
nes p̄limas recedēs dicit ei illud **Isa.** **S**ub te
sternet̄ tinea. t̄ opimentū tuū erūt x̄mes. que
x̄ba non potuerūt a corde ei⁹ recedere quibz ef
fectus ē frat̄ r̄ n̄. qui t̄ sancte vixit.

In quibus tempo. §. IIII

rib⁹ seu dieb⁹ sint iustura ieiunia ab ecclia. habe
tur ā in sc̄da pte. **ri. vi.** de gula. **Q**uare aut̄ illis
dieb⁹ magis q̄ alijs sint iustura. hec oia pleni⁹
d̄clarat. **N**otād̄ igit̄ s̄z b. **tho. se. se. q. cxlvij. ar. v**
Cū ieiunū ad duo ordies. s. ad d̄letioz d̄pe t̄ ele
uatoz mēz i supna. iō sp̄alit̄ illi ip̄ib⁹ fuerit ieu
nia iducēda. q̄b⁹ oportebat h̄ies a pctō purgari
t̄ mētes fidelit̄ i supna eleuari p̄ deuotiōem. **S**
āt p̄cipue iminet an̄ pascālē solēnitatē. i q̄ t̄ cul
pe p̄ baptisimū relaxat̄. q̄ solēnit̄ i vigilia pasce
celebrat̄. dū. s. b̄ndict̄ fontes baptisimales. et
xp̄ifideles adulti tūc baptizabāt̄ cōit̄. **R**ecolūt̄
enī tūc d̄nica sepultura t̄ p̄ baptisimū cōsepeli
mur xp̄o i mortē. vt d̄ ad **Ro. vi.** **I**n festo etiaz
pasce marie ōz mētē h̄ois eleuari p̄ deuotiōē
ad eternat̄ gloriā quā xp̄s resurgēdo ichauit.
ac etiā fideles d̄nt i h̄m̄oi solēnitatē cōicari et
ad cōionē accedere. oportet mētē eleuata ad de
um. t̄ iō imēdiatē an̄ solēnitatē pascālē ecclia
statuit eē ieiunandū. **A**t eadē rōne in vigilijs p̄
cipuarū solēnitatū in q̄b⁹ nos p̄pari oportet ad
festa futura deuote celebrāda. **S**unt in singulis
q̄rtis anni cōsuetudo ecclia h̄z. vt sacri ordines
p̄ferat̄. ad quoz suscepiōē ōz p̄ ieiunū p̄pari
t̄ eos q̄ ordināt̄. t̄ eos q̄ ordinādi sūt. t̄ totū po
pultū. p̄ cui⁹ vtilitate ordinant̄. **D**n̄ t̄ legit̄ **Lu.**
vi. q̄ d̄ns an̄ discipulorū electionē erunt i mon
tem orare. qd̄ exponēs **Am̄b.** dicit. **Q**uid te fa
cere puenit cū vis aliqd̄ officii pietatis adoriri
q̄n xp̄s missurus ap̄los prius orauit. **P**ōt etiaz
rō assignari ieiunij quattuor t̄pm. s. vt dem⁹ pri
mitias t̄pis deo. **S**unt enī duodecim dies i tot
to anno q̄si. p̄ primis dieb⁹ duodeci mesū an̄i
Et sicut p̄ ieiunū. xl. deo damus decimas t̄pis
ita p̄ ieiunū q̄ttuor t̄pm dam⁹ p̄mitias. vtrūq̄
enī in lege mādāt̄ offerri. s. decimas t̄ p̄mitias
Rō at̄ sp̄al. q̄re. xl. dies ieiunāt̄. i. q̄dragesima ē

Titulus Quartus

triplex fin Breg. in ome. Prima est qz dicitur de
calogi p libros qttuoz sci euagelij implet. terna
rius aut quater ductus in quadragenarij sur
git. Scda ro est. qz i b mortali corpe ex qttuoz
elementis subsistim^o p cui^o voluptate pceptis
dnicis tradicim^o que p decalogu snt accepta.
Pn dignu est vt eade carne quat decies affiga
mus. s. p ieiunij. xl. Tertia ro est vt deo offera
mus. s. cinas tps seu diem anni. sicut aliam
reru. Num eni annus p. ccc. lxxv. dies ducit. nos
aut p. xxxvi. dies affigimur qui sunt ieiunabi
les in sex septimanis. xl. qsi anni nri decias deo
dam^o. Hec tertia ro ponit de se. di. v. Quadra
gesima. vbi sciendu q an tps Bre. quadagesi
ma inchoabat in secunda feria post dnica in. xl. r
fm ista coputatione loquit. S. ipe Bre. addit
dit qttuoz dies ieiunij qui sunt an dnica in. xl.
Et sic efficiunt. xl. dies ieiunij. vt reformarem^o
rpo in ieiunio. q ieiunauit. xl. dieb. vt dicitur
Mat. iij. Ad aut coformam^o ei q ad tps huius
ieiunij. Na ipe ieiunauit imediate postq bap
tismus fuit. qd fuit de mense ianuarij. qz imedi
ate post ephiam. nrm aut ieiunij. xl. inchoat in
mese februarj vl marcij an. s. tps q celebrat so
lemnitas baptisimi nostri. s. vigilia pasce. Ratio
diuersitatis huius est. qz in nobis pmittit bap
tismus vt pparatoriu in adultis ad psecutione
effectus baptisimi. qui est remissio pctoru. S.
baptismus xpi no fuit ad remissionem alicui^o
sui peccati. cu nullu hret. r ideo no eguit ppa
ratorio. voluit tn ieiunare post baptismum ad
dandum exepm baptisatis exercitij ieiunij. qd
iuuat ad vincendu tptanos. Addit r quarta
ro aug. Creator e trinitas. pr r fil^o r spuscus.
Creature no inuisibili delect ternari^o numer^o.
dum dei diligere iubemur ex toto corde ex to
ta aia r ex tota mente. Creature no visibili de
lect numerus qternarius. p humidi et sicuz
calidi et frigidu. Sic g p denariu significantur
oes res. q si ducantur p quaternarium qd com
perit corpori per quod administratio gerit qua
dragesimu numeru pficit. Et notandu q quis
iudei habeant ieiunij quattuoz temporib^o ani
ppter quod dicitur zach. viij. Ieiunij quatti
ieiunium quinti. ieiunij septimi. ieiunij deci
mi. s. mensis erit tomui iude in gaudiu r in so
lemnitates. no tn ppter hoc ecclesia. dicit iudei
zare in ieiunio quattuoz temporu. Ad. n. eisdem
tpibus nec eisdem de causis ieiunat ecclesia. Ad
patet ex dictis Hiero. sup inducta auctoritate
zacharie. Dicit. n. r habet di. lxxvi. ieiunij. Ex
ieiunij quatti mensis apud iudeos est de me
se iulij. Na prim^o mensis apud hebreos e april.
Ieiunij aut illud quatti mensis. s. in iulio obser
uabant qz tnc moyses descendes de monte sinai
tabulas legis diuine pfregit ppter idolatriam com
missam ab illo populo. r iux^o Diere. muri primo tu

pri sunt ciuitatis p nabuchodonosor in quinta
mense q apud nos dr august^o ieiunabant iudei
cu ppter exploratores terre pmissionis orta est
seditio in populo. r iussi sunt i monte no ascende
re. r in hac mense a nabuchodonosor. r postea
a tyto r respasiano templum hierosolymis in
censum est. in septimo mese. s. qui est october
godolias occisus e. r relique populi dissipate In
decimo qui dr ianuarius apud nos plus cum
ezechiele qui in captiuitate babilonica pfit^o
erat. audiuit templum dei esse subuersuz. No
tum est autem q ieiunium eccleie in quattuoz
temporib^o no seruat in illis mensibus nec istis
de causis.

Causa seu ratio .s.v.

Quare phile^o esus carni r lacticinioru in iei
unij eccleie assignant b. Th. se. se. q. c. lxxij. arti.
vij. Sic ieiunij e ab ecclesia institutu ad repri
mendas concupiscencias carnis. que qd sunt de
lectabiliu fm tactum que consistit in cibis et
venereis. r ideo illos cibus eccleie ieiunantibus
interdicit. que et in comedendo maxime hnt
delectatione. r iteru hoim maxime ad venerea
puocant. hmoi aut est esus aialiu in terra qui
esentium r respirantiu. et que ex eis pcedunt
sicut lacticinia ex grescilib^o et oua ex aibus
Quia enim hmoi magis conformant^o huma
no corpe plus delectant r magis conferunt ad
humani corpis nutrimentu. r sic ex eoru come
stione pl^o supfluit. vt vertat in materia semis
cui^o multiplicatio est maximu incitamentum
luxurie. r ideo ab his cibis precipue ieiunanti
bus. ecclesia statuit abstinere di. iij. Deniq. r d
esu carniu semp obseruat in oi ieiunio vt. s. ab
stineat. Quo aut ad oua r lacticinia seruat in
xl. in alijs ieiunijs stat^o p suetudini loco. Nec
obstat q vinu e etia puocatiuuz ad luxuriam
multu ppter qd dr puer. xx. Luxuriosa res e vinu
et ad Eph. v. Nolite inebriari vino in quo est
luxuria. r tn in ieiunio no phile^o pot^o ei. Dicit
eni Th. vbi s. q ad actu generationis tria con
currunt. s. calor. spūs. r humor. Ad caloze qdes
maxime opat vinu r alia calefacientia corpus
Ad spiritus aut causandos vel multiplicandos
videntur operari inflatiua. Sed ad humorem
maxime cooperatur esus carnum ex qb^o mul
tum ex alimento generatur. Alteratio autem
caloris et multiplicatio spirituum cito transit.
sed substantia humoris diu manet. r ideo ma
gis interdicitur ieiunantibus esus carnum q
usus vini vel esus leguminum que sunt infla
tiua. Item nota q cum dicitur hram col
mestionis congruam in ieiunijs esse hraz no
na vel circa. non videtur nona summi fm qd
loquitur scriptura facta de nona. Del etiam to
ctores loquentes de ieiunijs. cu eni dies artifi

pms nif ap hctis
et at pphus

Capitulum Quartum

cialis diuidat fm scripturā in .xij. horas que in equinoctio vernali vel autumnali essent tāti spātū vt hōre nre. vnde 7 in pabola de conductū ad vineā hora vndecima. dictū fuit ab alijs. **Mat. xx.** priori tpe conductis. hi nouissimi vna hora fecerunt que. s. supfluerāt de illa die. sic g̃ hora nona esset hora .xxi. vt tū tres hōre restāt de die leat. **Th.** etiā vbi supra dicit. q̃ hora .vi. vel circa cōsueuerunt cōiter hōies prandere in dieb; in q̃b; nō ieiunāt sole tunc pueniente ad sum̃mū ei⁹ ascensum qd̃ videt esse in meridie i. vi. hora diei artificialis. 7 p̃ oñs in .xviij. hora diei naturalis. inde ad nonā remanēt tres hōre. vbi def̃ ergo dicendū tunc hora nona q̃tum ad ieiunium ecclie. que d̃r. pprie hora .vi. i. in meridie quia sic seruat cōsuetudo generalis ecclie. extra de cōsue. c. auz dilect. que ē optima legū inf̃ pres̃ q̃erā legē tulit. 7 tūc etiā pulsāt ad nonā.

De fructibus seu .s. vi.

utilitate ieiunij primo in genere postea in sp̃e. De ieiunio quadragesimali. in oib; exhibeam⁹ nosmetipsos sicut dei ministros. Et inf̃ cetera subdit in ieiunij. q̃. ad **Cor. vi.** Ieiunij vt dicit **Hiero.** est fundamentū virtutū. 7 **Amb.** vides quāra sit virtus ieiunij. vt spūtū ieiunij hominis serpenē occidat. Valer vtiq; ad multa **Primo** euadere facit diuinā sententiā. **Vnde** nūmūte quorū ciuitas debebat subuerti. restiti factis. 7 ieiunantes. euaserūt diuinū illud iudiciū dño miserante. vt pat; **Jone. iij.** **Secdo** ieiunij dīspōnit ad grām qd̃ pat; in cornelio centurione cui p̃pter ieiunia 7 elemosynas quas faciebat. appuit oranti ip̃t angel⁹ 7 dixit q̃ mitteret pro p̃rito. qui tōceret ei viam salutis qd̃ et factū ē et recepit visibiliter sp̃m. s. **Act. x.** Et p̃pter h̃ etiā ecclia ordinauit oēs fideles tēlere ieiunare in quattuor t̃pib; ad impetrandū ordinādis grām sp̃s sancti. cū pro utilitate pp̃i ordinent̃ **Tertio** ieiunium ad sapientiā 7 noticiam diuinorū disponit **In cui⁹** exemplū ē q̃ daniel post ieiunij factū habuit magnas reuelationes de diuinis **Dan. x.** Et āna p̃p̃tissa. que vacabat ieiunij 7 orōnib; in templo mernit dei filium incarnatū videre 7 cognoscere **Luc. ij.** **Quarto** ieiunij cōsolationē angelicā p̃meret. **Vñ** post ieiunij pactū a x̃po. accesserunt angeli 7 ministrabant ei **Mat. iij.** **Quinto** ieiunij diaboli expellit corpaliē 7 sp̃aliter **Mat. xvij.** **Doc** genus demoniorū nō eijcit nisi i orōne 7 ieiunio **Sexto** ieiunij carnis cōcupiscentias domat p̃ uer. **xvi.** **Vñ** defecit lingua. s. ciborū extinguitur ignis luxurie. Et ap̃ls postq̃ dixit i ieiunij subdit in castitate. s. exhibeam⁹ nosmetipsos. **Ex** h̃ insinuans ieiunij marie valere 7 causaz esse castitatis. **Vñ** 7 primi pentes dū seruauē rūt ieiunij in paradiso nō senserūt stimulos car-

nis. s. imediate fracto ieiunio. **Ben. iij.** **Septimo** ieiunij fortitudinē aie adducit. **In cui⁹** figurā **Judith** que ieiunij multū inf̃stebat. habuit tantā fortitudinē 7 cōstantiā mētis. vt hō loferne occideret **Judith. xij.** **Octauo** victoriā in bellis obrinet. **Vñ** filij isrl̃ congregati ad d̃ lendā tribū beniamin. pp̃ scelus cōmissus. primo 7 scdo fuerunt rebellati. tertia vice facto ieiunio habuerūt victoriā **Judith. ij.** **Nono** pro speritate iuuenis pcurat. vñ **esdras** cū mult; de captiuitate babilonica redeuntes hierosolymā facto ieiunio habuerūt p̃perū iter vt habet. i. **Esdras. viij.** **Decimo** cōducit ad supernā patriā vñ **helyas** facto ieiunio. xl. dierū puenit ad montē dei oreb. **In speciali** de ieiunio quadragesimali. **Nota** q̃ dicit dñs **Jo. dñici** sup̃ **Mat. dicit** enim q̃ numer⁹ ip̃e q̃drag. nari⁹ ostendit finalez effectū ieiunij multiplicis. **Et** p̃mo ex cōpositiōe ipsius numeri. cōponit̃ enī ex p̃tib; aliq̃. q̃ cōstituit̃ sicut adiecte q̃nq̃genariū nūerū. p̃es aliq̃ te sūt. vnū 7 duo. q̃tuor 7 q̃nq̃. octo 7 decē. et **xx.** cōponit̃. n. ex vno q̃ vnari⁹ multiplicat⁹ p̃ .xl. cōstituit̃ q̃dragenariū. 7 duob; q̃ binari⁹ multiplicat⁹ p̃ .xx. cōstituit̃ .xl. **Itē** ex .iij. q̃ quaternari⁹ multiplicat⁹ p̃ decē cōstituit̃ .xl. **Itē** ex .v. q̃ quinari⁹ multiplicat⁹ p̃ octonariū cōstituit̃ .xl. **Itē** ex .x. q̃ octies q̃nq̃ cōstituit̃ q̃dragenariū **Itē** ex .x. q̃ .x. multiplicata p̃ q̃tuor cōstituunt̃ .xl. **Itē** ex .xx. q̃ vigenari⁹ multiplicat⁹ per binariū cōstituit̃ q̃dragenariū. **Ista** recollecta sūt vnus. duo. q̃tuor. q̃nq̃. octo. x. 7 .xx. cōstituunt̃ .xl. **Itē** ex .xx. q̃ vigenari⁹ multiplicat⁹ p̃ binariū cōstituit̃ q̃dragenariū. qui ē numerus iubilus ad inuendum q̃ p̃ ieiunij. xl. puenit ad iubilum cordis. 7 futurā quietē patrie. **Secdo** q̃draginta diebus dñs pluit sup̃ terram tempore noe ad iudicandū vitū carnis. **In figuram** q̃ vitū cōprimis carnis p̃ h̃mōi ieiunij. xl. **Tertio** q̃ p̃ .xl. mansiones puenit p̃ls israhel ad terram p̃missionis. **Et** p̃ ieiunij quadragesimale debite seruatum. s. cum manna gr̃e. puenit ad p̃missionem eterne hereditatis. **Quarto** q̃draginta annis p̃ls ille fuit illustratus columna ignis de nocte. 7 de die p̃tectus nube cōtra estū ad figurandū q̃ ieiunium. xl. illustrat mentē 7 p̃cipue audiendo predicationes. vt fieri debet 7 p̃tegit ab insidijs diaboli. **Quinto** moy⁹ ses ieiunatis. xl. diebus recepit bis legem dñi quia ieiunium ad obseruantā legis veteris et noui testamēti adiunat. **Sexto** helyas ieiunio xl. dierum puenit ad montem oreb. vbi ostensus est deus. et per ieiunium. xl. et alia bona puenit ad montem cōtemplationis 7 securitatis. **Septimo**. xl. hebdomadis christus stetit i vtero matris virginis marie et postea nat⁹ est. q̃ si ieiunium 7 si habeat christū latentē in via eo fuato h̃z p̃r dulcedinē mēt̃ parētē. **Octauo**

Titulus Quartus

365. xl. mēfibus cōpleuit cursum sue p̄dicatiōis in mūdo ⁊ postea p̄ crucē padisum apuit. ⁊ ieiuniū apit celū. Nonō x̄ps. xl. horis stetit mortuus. ⁊ postea surrexit. Et ieiuniū mortificatis sensib⁹ ad virtutū lucē resurgere facit. Decimo x̄ps post resurrectionē. xl. dieb⁹ cū discipulis in galatiam fuit. ⁊ ieiuniū lenificauit mentes p̄ntia christi. **De sobrietate.** **Capitulum. v.**

Postquā dictū est de abstinētia que ē moderatiua ciborum et potuum considerandū ē sequēter de sobrietate que ē specialiter moderatiua potuum. **Obi**tria videre sufficit. **Primo** quō sit virtus. **Secundo** de eius effectib⁹. **Tertio** quib⁹ maxime cōpetit. **Est** ḡ sciendū q̄ sobrietas ē virtus specialis cuius sit vna de p̄tib⁹ r̄p̄tantię. vt ponit **Macro.** Ad virtutē enī morālē. vt dictū ē supra p̄inet cōseruare bonū rōnis ⁊ ea q̄b⁹ pōt impediri. **Obi** ḡ inuenit speciale impedimentū rōnis. ibi necesse ē p̄uenire speciale virtutē ad illud remouendū. **Por**o autē inebrians h̄y speciale rōnē impediedi vsus rōnis in q̄stū. s. p̄turbat cerebrū sua fumositatē ⁊ id ad remouendū h̄ impedimentū rōnis requirit specialis virtus. ⁊ hanc dicim⁹ sobrietates. q̄ specialiter est circa potū sicut circa p̄p̄riā materiam. **Licet.** n. sobrietas sumat a mensura q̄ pōt inueniri in q̄libet materia. **Obi** enī aliq̄s sobri⁹ quasi bria. i. mēsurā seruās. **Specialit** t̄n nomē istud sumit in illa materia in qua maxime laudabile ē mēsurā seruare. h̄mōi autē ē potus in ebriare valēs. **Nam** eius vsus mēsurat⁹ multum confert. ⁊ modic⁹ excessus multū ledit. q̄ facillit̄ impedire pōt vsus rōnis magisq̄ excessus cibi. ⁊ ideo specialit̄ sobrietas attendit̄ circa potum moderandū. vñ patz q̄ sobrietas ē alia virtus ab abstinētia que ē cōiter circa cibū ⁊ potum. delectatiōis vtriusq̄ moderatiua. in cōmēdationē sobrietatis. **hēlye** cui grandis restabat via. angelus dñi ad caput suū oñdit subcinericiū panē. ⁊ vas aque. iij. **Reg. xix.** Apud antiq̄s t̄m fuit studiū de p̄seruāda sobrietate ⁊ maxime in mulierib⁹. q̄ si q̄ vinū bibisset p̄prehēsa fuisset ipaz pene obnoxia habebāt. ac si viri th̄rū violasset. **Obi** narrat **Valer⁹.** q̄ metellus vxorem eo q̄ vinū bibisset fuste percussaz infierit. quod factū nō t̄m accusatore. s. et rephensore caruit. et subdit **Valer⁹.** Quęctiq̄ femina vini vsus imoderate appetit ianuā virtū apit. ⁊ virtutib⁹ viā claudit. **Obi** q̄dē absurdū est.

Nunc de effectibus .S.I.
sobrietatē psequamur. q̄ p̄nt quattuor assignari. **Est** enim intellectualis luminis conseruatiua carnalis concupiscentie repressiua. **Senilis** etatis decoratiua. **Et** humane pacis nutritiua. **Est** ergo primo intellectualis luminis p̄seruatiua

Nā vinū si r̄p̄ate sumit. cor a quo p̄cedit cuncte operationes tā naturales q̄ aiales cōfortat. sp̄s stabiles ⁊ subtiles generat. ipm̄ cerebrū in q̄ opatiōes sensitiue p̄ficiunt in puritate cōseruat. et oēs anime vires in p̄p̄rijs opatiōib⁹ perficit ⁊ vigorat. **Obi** dicit **Eccl. xxxi.** **Sanctitas** est aie ⁊ corpis sobri⁹ potus. **Ex** his vō seq̄tur opatio intellectus purissima ⁊ clarissima. ad queq̄ subtilia intelligenda. **De**cañt̄ intellectus subtilitas p̄rebricitatē tollit sicut sc̄p̄tū est in **Osē. iij. c.** **Vini** ⁊ ebrietas auferit cor. id est mentē qua nihil est in homine p̄stantius. **Obi** ⁊ beatus **Dominicus** institutor ordinis p̄dicatorū. vt melius animā transferret ad sapientiam. vinū per decenniū nō bibit. **Secundo** sobrietas est carnalis concupiscentie repressiua quādo enim venter mero estuat. facile spumat in luxuriam. vt dicit **Hiero. di. xxxv. vent.** **In** hui⁹ figurā noe ebri⁹ nudauit femora. **Propter** quod ammonet apostolus ad **Ep̄. v. dicens.** **Nolite** inebriari vino in quo est luxuria supple vt in causa effectiua ⁊ sub hoc sensu intelligendū est quod scribit **Prover. xx.** **Luxuriōsa** res est vinū in q̄stū videlicet prouocat ad luxuriam. **Studendum** est ergo sobrietati et cauendum a superfluitate vini maxime iuuenibus. sicut dicit **Sene. in li. de ira. allegās platonem.** **Ex** hoc facillit̄ periclitatur castitas. **Obi** scribit **Hiero. ad fabiolā virginē.** **Obi** filia si aptus castigauit corpus suum ⁊ in seruitutez redegit necum alijs predicasset reproboz efficiere. quo modo iuuenula adhuc in feruore iuuentutis posita. dapibus et vino plena. de castitate erit secuta. **In** lege de consecratis nazareozum precepit dñs. q̄ a vino et ab oī q̄d inebriari pōt se delectat abstinere. ad h̄ vt pun⁹ corā deo stare possent. q̄d ⁊ **Jo. bap. suauit Luc. i.** **Tertio** sobrietas ē senilis etatis decoratiua. **Obi** sciendū q̄ in oīa ad q̄ iuuenes studēt dñt ē. q̄ a principio virtuosas consuetudines acq̄rāt. q̄ sic dicit salon puer. **xxij.** **Adolescēs** iux̄ viā suā gradit̄ cum senuerit nō recedet ab ea. **In** t̄ alias vtilēs ⁊ virtuosas consuetudines. q̄b⁹ etas iuuenil⁹ d̄z assuescē. optia ē p̄citare pot⁹ vti. **Nā** it̄ alia bōa q̄ sequit̄ b̄ potissimū ē q̄ adueniēte senectute. sens̄ tā infiores q̄ extiores diuini vigēt potētes ad p̄p̄rios act⁹. ⁊ ipm̄ corp⁹ in q̄dā puritate p̄suat. imoderat⁹ at pot⁹. ⁊ maxime pueritia assuet⁹ n̄ solū vitiū cōp̄iduc. s. etia bōa nate vsq̄ ad insensibilitatē ext̄minat. **hic** ⁊ **aug.** de ebrietatē nocumq̄ ait. **Ebrietas** aufert mēoriā. dissipat sensū. cōfundit itellcōm p̄citrat libidinē. inuoluit ligūā. corrūpit sāguinē. oīa m̄bra debilitat. vitā diminiuit ⁊ oēs salutē ext̄finit. **Obi** rex isrl̄ cū eēt bibēs ⁊ tumult⁹ sc̄tis zābz fem⁹ ē q̄ d̄ eēt rebellat irruēs percussit ⁊ occidit eū. iij. **Re. xvi.** alexandro cū multa regna mūdi vicisset. ⁊ circa vinū itpat⁹ eēt dicit̄ ē. **Obi**

Capitulum Sextum

Alexander cum oia viceris. a solo vino vinceris.
Dñi et bñ dñi de ebrioso. puer. xxiij. Et sic sicut cor
mēs i medio mari. et qñ sopit' gubernator amif
so clauo et dicēs. Dereliquerūt me et nō volui.
traxerūt me et nō sensi qñ euigilabo et rursus viā
repiam. Quarto sobrietas ē hūane pacis nutri
tiua. hōies enī adiucē sociales et leniuoli redū
tur. qñ eorū corda nō ebullūt. iordinañ gaudēs
nō erulerāt. et sup alios nō extollunt. Nec qdē
bona p sobrietate cānt. p quā rō recta viget et
hō in suis actibz ista p̄rios limites māet. Ebrī
etas autē hīs oppositū hīs iducē. Nā hōiem a re
critudine rōnis abducit. et ipm̄ erra se ebullire
facit. Quinta etiā alia mala ex ebrietate sequū
tur. q vitā sociale p̄urbāt. puta oris loq̄citas.
dolorū scurrilitas. ludi leuitas. et d̄ba tioris et
p̄umelie. Et q̄b oib' surgūt p̄tēdēs et rixē et
freq̄nt bella et hōim̄ mortes. Dñi Eccl. xxi. Di
num multū potatū irritationē et iram et ruinas
multas facit. Amariitudo. n. aie vinū multū p̄
tatū. Per p̄mā clausulā intelligit sapiēs dāna
na corpis. q̄ ex nimio potu sequit'. q̄ sūt irritatō
i. cerebri v̄l sensus vacuitas. Ira. i. appetitus
vindictē et ruinas multas facit. i. mortes corpo
rales. Per scōas etiam intelligit dāna p̄scie. v̄nd
dic' q̄ vinū multū potatū ē amaritudo aie. qz
amaritudinē lese p̄scie ducit. Subdit v̄terius
mala q̄ ad primos p̄p̄ ebrietate diffundūt di
cens ebrietatē aiositas. i. audacia et temeritas i
surgēdi in alios. ipudēñ officio actiue et passi
ue. q̄. s. ipudēs ebri' offendit miorās v̄tute tā
aie q̄ corpis et faciēs vulnera sibi et alijs. h̄c. s.
oia mala facit ebrietatē. Adhuc p̄ter p̄dicta ma
la ponunt. Esa. v. qdā alia mala q̄ ex ebrietate
p̄ueniunt. Et p̄mo ē qdā miserabilis solicius
to sp̄s ad q̄redū vinū. Deinde est uano corpo
ris vino potato. Et q̄tū ad b̄ dicit. De q̄ cōsur
gitis mane ad ebrietate sectandā et potandam
v̄s ad vespam vt vino est uet'. Aliud malū ē
dissolutio et mētis euagatio v̄s ad cōsiderari
onē et in p̄tēp̄tū dei. Et q̄tū ad b̄ dicit. Circa et
lira et tibanū et tibia et vinū in cōuiujs v̄s. et
op' dñi nō respicitis. nec opa manū ei' cōside
ratis. Et hīs autē cōcludit p̄p̄ba qdā mala pena
lia. q̄ p̄p̄s ebriosus incurrit. s. captiuitatē. stoli
ditatē. et egestatē. v̄n subdit. Prop̄tea deiect' ē
captiu' p̄p̄s me'. qz nō habuit sciaz. et nobiles
ei' iterierūt fame. et multitudo ei' siti eraruit. eō
sobrietas inf' oēs v̄tutes sed' hūane societatis
nutrit et fouet. Nascituro samsonē q̄ teste āge
lo p̄p̄m dñi debebat de manu philistinorū libera
re et ab hostib' eū paci reddē. Ipe āgel' m̄n ei'
in h' figurā sobrietate indixit dicēs. caue ne vi
nū bibat nec ficeraz. r̄c. Judic. xij. De multis
alijs malis. que sequuta sunt ex ebrietate pōit
b. Amb. i. p̄mōe. et habet i. d̄cre. di. xxxv. Serto
die. vbi sic ait. in principio generis hūani igra

bat vinū. Prim' noe vineam plantauit. v̄dit
naturas. ignorauit p̄cientiā. itaqz vinū nec suo
p̄p̄cit auctori. sed ebrietatē illius nobis suadet
sobrietate. Semel inebriat' est noe. Et vbi ma
lum ebrietatis agnouit iumentū suū. i. corpus
ad remediū t̄p̄auit nō effudit ad vinū. anteqz
vinum inueniret manebat oib' incussa libtas
Neciebat hō a confortē nature sue obsecā ser
uitutis erigere. Nō esset hodie seruit' si ebrīe
tas nō fuisset. manebat oib' incōcussa libtas
obrepserat qdē fratne p̄latiōis inuidia. mane
bat tñ adhuc p̄na reuerētia. Leta ē pietas. cui
irrideret ebrietatē. s. in noe. fuit ebrietatē origo
incestus p̄ssime regeneratōis p̄tis v̄terior
et loquit' de loth' iebriato a filiab' suis in monte
abraā in cōuiuio āgelis nō vinū s̄ lac minuit. a
uit. Recte ibi v̄erat materia p̄cti. vbi erat re
missio p̄ctōrū. s. figuratiue. teniqz venit Ioh̄s
nō māducans panē nec bibens vinū qz q̄ ipm̄
annunciat. ab oī inuentiuo v̄tiorū se d̄z p̄stare
alienū. h̄c oia ibi.

Quātū ad tertium §. II.

sz quib' competit maxime sobrietas. Scēdus
qz maxime p̄uenit rectorib' p̄sonis scholasticis
et iuuenib'. Rectorib' qdē et p̄lati. quia cū hās
beat iudicare oī eos eē iobrios nec cōp̄la et ebrie
tate repleti. et ob h' rōe obtenebrati n̄ p̄nt rectū
dare iudiciū i iudicādo. v̄n eccl. x. d̄z. De terre
c' rex ē puer. et c' p̄ncipes māe v̄scif. Herodes
rex i cōuiuio cōpulat' iplēuit qd puella saltās p̄
stulauerat. s. d̄capitatōez io. bap. Scōo cōp̄tit
clit' et religiof. v̄n apls. i. ad thi. iij. d̄as regulā
d̄ ordinādis. inf' ceta d̄ic' qz d̄z eē sobri'. Et qd
optime facit qd ait Hiero. dist. xxxv. Ecclē p̄
cipis in fi. et extra de vi. et ho. cle. a crapula. hinc
apls d̄ se. Castigo corp' meū r̄c. Aug'. i. reglā.
Larnē v̄ram tomate ieiunjs. abstinentia esce
et pot' q̄tū valitudo p̄mittit. Tertio p̄uenit iuue
nib'. Nā cū in eis vigeat calor natural' p̄p̄ fer
uorē sanguinis v̄n icitāt ad libidinē. v̄hemēt
addēdo aliū ignē. s. ciboz et potū. n̄ potēt resis
stere t̄ratōib' luxurie. i. v̄lētis. n. ait Bern'. p̄
clitāt castitas. et eō p̄m̄ hiero. Sic cerē et bacho
fraz v̄n' Terēt'. Les adolescētū anātas azari
as et misalaxel vacātes abstinentie. vitādo cibos re
gios et legitimib' v̄retes et aq̄. euasert ignē fornac'
babilonice d̄signāñ luxuriā m̄di et meruit h̄re
v̄sioēs di. De castitatē mā. cā et gradib'. La. vi

Quātū ad quartum de

q̄ p̄nt ē agēs cōsiderāda s̄ q̄tuor. p̄
mo quō ē d̄r'. et circa qd' s̄ lat. scōo d̄
latētib' castitatē. t̄rio q̄ s̄ cē d̄structie siue cōua
tiue. q̄rto si q̄libet de necessitate p̄cepti ad eā suā
dā t̄eat. Ad vidēd quō castitas fit d̄r'. et q̄ fit ei'
mā. Scēdū ē qz sic dicitū ē t̄p̄antia ē d̄r' ḡnal' q̄

Titulus Quartus

cōis ordinat' ad reprimēdas concupias delectatio
nū. q̄ sunt circa tactum. Delectatiōes autē p se
cōsequunt' opatiōes cū sint pfectiōes eam. vt
bz. iij. et b. Manifestū ē autē q' alteri' generis
sunt opationes p̄nētes ad vsum ciborū q̄bus
natura indiuidui p̄suat ab opatiōib' q̄ p̄nēt
ad vsum venereorū q̄bus p̄suat natura speciei.
sicut ḡ circa delectatiōes ciborū reprimēdas po
nit' x̄tus abstinētie. sic etiā circa delectatiōes
venereorū reprimēdas ē ponēda x̄tus q̄da; dis
tincta ab abstinētia. Et q' h̄mōi delectatiōes
venereē sunt vehemētiores et magis opprimen
tes rōnē q̄ delectatiōes ciborū. iō maiori indi
gent refrenatione. vñ p̄dicte x̄tun imponitur
nomē castitatis. qd̄ sumit' a castigatione. ex co
vide licet q' p rōnē concupia infrenat'. Sp̄a enī
ad modū pueri ē refrenāda. sicut patet p p̄bm
iij. et b. q̄ assimilāt concupiam puero. eo q' sic pu
er q̄ in voluntate sua relinq̄t p̄auus efficit. et
in malicia excrescit. sic concupia si ei consentiat. et
p rōnē nō arceat. semp̄ auget' i desiderijs et pas
sionib'. et nihil ē q' sic x̄turē mēnis tēnciat vñ
dicit Aug'. i. li. soliloquiorū. Nihil esse sentio
qd̄ magis ex arte tēnciat aim virilē q̄ blandi
menta femine corpisq̄ illi' p̄tact'. sine q' vroz
h̄ri nō pōt. Vir venerabilis b̄ndict'. vt narrat
Greg' in. iij. dial. Ab ipso pueritiae tpe cor ge
rens senile. nulli aim voluptati dedit. Cū autē
die q̄da sol' eēt. tentator affuit. nā nigra puā
q̄ auis q̄ vulgo merula vocat'. circa ei' facie vo
litare cepit. eiusq̄ vultui impotune insistere.
ita vt eam p manū poruisset. si hanc vir dei te
nere voluisset. s; signo crucis facto recessit aus
taria aut carnis tentatio eadē recedente secu
ta ē. quā rā vir sc̄s nunq̄ fuerat exptus. Quā
dam nāq̄ alias feminā viderat. quā malignus
sp̄s an̄ eius oculos reduxit ad memoriā. tan
toq̄ igne serui dei aim in sp̄e ei' accendit. vt se
in ei' pecto: e amoris flāma vir capet. ita vt etiā
pene tēseret heremū deliberaret ex tēnratione.
s; p̄m' ex dei grā in se reuersus in spinis et viti
cis nudū se p̄icit et sic tēnrationē vicit.

Post hec de laudi .i. .
bus castitatis in cōi videndū. q̄s ad q̄nq̄ redu
cere possumus s̄m q̄nq̄ p̄prietates. Prima q̄
tem h' x̄tū laus ē. q' inf ceteras x̄tutes hec
primo diabolo obstaculū ponit et ceteris x̄tuti
bus aditū pandit. Circa qd̄ ē sciendū q' diabo
lus considerās diuersas h̄im p̄ditiōes. etates
et habitus oportunitates diuersimode de diuer
sis eos tentare studet. Vidēs ḡ h̄mōi naturaz
ad h' vitii p̄noxē. t̄tia suggerit tēnramēta. q̄lia
ad tentati ruinā nouerit expedire. Dñ senē cui
vires deficiūt naturales. et nēcia sūt admicula
tpalia. tētat de auaritia. v̄pore q̄ in p̄p̄is defie
p extrinseca iuuare se possit. Mercatorē assuetū

in lucris et in cōmutatiōib' tētat de fraudib' et
sic de alijs. Inf oēs autē aie vires vis concupisci
bilis in etate iuuenili ē debilis et firma ad sui
refrenationē. et fort' ad rebellionē. tū p̄p̄ natu
re corruptionē q̄ maxie p̄cipitat' circa p̄es geni
taliū. Dñ prim' hō peccādo. ibi p̄noxē diatiōes
sentit. tū etiā q̄ a p̄ncipio vite voluptatib' et
delectatiōib' assuetū q̄ eis p̄nutriti. sicut
p̄t' p p̄bm in li. et b. Diabol' ḡ cū cito h̄ies pu
lesce videt. p̄siderās concupiscibile p̄tē eē ad cō
cupiscendā p̄nā. ibi tēnrationū insul' facē nititur
vt mor iuuenē iā nouū h̄iem iā carnali volup
tate allectū ad ruinā trahat vitiōrū. P̄rio ḡ iā
cula q̄b' diabol' h̄iem ipugnat. vt grāz baptis
malē p̄dar. sūt carnaliū delectatiōnū suggestio
nes. hō autē boni puigil castitū aliq̄b' custodiēs
bz loco viliori vires maiores apponē. sic et vitiū
obstaculū obijcē. et x̄turb' adit' p̄adē. Et iō sc̄i
viri volētes puenire ad p̄fectiorē x̄tutū primo
conati sūt reprimē carnales concupias. tēnde ex
ercit' x̄tutū opaz dare. P̄rio ḡ ianua tot' bo
nitate i h̄ie. ē custodia castitatis. Monachi q̄
p̄mi sub vocia b̄i Jacobi ap̄ d' egyptū t̄gebāt
p̄mo oim p̄nētiā p̄ f̄ndamto hēbāt. tēnde sup
eā cetās x̄tutes edificare saragebant. Narrat
Hierō. i. vitū patrū q' dicit' ipator q̄ndā iuuenē
xp̄ianū castissimū cōp̄p̄t'. iussit nudū poni i lo
co amēnissimo. vbi erāt flores olfa cr' istumto
rū sonit'. et car' auis. et māib' et pedib' ligatū. q̄
dam puellā pulcrā ipudicā ad eū fec' adducē. q̄
eū allicēt et māib' palparet. Et ille nō valēs se
alif iuuare liguā dētib' icā. i. facie illi' expuēs
p̄fusa abscedē fec'. Sicut ille tēnrationis victorias
habuit. Sc̄da laus castitatis consistit in h' q' h̄i li
bertatē t̄ouit. et cūctas a se x̄tutes rōi subijc. ad
c' euidētiā p̄ p̄sidēt. q̄tā tēp̄sioes rōis fac vitiū
lururie. Sciendū ē ḡ q' inf cetā vitia luxuria mē
tez mag' tēp̄mit. et x̄ba salut' fastidire fac. Do
luptas. n. carnal' p̄p̄ vehemētiā delectatiōis in
tū h̄iem absorbet. et eū sensib' subijc. q' q̄cqd̄
aliū audit vt cogitat sibi tēspiciat nimis affect'
delectatiōe carnali. vñ bz. Eccl. xxi. Verbu sapi
ens qd̄cūq̄ audient sc̄i laudabit et adijciet. au
dier luxuriosus et displicebit sibi. et p̄nciet p' ter
gū suū. Et Osee. v. c. bz d' h̄ib' dedit carnalib'
Nō dabūt cogitāōes suas vt reuertāt ad dñs
qz sp̄s fornicatiōis i medio eoz ē. et dñm nou
t̄gūest. Magna ē ḡ fuit i q̄ voluptas carnalis
h̄ies constituit. et q̄i irremediabil'. vñ dic aug'. Ex
efficacissimū glurē ad capiēdas aias ē m̄lier. vo
luptas. n. carnal' cū nimis appetit' appetētē sic
glurinādo ligat. q' raro aut nūq̄ ab ea dissolui
tur. nisi dīna grā maxie p̄ flagella carnal' affe
ctio succurrat. Cū sūma ḡ diligētia caued' ē. ne
m̄lier amor rōnē super. q' h̄ies tā misabili sui
tute p̄stringit. p̄p̄ qd̄ pulcre dicit nulli' Illū ego
nō libetū iudicauī. cui m̄lier impat. leges ipōit.

Capitulum Sextum

voat. veniendū ē. et cetera. abeundū ē. pōscit. dan-
dum ē. minas. extrinsecendū ē. hūc g̃ nō tm̃ ser-
uum. s; nequissimū seruū ego iudico. vnde in
pabola de cena magna cū tres fuerint inuitati.
primus designās sup̃bos se excusauit. Similit̃
et secundus designās auaros. Et tertius signās
luxoriosos. nec iuit nec se excusauit. ad signan-
dum q̃ carnalis voluptas ita hoīem implicat
et submergit. q̃ est ad cogitandū aliqd̃ impoten-
tem reddit. Luc. xij. Cū alexan. mag. audit a
fama diogenis et eū visita sset p̃bs ei nō assur-
xit. Cui alex. Impator sū orbis. et tu mihi nō
assurgis. Cui p̃bs. Nequaquē veni eē asserens.
Carnalis cupiscētia. gula. et sup̃bia dñe tue s̃t
et ancille mee. q̃ tibi dñant. et ego struibus eas
vici. Ergo seruus es seruorū meorū. q̃d̃ cōfessus
est alexander verū eē. Tertia laus huius stru-
tis consistit in decore singularis pulcritudinis. q̃m
in aia causat. Vbi sciendū ē. q̃ sicut docet Di-
onisi. iij. ca. de diu. no. ad rōnē pulcritudinis
duo requirunt. scilicet claritas et consonantia. i. debita p-
portio. Dicim⁹ enim corp⁹ hūanū pulcrum cū
mēbra habet bñ proportionata cū q̃dā debite co-
loris claritate vel q̃litate. Pulcritudo autē spiri-
tualis sibi modo in b̃ consistit. q̃ oēs aie vires sūt
sibi inuicem consonantes in actib⁹ diuersarū stru-
tum s̃m refugentia rōnis. Ipa enī suo lumie
cūctas aie strutes illustrat et p̃ficat easq̃ in vlti-
mū finē ordinādo dirigit. Vltim⁹ autē strutum
finis ē deus. q̃ est summe pulcer. vniuersorum
cōsonantie et claritatē cā exis. sicut dicit Dionysi-
us. Licet autē pulcritudo quedā in oi strute iue-
niat vt patz p̃ Aug. i. li. lxxij. questionū. specta-
liter tū castitati hęc sp̃ialis pulcritudo attribu-
itur. Ipa enī p̃cipue quādā consonantia in hoīe
constituit. p̃ b̃ q̃ carne spiritus subicit. Et sp̃is
a carnalib⁹ liber exis. ceteras aie vires sub quo-
dam moderamine regit. Idē hoīem clarū red-
dit p̃ b̃ q̃ id q̃d̃ est in eo turpissimū et indecē-
tissimū. repellit cohibēdo brutales volūptates
q̃ claritatē rōnis extrinsecū et ideo p̃ctā intpan-
tie s̃m p̃bm sunt maxime ex p̃b̃abilibus. q̃ etiaz
s̃m bre. sunt maioris infamie q̃ p̃ctā sp̃ialia.
licet possint eē maioris culpe. Patet g̃ q̃ casti-
tas facit hoīem decorū et honore dignū. Intē-
perantia vō exprobrōsum et vilem. Vnde ipsa
est vestis de bysso s̃m illud Prover. vltio. Bys-
sus et purpura indumentū ei⁹. Bysus enim ge-
nus lani cādidissimi. Vñ et beata cecilia nepul-
critudinē sue ṽginitatis amitteret. canantib⁹
organis et vestib⁹ desup̃ auro textū sub̃t̃ at cili-
co induta dñm exorabat. Fiar dicēs cor meum et
corp⁹ meū immaculatū rē. Similit̃ agnes respici-
ebat filiū p̃fecti. qui eā volebat in vxorē vt pul-
critudinē ṽginitatis cōseruaret. martyriū susti-
nuit. Quarta laus castitatis ē. q̃ ipasim⁹ cetas
strutes magis ad sciētiā disponit. Vbi sciendū

est. q̃ q̃d̃iu passiones nō sedant. vires sensiti-
ue. q̃ opationi intellectus deserunt. ipure sūt.
et ad opationes p̃prias inhabiles. Sedat autem
passionib⁹ i motiōib⁹ spirituum et sanguinis
et bullitionibus cessantibus p̃dicis. p̃dicte vir-
tutes in suis actibus figurant. et tunc intelle-
ctus. qui ab eis recipit ad sciētiā habendam p̃-
fectius illuminat. vnde dicit p̃bs. vj. p̃bi. Ani-
ma fit sapiens sedendo et quiescēdo vt seden-
do tm̃ s̃m aliā s̃fam. Qñ enī hō tumultus passi-
onū nō sentit. aia in seipsa quiescit. et tūc q̃ se-
dens facit sciētiā iuenit. Cū g̃ castitas sit
passionū sedantia et refrenantia. patet q̃ mul-
tum habet ad sciētiā disponere. In cui⁹ figurā
legit q̃ salom fecit sibi thronū eburneū. in q̃ se-
debat ad iudicandū. V. thronus est sedes iudicā-
tis et significat sciētiā. ebur p̃pter sui candō-
rem et incorruptionē significat castitatem. q̃. s.
sapiētie amica est castitas. Bre. nazā. de seip-
so ait. Cū signaculū castitatis integre custodi-
ens p̃bie studijs adhuc iunior ap̃d arxenas flo-
rerem vidi p̃ soporē sedenti mihi et legenti. du-
as decoras dextra leuaq̃ cōsedisse feminas. q̃s
ego castitatis instinctu toruiozi oculo aspiciēs
que nam essent et quid sibi vellent inquisui.
Ad ille me familiarit̃ cōplectentes aiunt. Pe-
moleste accipias iuuenis. note tibi et familia-
res sum⁹. Altera ex nobis sapiētia. Altera dici-
tur castitas. et misse sum⁹ tecū habitare. q̃ no-
bis in corde tuo iocundū habitaculū prepara-
sti. de Jo. etiā euā. dicit q̃ p̃t̃ ṽginitatē dātū est
ei altius de diuinis mysterijs et cogitare et scri-
bere. Et b. Tho. de aq̃no. etiā sapiētia mirabi-
li claruit ṽginitate vultus. Quinta laus huius
strutis est q̃ p̃ceteris strutibus ipa singularit̃
hoīem dei familiarē et amicū cōstituit. Vñ sciē-
dum q̃ natura diuina ē purissima et mundissima
p̃t̃ sui excellentiā et nobilitatē. Delectat autē
vñ q̃d̃ in suo sibi. Puritas g̃ in creatura ra-
tionali ē deo gratissima. in qua tanq̃ in suo cō-
simili cōgaudet et q̃lescit. vñ de celesti sponso dicit
iij. Cañ. q̃ p̃scit in filiā. i. puritate delectat. et
hinc ē q̃ illi q̃ strute ṽginitatē p̃diti sunt. ma-
gis fuerunt cum deo cōiuncti. sic p̃t̃ de Jo. euā.
quē x̃ps virginē de nuptijs vocās. supra pectus
eius recumbere voluit. vbi incarnatū vbi secre-
ta intellectu acutissimo penetrant. Hunc dñs
in ctuce pedēs ṽginitis m̃tis custodē et rāq̃ fili-
um loco suo dereliquit. q̃ totū merito puritatē ei⁹
ascribēdū ē. Vñ de ipō singularit̃ dicit. Sic est di-
scipul⁹ ille quē diligebat iesus. Soli g̃ ṽgines
familiares et x̃pi sodales dicūt. Et ideo signat
de eis dicit Apoc. xij. sequunt agnū q̃cūq̃ ierit.
P̃cipue autē sequit̃ m̃t̃ ei⁹ ṽgo maria. In h̃
figurā dicit s̃m dauid. Queram dñm n̄ro regi
adolescētulā ṽginē. et stet corā regi et foueat eū
rē. iij. Reg. i. Ex te ipa m̃te x̃pi itelligi potest.

Titulus Quartus

Consequenter restat. §. II.

vidē d' cāis pferētib' ad castitatē. Et at māife-
stior fiat nra doctrina. p'mittē' destructiuas cās
q'bo singlis oppositas p'strictiuas adiūgemus.
Pnt at h' caule i sūma q'rtuor assignari. P'ria
qdē cā destructiua castitatē ē oclū. Vbi sciēdū ē
q' anim' h'ois sp' i aliq' delectari appetit. Et n' aut
ad opa virtut' nō assuescit. i eis minime delecta-
ri pōt. q' vbi nō ē opatio. non pōt eē delectatio.
cū delectatio opationē p'seēt. sic p'tz p' p'bm. iij.
etb. Quā p' n'ccē ē vt dicit Bre. q' ad frena fle-
ctat. i eis delectet. Sensibilia. n. cū sensibili-
b' offerūt. sensuales h'ois facit' ad sui appeti-
tū aliciūt. marie q'n op'ib' virtutū n' vacāt. Int'
oia at sensibilia bona ad q' cito anim' inclinā-
sunt oblectamēta carnalia. q' vehement' appeti-
tū iclināt ad ea p'cupiscēda. Cā h'ois opposita ca-
stitatē destructiua ē occupatio circa aliq' op' vir-
tut'. Int' alias aut occupatiōes efficacissima ē
q' circa studiū sacre scripture v'saf. Sp'a. n. mē-
tem p' errores illuminat. Vñ dñs p' errātes iude-
os dicit. Scrutamini scripturas. ipe. n. testimoniū
p'hibēt de me. Itē p' tētariōes diaboli h'oiem ar-
mat. Vñ saluator n' ab eo tētatus tripl' sacre
scripture testimonio se defendit. vtz Mat. iij.
Itē accidiosam mentē refouet. i in q'dā spūa-
li solatio eā enutrit. Vñ seniores iudeozū spar-
ciatis scribētes dixerūt. Nos habem' solatio li-
bros scōs q' sūt in manib' n'ris. Sacra igit' scri-
ptura mēte studētis castā reddit i pudicā. vñ
dicit Jac. ij. Sapia q' desursum ē primū q'dē pudicā
ē. Nā ei' exercitiū. carnis p'cupiscētiā rep'mit
i p' tanto agrue sponsa vocat' s'm illud Eccl. v.
quesiui mihi sponsam assumere. s. diuinā sapiē-
tiā. Scda cā destructiua castitatē ē malozū socie-
tas. Ad singula q'ppe vitia h'ois inclinānt' erē
plo malozū sociozū p' q'd adm'onet sapiēs p'
uer. xij. Noli eē amic' h'oi iracūdo. neq' ambu-
les cū h'ois furioso nec discas semitas ei'. p'ci-
pue cū carnales h'ois eos q's socios h'nt exem-
plo suo ad carnis illicita facili' trahāt. Vñ qui
dem ex duplici cā p'tingē pōt. P'rio q' societas
h'oiū marie iuuenū vt plimū motiū h'nt ipm
delectabile. q'd marie eos mouē h'z ad simul cō-
uiuendū. Delectabile at q'd ē i actib' venereis
multū mouet iuuenilē etatē. i iō eoz' x'ba i fa-
cta frequent' circa carnis delectabilia v'sant' p'p'
q'd q' talib' se adiūgūt. ad carnalia opa facili-
ter ruunt. vñ scriptū ē Eccl. xix. q' se adiūgit fornicā-
rūs erit nequā. Et ap'ls. i. ad Cor. v. loquēs de
fornicatio dicit. Nesciū qm modicū fermentum
totā massā corrūpit. Cā h'ois huic opposita casti-
tatis p'strictiua ē elongatio ab h'oiū societari-
bus i p'uersari cū honest' i moxigerat'. Vbi sci-
endū ē q' bonoz societas ad tria valet. q' tanto
castitatē securiorē reddūt q'nto h'oiem circa vti-

lia occupatū ab illicit' forni' retrahūt. P'rio eni-
go valet ad solatiū p' rediū nature. Vñ natura
h'is ē aīal sociale p'p' q'd n'ccio ad amicitia incli-
nat. vñ oñdit p'bs. viij. etb. q' oēs h'ois amici-
am q'rit. Senes q'dē p'p' vtile. Iuuenes autē
p'p' delectabile. Virtuosi h'ois tā illi q' isti p'pter
honestū. Quehlet tñ h'oiū amicitia delectatio-
nem includit. Nā senes delectant' de p'ferenti
vtile. Et virtuos' de honestate virtutis. Dis ergo
amicitia delectationē includit. i ad solatiū na-
ture. Vñ Amb. dicit in. ij. de offi. Pulchra ē socie-
tas senozū i adolescentiū. Alij testimonio. aliū
solatio sunt. aliū magisterio. aliū delectatiōe. vt
d' moysē i ioseph de abraā i loth. d' helia i eliseo
p'z. Vñ si q'dē sci p'ēs p'ulermū i solatiū aicabi-
lis societat' nō recusarēt. Magna fuit amicitia
int' dauid i Ionathā. Vñ eo in plio occiso dō
amare flēs dicebat. voleo sup te f'f' mi ionathā
decore nimis amabil' sup amorē mulierū. sicut
m' vniciū amat filiū. ita ego te diligebā. ij. Re.
i. Tertia cā destructiua castitatē ē turpiloquiū
carnalia. n. colloq' i viliū historiariū narratio-
nes aīos tā audiētū q' narrantiū reducunt ad
considerādū ea de q'bo ē f'ino. Consideratio aut re-
rū viliū ac earū intellectualis inspectio. facili-
affectū inclināt mēris i vires frāgēdo corrup-
pit. Vñ ap'ls. i. ad Cor. xv. Corruptū bonos
mores colloq' mala p'p' q'd amonet ad Ep'ls.
v. dices. Fornicatio i oīs imūditia aut auari-
tia. nec noies i vob' sic decet scōs iē. aut turpitu-
do. aut stultiloquiū aut scurilitas q' ad rē nō p'
tinēt. s. magis grāz actio. Quarta cā destructi-
ua castitatis ē vsus eozū. q'bo anim' h'ois emo-
lescit ad amorē mulierū. Et p'cipue b' sunt tria.
scz earū aspect' i requēs cū eis colloquiū seu
p'ulermū. Et mūez hincinde susceptio. Circa
aspectū mulierū ē sciēdū. q' sensus visus p'ce-
teris sensib' h'z tria. p'mo plimās rerū d'ntias
nob' demōstrat. sic dicit p'bs. i. meth. i principio.
Ex visioe at rez mltaz vitiiū curiositat' orit'. q' ē
qdā deordinatio itellect'. p'ueniēs ex iordinato ap-
petitu p'g'cedi i vidēdi mltā. siue sint vilia si-
ue iutilia siue p'ferētia siue ad rē n' p'rinētia. cū
at aliē mltā ituet' i ocl'os vndiq' p'zrigit. n'ccē
ē. vt aliq' ad h'oiū aī' icliēt. i tūc itellect' ipoz-
tune se offert ad illa sciēda. h'c at ē magna cor-
dis vāitas. i vñ p' porta p' quā tot noria p'ntāt.
q' mēte illaq'at diligētī clausura ē colp'it' d'. ne p'
inspecta q'q' vana euagel. vñ Eccl. ix. Ne respic-
cias mulierē multiuolā ne icidas i laq'os ei'. Ne
gis' d'ina violatā fuisse. q' curiosa fuit vidē mu-
lieres regiōis. ad quā p' ei' iacob nup' aduene-
rat Ben. xxxij. Scdo frequēs i fāhare colloq'
iū cū muliere h'z castitatē corrūpe. Vbi sciēdū ē
q' h'oiū mulier' i sacra scriptura p'p' rethi. igni
i gladio acuto. Et hoc p'pter tria mala q' ex fami-
liari colloquio mulierū causant. P'rimo enim

Capitulum Sextum

blāditioe s̄ ml'eres. ⁊ s̄ba mēdacū p̄uipēdit
app̄ q̄d h̄iem cū q̄ frēq̄nt colloquū h̄nt. fallaci
adulatiōe p̄uertunt. et eū a s̄o rōis iudicio fa-
cilit' deuiare faciūt. Et qm̄ ad h̄c m̄lier d̄ h̄iez
irretire. Prouer. vii. Irretiuit. i. q̄rēū mltis ser-
monib'. De salōne d̄ q̄ m̄lieres auerterit cor
ei. ⁊ intm̄ oculos mētis ei' ercecauent. q̄ eum
vsq̄ ad isaniā idolatrie deduxerit. i. Regū. xi.
Tertio munez infuērio h̄ castitatem corrupē
marie qm̄ ex p̄te viri m̄lieri offerit. q̄ ad mune-
ra citi' allici. Habet. n. m̄lier s̄iliū debili' ⁊ af-
fectū. p̄riorē q̄ vir. Studet etiā ad h̄ndū p̄cio-
sas vestes ⁊ alia ad ornatū p̄tinentia. ⁊ cū a se
frequentet nō habeat vt cōcupita assequat' ad
munera facilliter inclinā. Hec aut' s̄siopē canē
debet castus amor. vñ Pietro. Crebra munuscu-
la ⁊ vestes ori applicatas. ac degustatos cibos
blādasq̄ ac dulces lras. sanct' amor nō habet.

Quātū at ad quar. §. III.

tū cū q̄rit vtrū castitas sit i p̄cepto. Rūdet q̄ sic
Dn̄ apls. ij. ad Cor. iij. exhibeam' nosmetip-
sos sicut dei mltros i castitate ⁊ ad libere. For-
nicatores ⁊ adulatores iudicabit de'. i. dēnabit
Et s̄ q̄ agūt s̄ castitatē. nō aut' tenet' q̄libet ad
quēlibet gradū castitat' s̄ ad aliquē. Dn̄ sciendū
ē. q̄ triplex ē grad' castitat'. s̄. i. iugal. vidual. et
s̄ginal. vñ ⁊ Beda i omel. Dona ē castitas cō-
iugal. melior s̄tinētia vidual. optia p̄fectō vir-
ginal. Et de illis etiā scribit' i. q̄. re. di. xxx. Si q̄s
virozū. §. h̄c scripsim'. ⁊ ista. Nos s̄ginitatez
cū h̄militate admiram'. ⁊ s̄tinētia cū castitate et
religionē acceprissimā deo dicim'. ⁊ renūciatio-
nē seculariū negociorū atq̄ actū cū h̄militate
approbādo laudam'. Et nuptiarū vinculu' qd
s̄m castitatē p̄durat cōp̄bam'. Quic at' triplici
gradū castitat'. corrdet triplex fruct' vt ondif
Marb. xij. p̄ p̄bolā r̄pi dicēt. Semē qd cecit'
dit in frā attulit fructū. aliō. xxx. aliō. lx. aliō. c.
Vbi nota q̄ terra bona ē creatura rational' ser-
uans castitatē. q̄ ad s̄ vt fructificet. oportet vt
sit cultiuata vomē seu ligon' p̄nie ⁊ s̄fessōis. ir-
rigata aq̄s lacrimose orōis. irradiata sole de-
bite cognitiōis. Semē at' ē s̄bū dei qd qdē iaci-
tur a p̄dicatore p̄ deuotionē ⁊ p̄positi i bono fir-
mationē. nascit' p̄ opis exequitiōes. Fruct' aut'
q̄ seq̄t' ex hac frā sara s̄m b. l. i. iij. di. xlix. si-
gnificat p̄miū qd debet h̄i ex s̄ q̄ a carnali vi-
ta in sp̄iale trāsit. sic fruct' d̄ materialif id qd
expectat' p̄ seminationē v' alios mōs s̄sus ces-
lum tendēs ⁊ frā deserēs. p̄terea aut' s̄tuti ca-
stiat' d̄ r̄ndere fruct' magisq̄ alij s̄tuti. qz ipā
castitas h̄iem liberat p̄cipue a subiectione car-
nis. Nā p̄ dlectatiōes venereas aia p̄cipue car-
ni subdit. q̄i frē ista. adeo vt i actu carnali ipos-
sibile sit aliqd intelligē s̄m p̄bm. viij. et b. Quā-
uis at' vis semētia sit efficac' ad p̄uertēdū h̄u-

mores frē i suā naturā. tñ q̄sto h̄c s̄r' semis ē
efficacior. et terra ad s̄ paratioz. tāto fruct' seq̄-
tur vberior. cū vt dictū est semē sp̄iale sit s̄bū
dei. q̄stomagis aliq̄s ex s̄ ouertit in sp̄iale vitā
a carnali actione recedēs. tāto in eo maior seq̄-
tur fructus s̄bi. Et quia magis recedit q̄s i vi-
duitate a corpis ope q̄s a coniugio. quia vbi cō-
iunx abstinēt a suā. s̄tinens se abstrahit a non
sua ⁊ sua. quā. s̄. possit h̄re in cōiugio. vñ fruct'
in duplo reddet viduis. Et qz s̄go abstinēt se
i futurū. et p̄teritū ab omni voluptate ⁊ corru-
ptione. iō ei reddit' fruct' centesim'. q̄ numer'
addit. xl. sup. lx. Quadragenari' at' s̄urgit ex s̄
nario q̄ter multiplicato. Quaternari' at' qui ē
numerus q̄dratus. designat soliditatē icorrupti-
onis. quā h̄ s̄go p̄ ceteris. Itē isti numeri fru-
ctū ouement' adaptant' p̄dictis gradib' casti-
tatis. Nā p̄siti ad man' s̄m algozistas figurāt
ip̄sos stat' s̄m Beda. Nā trigenari' sic formāt
videlicet p̄ iūctionē s̄militatū pollicis cū idice
qd figurat ip̄am iūctionē ⁊ q̄si deosculationē
iugatorū. Sexagenari' s̄o formāt' p̄ s̄ q̄ ider
supponit' ⁊ iacet in medio pollicis q̄si opprimēs
eū. Et significat ip̄sam oppressionē vidualē. qm̄
patiunt' in mūdo. Centesim' s̄o numer' nō in
sinistra manu vt ceteri ponunt'. s̄ in dextra q̄ si-
gnificat vitā beatā. vbi neq̄ nubēt neq̄ nulen-
tur. s̄ sunt sicut angeli dei ab oi corruptionē libe-
ri. qd cōperit' s̄ gimb'. In isto triplici statu sere-
perit' s̄go btā. vt sit cūctis exēplar. Nā in cōi-
ugio cū fuit ioseph' desponsara p̄ s̄ba de p̄nti vbi
s̄sistit' essētia intimonū s̄m b. l. i. q̄uis non
fuerit secuta copula carnis. vbi est completa p̄-
fectio significatiōis. In viduitate se reperit' tē-
pore passionis filij. Creditur enim tūc iam mor-
tuum fuisse ioseph'. Propterea forte christus
eam cōmendauerat i Joanni ex quo sponso ca-
rebat. in virginitate autem semp' permāsit. nā
vt dic' Aug. xvij. q. ij. §. ij. S̄rā maria p̄posuit se
conseruaturam votum virginitatis in corde.
sed ip̄sum virginitatis votū non expressit ore
Subiecit se diuine dispositioni. dum proposuit
se p̄seueraturam virginem nisi ei deus aliter
reuelaret. Postq̄z vxo filium genuit scilicet ex
sp̄itu sancto permanens virgo. qd corde conce-
perat votum. ore expressit. Et vterq̄ scilicet ip̄-
sa cum ioseph' in virginitate permāsit. Ad p̄-
bationem castitatis coniugal'is facit quod dici-
tur ad hebre. ultimo. Honorabile connubiū
et thorus immaculatus. Et pannicius in nice-
no concilio dixit castitatem esse cum propria
coniuge concubitum. xxxi. distinctione. Nice-
na. Et Innocēti' tertius inquit. Nō soluz vir-
gines et continentēs verum etiam coniugati
p̄ fidem rectā ⁊ opationem bonā placētes deo
ad eternā merent' beatitudinem puenire extra
de s̄. tri. ⁊ si. car. x. c. i. Vbi tria notant' per que

Titulus Quartus

pueniunt ad britudine. s. sinceritas in credendis
ibi p. fide recta. **I**ntegritas in agendis. s. suado
precepta ibi opatione bona. **D**ñi r. ipe nuer' trige
nari' designas statū iugale resultat ex trinario
significāte fide trinitatē. r. dñario significāte ob
suationē decalogi. **T**ertiu' ē simplicitas in dili
gendis vt. s. totū referat in deū. ibi placētes de
q. signat in iunctiōe digitorū ad inuicē cuz scz
numer' trigenari' ponit ad man'.

Tria aut faciunt. §. III.

ad cōmendationē stat' seu castitat' iugal'. Et
primo qdē qz a deo hz institutionē r. approbati
onē. **N**ā in statu innocētie iugū iſtituit et in
paradiſo terreſtri. **P**ostmodū incarnat' voca
tus ad nuptias cū discipulis pñte mīe. primo
ipsas miraculo cōsecrauit. **C**astitas aut iſtina
tur ex eo qz adā in spū dei loquēs ait. **E**rit duo
in carne vna. nō dixit tres v' quattuor. qd re
ferēs xps **M**atb. xix. subdit. qz q' de' iūrit hō
nō sepet. s. alteri adherēdo. **S**cōm ē qz hz subli
mem significatiōe. **D**ñi apls loquēs de matri
monio ait. **H**oc aut dico magnū sacramentū
in xpo r. ecclia. vñ r. rōne hui' significatiōis dē
mīmonū maximū sacm in xpo r. ecclia. qz si
gnificat sacratissimas res. s. vniōne xpi cū eccle
sia r. aie cū deo. s. qd facit violās talē castitatem
Tertiu' ē qz plet multiplicē fructificationes. **E**t
prim' fruct' ē cōsecutio prolis. p. qnā s. suat ge
nus hūanū. **D**ñi r. p. noe cū filijs vxorā repar'
ē mūd' q' diluuiō pierat. restaurāt r. ruine r. nu
men angelorū saltē ex mltiplicatiōe puerorū in
illa erate decedentū. r. nascūt s. gines q' tenēt
vitā regni celozū. vñ **B**iero. **L**audo iugū. sed
qz nisi s. gines generāt. lego de spinis rosa. de
chryſa margaritā. **S**cōs fruct' ē vitatio forni
catis. vñ apls. i. ad **C**oz. viij. p. fornicatiōes
scz vitādā vnusquisqz suā accipiat. s. vxorē. cuz
eni nō qliber sit apt' pñere se ab oī volūrate
venerea. puidit de' hūane infirmitati p. viā cō
iugū. vñ apls ad **C**oz. viij. **D**icit' est nūbere qz
vri. **T**ert' ē dilatatio charitat' r. multiplicatio
pacis. nā p. iugū vñ. mlti efficiunt amici et
affines. r. tollunt mltā scādala r. vitant picla.
vt patz in **H**ester assuero iugata p. quā pserua
tū ē gen' iudeoz ab exterminio suo. **Q**uart' est
decoratio ciuilitatis. multa. n. sūt pñentia ad
pulcritudinē ciuilitat'. q. viri ex se facere nesci
rent aut nō possent. vt gubernare romū. r. mul
eres absqz vris male se regē possent r. pta alia
Tria at sūope dñt caueri in h' statu q' sunt s. ca
stitatē. **P**rimū ē amor iordinat' alteri' ad alte
rū. vñ **B**iere. xxxij. q. iij. origo qdē honesta erat
amoris s. magnitudo deformis. **D**ñi r. fix' py
thagoric' in sententijs. **A**dult' ē. inqt in vxorem
suā amator ardentior. in aliena qzpe vxore oīs
amor turpis ē in sua nimi'. **S**cōm qd dē caue

ei ē inordinatio actū vsus ipsi' mīmonū. circa
h' ponit qdā vtus q' dē pudicitia. q' hūiem refre
nat circa hui' inordinatiōes. **D**ñi **B**iero. **I**pa
opa nuptiarū si nō hēcūde r. cū honestate qua
si sub oculis dei fiāt. r. vt tm̄ lilexris fūiat imūdis
riā r. luxuriā noiauit apls cū dicit. **D**is imūdis
ria aut luxuria. nec noiet r. c. xxxij. q. iij. **I**n eo.
Tertiu' qd dē caueri ē fractio fidei alteri' ad al
terū. vt nulla occasiōe alteri adhereat. **H**ec cau
sa plis suscipiēde si sit sterilis. sic nec **I**saac ad
aliā accessit. rebecca vxore diu sterili pmanēte.
nā qz abraā ad ancillā accesserit agar. r. **J**acob
plures habuerit vxores. fuit illud ex spēali di
spensatione r. reuelatione spū sancti p. diuer
sas cās. vt habet. xxxij. q. iij. **R**ecurrat r. s. seqn
ti. neqz cā timiditāt' v' d' morte l' d' fama pmit
tere dē se ab alto cognosci. sic fecit lucretia no
bilis romana a tarqni filio. **D**ñi nec excusatur
ab adulterio **F**im aug. in pmo de ci. dei. **D**nde r.
laudabilis susanna pñ' se voluit exponē picu
lo mort' r. fame. qz sembo assentire. vt habetur
Dan. iij. **H**ec cā infirmitat'. s. corporalis. s. cū al
ter eorū ē infirm' nec infirmitat' spūalis. vide
licet si cōsocius sibi fidē fregit adulterādo. nō
ei hz b' locū regla. frāgēti fidē. fides frāgat eide

Quātū ad castitates. §. V.

vidualē dicit apls. i. ad **T**h. v. **V**iduas hono
ra q' hē vidue sūt. **P**orādū primo q' pñ aliter
tum in sūma de q' tuoz coequenis. **N**omen vi
due multiplicat' dē. **E**st. n. vidua pmo q' vidua
ē corpe. s. mēte nupta. i. hñs ppositū iugū. et
cōputat' int' vnitās in mīmonio. quia castitas
magis cōsistit in mēte qz in corpe. nec huic tele
tur fruct'. **L**x. i. illud spēale gaudiū in regno dei.
qd v're viduis reseruat'. **S**cōm mō dē vidua. q'
ē vidua corpe r. mēte. r. hēc vocat' hē vidua ab
aplo. vbi dicit. **V**iduas honora q' hē vidue sūt.
Et talē viduā cui tele' fruct'. **L**x. pōit in statu vi
ditat' votū r. ppositū sic pmanēdi p. deū. r. n'
p. onera mīmonū deuitāda. **T**ertia dē vidua
corpe r. mēte aut auxilio freno. sic lone paupes
vidue. r. de hac dicit apls. i. ad **T**himo. v. **S**i qz
fidel' hz viduas ministret illis. r. nō graue' ec
clesia. vt his q' hē vidue sūt sufficiat. **I**lle autē
rles alebant' i' cōgregatiōib' ab ecclia. r. erāt in
locis religiosis cōgregatiōib' scōp' r. fūiebāt ec
clesie. **E**t hīs mltō mag' tele' fruct'. **L**x. **A**d sta
tū aut vidualē tria sūt inducēda. **P**rimū ē exē
plū creature irrōnalis. vt. n. legif' in li. de natu
ra aialū. turtur vni mari associatur i tota vita
sua. hēcūdia at ē hūiem nō facere qd facit bru
tum. **S**cōm ē expimentū afflictionis stat' iuga
lis. i. ad **C**oz. viij. **T**ribulatiōes carnis habebūt
ait apls loqns de iugāt'. s. p. reb' necrīs sibi p
uidēdis. r. filijs r. fūitute iugū r. alijs plibus
q' cū expta sit. b' sat' hz iducē ad viduitatē fūant

Capitulum Sextum

dam. et precipue cum frequenter deterioretur conditio sua in secundo. **T**ertium est precolum scripture diuinalis que laudat multum talem statum. vt patet per exempla **J**udith vidue. quam **J**oachim summus pontifex cum vniuersis presbyteris benedixerunt. occiso ab eo oloferne dicentes. Tu gloria hierusalem. tu leticia israel tu honorificentia populi nostri. quia fecisti viriliter et confortatum est cor tuum. eo qd castitatem amaueris. et post virum tuum alterum nescieris. ideo manus domini confortauit te et eris benedicta in eternum **J**udith. xv. et de anna prophetissa legitur **1**uc. ij. qd vixerat annis septem cum viro a virginitate sua et hęc vidua vsq; ad annos. lxxiij. Cui ob singulare meritum castitatis et deuotionis manifestatus fuit sibi saluator oblat' in templo. **T**ria autem vidua debet obseruare ad pseruandum statum suum. **P**rimus est vitatio euagationis seu discursio. **P**nde apostolus. i. ad **T**himo. v. reprehendit viduas dicens qd ociose discunt circuire domos. non solum autem ociose. sed et verbo se et curiose. loquentes que non oportet vnde et anna vidua vt legitur no discedebat a templo et **J**udith de domo. **S**cdm e asperitas vigiliarum et cibationis. i. ad **T**himo. v. Vidua que in delicijs e. mortua est. **P**nde et de vtraq; vidua scilicet anna et **J**udith dicitur. qd seruiebant deo in ieiunijs et vigilijs. et **J**udith cibitium deserebat. **T**ertium est vestium humilitas. **P**nde **Gen.** xxxviij. legitur de **t**hamar. qd deposita veste viduitatis assumpsit alium habitum qm voluit carnali opere intendere. **N**ota tamen qd licet debeat quis exhortari homines ad castitatem virginalem vel vidualem no tamen ad huiusmodi cogendi sunt vel impotune verandi. **N**on dicitur. xxviij. q. i. de viduis. **P**os autem nulli tali bus laqueum delemus inicere. sed solus adhortationes premij sempiterni penasq; preponere diuini iudicij. vt et nostra absoluta sit conscientia ne sexus instabilis tam retereri qm amoneri videatur. hęc ibi. **N**am vtiq; potest qd contrahere licite. quotiens sibi placuerit priori mortuo. **P**nde **Hieronymus** non damno bigamos imo nec trygamos et si dicit potest octogamos. **I**dem ego nunc voce libera proclamo non damnari huiusmodi in ecclesia. xxxi. q. i. aperiant. **P**nde et **abraam** senex valde mortua sara alia duxit uxorem. ad ostendendum qd licitum est sicut **Augustinum**. xxxij. q. iij. ista abrae **N**ec obstat quod dicit **Crisostomus**. xxxi. q. i. hac ratione. vbi dicitur. **S**ecundam uxorem accipere. sicut veritatis rationem vere fornicatio est. **N**am intelligitur istud sicut **gratianum**. s. sequenti dictum quasi per exaggerationem ad exhortationem vidualis continentie. no in condemnationem viduarum et princeps nuptiarum. **D**e hoc sicut glo. ibi

et meli' quod intelligitur cum secundam ducit prima viuente ipsa repudiata. vt permittatur in lege moysi.

Quatuor ad castitatem. §. VI.

virginalem dicit apostolus. i. ad **Corinth.** vij. de virginibus preceptum non habeo. consilium autem do. et **Apoc.** xij. **D**e his qui sequuntur agnum quocunq; ierit dicitur. qd virgines permanserunt. **F**iguratur autem per liliu sicut ctores de quo dicitur **Lan.** ij. de sponsa qd pascitur inter lilia. et sicut liliu inter spinas. sic amica mea. id est. creatura habens virginitatem inter filias. id est. inter creaturas alias. **O**bi nota tria in lilio. **P**rimo in stipite viriditate. **S**ecundo in flore albedinem. **T**ertio in semine. fuluedinem. **E**t in primo notatur ex duratione vel incorruptione eius preciositas. **S**ecundo designatur ex colore et foliorum coniunctione eius puritas. **T**ertio insinuat ex figurata dilectione necius sanctitas. **C**onsiderate ergo lilia agri. **Q**uannum ad primum clarum est qd stipex siue truncus liliu est viridis. **D**icitur autem aliqd viride naturaliter quod non paritur adustione caloris. vt patet in arboribus. sic specialiter dicitur viride. quod non est adustum per calorem voluptatis carnalis seu corruptionis. **N**on virginitas dicitur a virore propter incorruptionem quam habet. **I**ncorruptio autem vt dicitur in libro sapientie facit proximum deo. et hinc ostenditur magna preciositas eius. quia ponit hominem in statu quasi celesti. et ideo magnus thesaurus. **D**e quo apostolus. ij. ad **Corinth.** iij. **P**alemus thesaurum istum in vasis fictilibus id est corporibus. **I**stum thesaurum cum quedam mala mlier que filie auferre **Bernardo** clamauit. latrones. latrones. **D**eclaras postea socijs quia vere ei latro fuerat insidiatus vt auferret ab eo thesaurum irreuerabilem virginitatis. **H**ic est thesaurus absconditus in agro vt dicit parabolice. **Matth.** xij. **C**ui assimilatur regnum celorum que qui inuenit homo abscondit. et p gaudio illius vadit et vendit vniuersa que habet. et emit agrum illum. **A**bsconditus est enim thesaurus iste in agro creature terrestres. **I**nuenit autem ipsum qui cognoscit preciositatem eius. **P**nde et inuentu abscondit. ne scilicet ipsum amittat seculo renunciatis in aliqua religione se ab alijs abscondit. vel quia per humilitatem illum et alia bona occultans se respicit. vel quod ipse mundus ipsum ex hoc infructuosum et inutilem credit. **V**endit autem omnia bona ad ipsum emendat. et gaudiose. quia ad ipsum habendum seu retinendum. et substantiam temporalem et cuiuslibet amicitiam et etiam ipsam vitam postponit propter ipsum. vt patet exemplum in virginibus **Agata. Lucia. Agnere.** et

Titulus Quartus

huiusmodi. Quic dicitur simile regnum celorum quia talis est vita celestis. Unde et ad comendationem eius assimilatur tomus vniuersorum scilicet christus magis alij in ipsa carnis integritate imo sponse dicuntur ipsius modo speciali iuxta illud agate. Ipsi sum desponsata etc. Cognati dicuntur angelorum. Unde Hiero. i sermone. Angelis semp cognata e virginitas. Et idem. In carne esse et preter carnem viuere. angelicum est non humanum. Sed et a mundi sapientibus ponitur virgo inter duodecim signa celorum. quando enim sol egreditur signum leonis de mente augusti ingreditur signum virginis et tunc mirescit ab estu sui caloris et fructus maturefcere facit. Ipa quoque animalia ferocissima videntur deferre virginitati. Nam vt refert Greg. in moralibus. Cui unicornis sit animal ferocissimum. et a nullo tomari possit. ad aspectum virginis mansuescit. ita vt in gremio eius se ponat ad quiescendum. et sic capitur. Iphis quoque sibilis licet genibus merito virginitatis creditur a deo sibi collatum spiritum prophetie. ad vaticinandum multa de mysterijs christi que referi lactantius in. iij. li. institutionum. In tabernaculo quoque iudeorum facto per moysen. pelles iacintine super alia cooperimenta ponebantur. Exo. xxvi. et quia iacinctus est celestis coloris. fm. ledam designat virgines que supremum locum tenent in tabernaculo ecclesie quantum scilicet ad pulcritudinem spirituales. Quartum ad secundum patet quia flos lili est coloris albi. Color autem albus designat puritates vt dicitur. xxx. q. v. femine. que debet esse in virgine. vt scz omnem cogitatum eius et affectum ad celestia erigat. Unde. i. ad Corint. vij. Que innupta et virgo est. que dei sunt. cogitat quomodo placeat deo vt sit sancta mente et corpore. Cum enim sit libera a seruitute coniugis et familiarie multam comoditatem habet et apertitudinem ad vacandum deo. Habet autem lilius sex folia designantia sex conditiones que conferunt ad conseruationem puritatis. Spine autem lacerantes huiusmodi folia sunt eorum contraria. Unde sicut lilius inrer spinas etc. Cass. ij. Primum ergo folium designat sobrietatem in cibo et potu. Sine cerere enim et baccho friget venus ait Hiero. Idem fugiat virgo vinum vt venenum. Spina autem lacerans est crapula. Secundum folium significat laboriositatem in vigilijs et exercitijs precipue lectionum et huiusmodi. Unde dicitur in Prover. Vigilia lonescans talefaciet carnes. et Hiero. ad rusticum monachum. Ama studia scripturarum. et carnis vitia non amabis. Spina autem lacerans est ociositas. Ezech. xvi. hec fuit iniquitas sodomie etc. et ocium. Tertium folium significat sensuum custodiam. precipue visus et auditus

unde propheta. Vox ingressa est per fenestras nostras. Una filia iacob egressa ad videndum mulieres regionis. amisit virginitatem corrupta a sicche. Gen. xxiii. Et sic spina lacerans e ociositas. Quartum folium designat sermonis modestiam. Amb. super iac. Discite o virgines exemplo virginis marie. non curitare per alienas edes non aliquos in publico miscere sermones. Hiero. sit sermo virginis pudens modestus et rarus. Spina lacerans est loquacitas vel impudico sermo. i. ad Corint. xv. corripunt bonos mores colloquia mala. Quintum folium significat humilitatem. Decet ait Ambro. vt virgo quanto purior tanto humilior. Propter enim istam humilitatem in habitu ostentare. vt scilicet non portet habitum mollem preciosum vel aliquem ornatum. Nam ista puocant ad lasciuam Prover. vij. Ecce mulier occurrat ornata meretricio. preparata ad captandas animas. Unde et filij israel fornicati sunt cum mulieribus moabitarum. que se ornauerunt. Spina lacerans est superbia Job. dissoluit baltheum regum. Quod exponit Gregorius in moral. Dum videlicet baltheum castitatis permittit deus dissolui. id est frangi. aliquando in vitiosis propter precedentem elationem. Exemplum habes in vitasparum. Sextum folium significat vitationes familiaritatis. virgo enim debet esse siluestris. siluestria enim animalia solent habere pulciores pellem quam domestica. Bern. Solent virgines que vere virgines sunt semper pauide et nunquam esse secure. Unde et virgo maria turbata est in sermone angeli etc. Thamar virgo corrupta est ab amon fratre suo cum solam se reperit cum eo. Reg. xij. est ergo spina lacerans nimia domesticitas. Quantum ad tertium habet lilius tria grana quasi aurea designantia dilectionem. que sanctam et perfectam facit virginitatem. Nam virginitas sine dilectione non saluat. Ista autem tria grana significant triplicem modum deus diligendi. vñ Bern. Disce amare dulciter. amare prudenter amare forniciter. vel tria que debet diligere quilibet. scilicet deum proximum. et seipsum.

Virginitas quid sit et per que amittatur. Capitulum. vij.

Virginitas sic diffinitur ab Aug. in lib. de nuptijs et concupiscentia. Virginitas est in carne corruptibili perpetua incorruptiois meditatio. Proculus declaratione dicit beatus Ch. secunda secundum. q. clj. arti. i. q. nomen virginitatis a virore sumptum dicitur. Et ideo sicut ibi dicitur virens. et in suo virore persistere. quod non est ex abundantia caloris adustione expertum. ita et virginitas importat hoc. q. persona cui inest

Capitulum Septimum

immunis sit ad concupiscentie aduersione que esse videtur in confirmatione maxime delectationis corporalis, qualis est delectatio venereorum. In delectatione autem venereorum tria est considerare. vnum scilicet quod est ex parte corporis scilicet violatio signaculi virginalis. Aliud in quo coniungitur id quod est anime cum eo quod est corporis, scilicet resolutio seminis delectatione sensibilem causans. Tertium quod est tantum anime scilicet propositum perueniendi ad tale delectationem. In his tribus primum per accidens se habet ad moralem actum, qui non consideratur per se, nisi finem ea que sunt anime. Sed per hoc quod aliquis ex proposito se abstinere a delectatione venerea, remanet integritas in membro corporeo. Et sic est per accidens, vnde si contingat quod per alium modum integritas membri corruptatur, ut per violentiam vel medicinas non magis preiudicat virginitati, quam si corruptatur manus vel pes. Secundum vero id est resolutio seminis naturaliter se habet ad actum moralem. Nam sensibiles passionibus sunt materia moralium actuum. Et si delectatio proueniens ex seminis resolutione procedat ex proposito rationis, sic tollit virginitatem, siue fiat per concubitum siue per alium modum, si autem preter mentis propositum, ut in dormiendo vel per violentiam illatam, cui mens non consentit, quibus caro delectationem expiatur, vel ex infirmitate nature ut in patientibus fluxu seminis sic non perditur virginitas. Tertium vero se habet formaliter et complete, quia ratio moralium in eo quod est rationis completum. Sic ergo propositum abstinendi ab omni delectatione venerea, est formale in virginitate et immunitas a delectatione que prouenit ex resolutione seminis, est materiale, et utriusque notat in dicta definitione proposita eo quod dicitur meditatio. Et dicitur perpetua, non quia oportet semper virginem actuale meditationem habere, sed hoc debet in proposito gerere ut perpetuo in hoc perseueret. Immunitas a corruptione ponitur in eo quod dicitur incorruptionis. Et ostenditur difficultas esse dicitur in carne corruptibili, hoc beatus Thomas, et nota quod finem beatus Thomas, virginitas prout est virtus non est in adultis habentibus integritatem carnis, sed propositum nubendi, nec in puillis, quia non habent propositum seruandi, cum non habeant usum rationis, nec predicis debet aureola, et quia virtus non amittitur nisi per peccatum, non sufficit propositum solum abstinendi a delectatione venerea etiam coniugali, nisi addatur et votum ad ipsam virginitatem. Nam dimittere solum propositum seruandi virginitatem, non peccatur moraliter sicut nec ieiunandi. Sed frangere votum virginitatis, etiam sola mente est mortale sicut fractio aliorum voto

rum. Vnde Hieronymus, dist. xxvii, vouentibus virginitatem, non solum nubere, sed etiam velle damnabile est. Et propterea Augustinus alibi sic diffinit. Virginitas est continentia qua integritas carnis ipsi creatori anime et carnis vouet, consecratur, seruatur. In quarto tamen dist. xlix, arti. iij, dicit idem beatus Thomas, quod non est necessarium votum ad virtutem virginitatis, sed est ad bene esse. Item nota quod virginitas que amittitur mente tantum, scilicet per propositum actus venerei recuperatur per penitentiam quo ad aureolam. Sed que amittitur mente et corpore, scilicet per resolutionem seminis voluntariam, non potest etiam per penitentiam recuperari quo ad aureolam, potest tamen recuperari quantum ad id quod formale est in ea, omnes enim virtutes sunt connere finem magistrum in. iij, sententia, ut qui unam habet omnes habet. Quod est verum finem Thomas, quantum ad id quod est formale in eis, id est finem charitatem vel prudentiam. Non autem quantum ad id quod est materiale. Non enim si quis magnificus male consumpsit diuitias per penitentiam ei restituentur diuitie, que sunt materia magnificentie. Similiter qui peccando perdidit virginitatem per actum venereum, per penitentiam non ei restituitur integritas carnis que ea materiale in virginitate. Sed formaliter restituitur virtus, id est quo ad propositum, quia penitens talis firmiter preponit uti diuitis magnifice si haberet, et seruare virginitatem si haberet et non amisisset. Et hoc propositum habere firmiter propter deum vel finem regulam rationis dicitur formale in virtute. Sed materiale non restituitur, scilicet immunitas a delectatione venerea. Nec etiam per dei potentiam, quia quod factum est, non potest non esse factum. Et sic intelligitur dictum Hieronymus, xxxij, q. v. Si paulus, deus virginem suscitare non potest post riuam.

Est autem uirginitas. §. I specialis virtus. Ratio est finem beatus Thomas, secunda sede, q. clj, arti. iij, quia formale et completum in virginitate, est propositum perpetuo abstinendi a delectatione venerea, quod propositum redditur laudabile ex fine, in quantum, scilicet fit ad vacandum rebus diuinis, materiale est integritas carnis. Sed manifestum est, ubi est specialis materia habens specialem rationem virtutis, ibi sit specialis virtus sicut magnificentia que est circa magnos sumptus, et hoc habet quod sit specialis virtus distincta a liberalitate, que est circa communem usum pecunie. Sic hoc quod est conseruare se immunem ab omni delectatione venerea, habet quandam excellentiam laudis supra hoc quod est seruare se immunem a delectatione venerea illicita, scilicet que est extra matrimonium, et ideo est specialis virtus se habens

Titulus Quartus

ad castitatem sicut magnificentia ad liberalitatem. Non est autem in precepto sed in consilio. Unde apostolus. i. ad Corinthios. xij. De virginibus autem preceptum homini non habeo consilium autem habeo. Et Ambrosius. xxij. q. i. integritas virginum est voti non precepti. suaderi potest precipi non potest. Consilia autem dantur de actibus bonis. imo et melioribus. Est autem triplex bonum hominis. ut dicitur in. i. et. b. Primum quod consistit in exterioribus rebus ut diuitiis. Secundum quod consistit in bonis corporis. Tertium in bonis anime. Et inter bona anime priora sunt pertinentia ad vitam contemplatiuam bonis pertinentibus ad actiuam. ut ostendit dominus Luc. x. Maria optima partem elegit que non recedat. Et philosophus in. iij. et. b. In humanis autem actibus illud est virtuosum quod non est secundum rectam rationem. et econtra illud virtuosum quod est secundum rectam rationem. Nec autem est ratio recta. ut his que sunt ad finem utatur quis secundum mensuram que congruit fini. sicut medicina homo utitur secundum quod congruit sanitati. Bona igitur predicta sic se habent quod bona exteriora ordinantur sicut ad finem ad bona corporis. et bona corporis ad bona anime. et opera vite actiue ad opera vite contemplatiue. Unde si quis abstineat a possidendo aliquibus bonis temporalibus que alii possidet licite possidere ut consulat saluti corporali sue vel proximorum. erogando pauperibus. vel ut vacet contemplationi veritatis. hoc non esset virtuosum. sed laudabile et virtuosum. Sic similiter si quis abstineat a delectatione omni venerea. ut libentius vacet deo et diuinis pertinet hoc ad rectitudinem rationis. quod fit per virginitatem. Unde apostolus. i. ad Corinthios. vij. Mulier in nuptia et virgo cogitat que dei sunt. quomodo placeat deo ut sit sancta corpore et spiritu. que autem nuptia est. cogitat que sunt mundi. Et si dicitur quod quilibet tenetur ad precepta legis nature. Sed sicut est datum preceptum naturale ad conseruationem indiuidui de comestione. Gen. ij. De omni ligno paradisi comedet. ita datum est preceptum ad conseruationem speciei de comestione coniugali. Gen. ij. Crescite et multiplicamini. Sicut ergo certum est et clarum. quod quilibet tenetur primum scilicet ad comedendum pro sui conseruatione. ita videtur teneri ad secundum scilicet ad actum saltem coniugalem ad conseruationem speciei. Respondet beatus Thomas. quod preceptum habet rationem debiti. sed dupliciter est aliquid debitum. Vno modo ut impleatur ab vnoquoque. Et hoc debitum sine peccato preteriti non potest. Aliud est debitum implendum a multitudine. et ad tale debitum implendum non tenetur quilibet de multitudine. Multa. n. sunt multitudini necessaria. ad que implenda

vnus non sufficit. sed implentura multitudine. dum vnus hoc alius illud facit. Preceptum igitur legis nature homini datum de comestione ne necesse est ut ab vnoquoque impleatur. Aliis enim indiuiduum conseruari non posset. Sed preceptum datum homini de generatione. respicit totam multitudinem. cui necessarium est ut non solum multiplicetur corporaliter. sed etiam spiritualiter proficiat. Et ideo sufficienter prouidetur multitudini. si quidam carnali generationi operam dant. alij ab hac abstinentes contemplationi diuine vacant ad totius humani generis pulcritudinem et salutem. Sicut in exercitu quidam castra custodiunt. quidam gladius decurrunt. que tamen omnia debita sunt multitudini. sed per vnum impleri non possunt. Nec virgo recedit a mundo quia non abstinere ab omni delectatione quod pertinet ad insensibilitatem sed a delectatione omni venerea et hoc secundum rationem rectam.

Quia uirginitas sit ex. §. II

cellentior castitate coniugali probatur tripliciter secundum beatum Thomam ubi supra arti. iij. Primo exemplo christi qui elegit matrem virginem et ipse uirginitatem seruauit. non coniugium contraxit. Omnia autem perfectiora ipse impleuit. Secundo doctrina apostoli. i. ad Corinthios. vij. qui uirginitatem consulit tanquam bonus uolunt. Consilium enim datur de melioribus bonis. iij. q. i. quisquis. Tertio probatur ratione multiplici. Tum quia bonum diuinum est potius bono humano. Uirginitas ordinatur ad bonum diuinum. scilicet ad uacandum deo. Matrimonium ad bonum humanum scilicet ad multiplicationem hominum. Tum quia bonum anime quale est uirginitas. preferitur bono corporis quale est matrimonium. Tum quia bonum vite contemplatiue. preferitur bono vite actiue. Uirginitas ordinatur ad bonum anime secundum vitam contemplatiuam. quod est cogitare que dei sunt. Coniugium ad bonum corporis ordinatur quod est proles multiplicatio et pertinet ad vitam actiuam. quia coniuges cogitare habent que sunt mundi. ut patet per apostolum. i. ad Corinthios. vij. Unde Hieronymus in libro contra iouinianum reprobatur per multas rationes errorem ipsius iouiniani. qui assererat uirginitatem non esse preferendam matrimonio. nec est contra predicta quod ait Augustinus in libro de bono coniugali. Non impar meritum est continentie in Iohanne qui nullas experuit nuptias et in abraham qui filios generauit. Et Hieronymus. xxxij. q. iij. Quis ignoret sub alta dei dispositione omnes retro sanctos fuisse eiusdem meriti cuius nunc sunt christiani. Quomodo antea abraham placuit deo in coniugio. sic nunc uirgines placent

Capitulum . VIII .

in castitate. seruiuit ille legi et tempori suo. seruamus et nos legi et tempori nostro. in quos fines seculorum deueniunt. Nam sicut beatus Hieronymus. meritum non solum pensatur ex genere actus. sed magis ex animo operantis. Dabitur abraam animus sic dispositus. ut paratus esset virginitatem seruare. si opus esset. Et ex hoc merito coniugate in ipso equatur merito continentie virginalis in Iohanne. respectu quidem premij essentialis. non autem respectu premij accidentalitatis. Licet ergo virginitas sit melior continentia coniugali. potest tamen coniugatio non solum esse equalis. sed etiam melior virgine duplici ratione. Primo videlicet cum coniugatus habet animum magis paratum ad virginitatem seruandam si oporteret quam ille qui actu est virgo. Secundo quia forte ille qui non est virgo habet aliquam excellentiorem virtutem aut maiorem charitatem. Et ideo non debent se preferre virgines alijs in bonitate.

Sed queritur utrum. §. III.

sit excellentissima virtutum. Respondet beatus Hieronymus. ubi supra. Excellentissimum potest dici aliquid dupliciter. uno modo sicut quid. id est in aliquo genere. Et sic virginitas dicitur excellentissima virtus in genere castitatis. quia transcendit castitatem vidualem et coniugalem. Et quia castitati attribuitur decore ideo virginitati attribuitur per consequens maxima pulchritudo. Unde beatus Ambrosius. pulchritudinem quis potest maiorem estimare decore virginis que amatur a rege. probatur a iudice. dedicatur domino. consecratur deo. Alio modo dicitur excellentissimum aliquid simpliciter. Et sic virginitas non est excellentissima. quia finis semper excellit id quod est ad finem. et quanto aliquid efficacius ordinatur ad finem tanto melius est. Finis autem ex quo redditur laudabilis virginitas. est vacare rebus diuinis. Et ideo virtutes theologice et virtus religionis quarum actus est occupatio curae rebus diuinis. sunt excellentiores virginitate. Similiter etiam vehementius operantur. ut inherant deo martyres qui ad hoc postponunt propriam vitam. et viuentes in monasterijs qui ad hoc postponunt propriam voluntatem. et omnia que habent. virgines autem postponunt ad hoc tantum venereas voluptates. Et ideo et martyrium et religionis ingressus cum perseverantia preferuntur virginitati. Quod autem dicitur de virginibus Apocalypsis. xiiij. qui sequuntur agnum quocumque ierit non ex hoc sequitur ut sint alijs sanctis preferiores. Vel christo magis conformes. sed quod sequuntur agnum christum pluribus modis quam alijs. quia non solum in integritate mentis ut alijs. sed etiam in integritate carnis quod non alijs faciunt. Sed non oportet ex hoc quod magis de

propinquo christum sequantur quam alijs sancti. quia alie virtutes in quibus alique non virgines excedunt virgines. aliquos faciunt christum qui deo inherere. Canticum novum quod cantant sole virgines. ut dicitur ibi. est gaudium speciale quod habent de integritate carnis suarum. Virginitas quomodo coronatur. possideatur et dignificatur. // Capitulum viij.

Adducuntur regi uirgines

Virgines post eam proxime eius offerentur tibi. Loquitur per de ecclesia que virgo est mater et virgo. Mater quidem omnium fidelium quos genuit in baptismo per fidem. Virgo per integritatem mentis libera a corruptione peccati mortalis. Unde apostolus. ij. ad Corinthios. xi. iquit de fidelibus. Respondi vos uni viro virginem castam exhibere christo. Nec igitur est regina astans a terris dei. quia in statu electorum. et in portibus bonis. s. virtutum. In vestitu decorato sapientie vel charitatis. Circumdata varietate statuum religionum rituum et privilegiorum. Postea ut filie adducerentur virgines. regi domino iesu christo ut sponsae earum. Unde et de sanctis virginibus canit ecclesia. Agnum sponsum virginum adoremus dominum iesum christum. Potest et illud post eam etiam referri ad virginem mariam. que sola est mater et virgo et primiceria. et speculum virginum. que utique possidet aureolam virginitatis. quia et si non habuit a carne pugnam propter religionem vel extinctionem fornicis. propter cuius victoriam. scilicet pugne datur aureola. habuit tamen ab hoste cuius caput scilicet principis suggestionis contriuit sola. Post eam igitur et principaliores sequuntur virgines alie. et christo adducuntur regi. et ad quolibet sanctam virginem ecclesia istud adaptat. ubi tria videnda sunt de virginitate.

Primo quomodo virginitas coronatur.

Secundo quomodo possideatur.

Tertio quomodo ipsa dignificatur.

Quatum ad primum. §. I.

dicit apostolus. ij. ad Thimotheum. Non corona bitur nisi qui legitime certauerit. id est. ita certet quod vincat. ut autem canit ecclesia. Quid caro demonia diuersa mouent prelia contra nos. Et quantum ad prelium carnis. sicut non coronatur aurea que est premium essentialis anime. nisi si quis habuerit victoriam de omni vitio carnali abstinendo ab eo. vel a perpetrato penitendo ita non coronabitur aureola virginitatis que est premium accidentale. quod datur in gloria propter excellentem victoriam pugne ex carne. nisi quis liber fuerit a voluntaria corruptione carnis tentationes vincendo. Quauis enim virginitas

Titulus Quartus

¶ **Q**uod ad eius inuicem et seminariū. i. inclinatio-
nem naturalem in se a natura. sicut et ois virtus
et quod ad materiam remotam que est integritas
carnis. et materiam propinquam que est in experientia
venere voluptatis inest a natura et natiuitate.
quia oēs nascuntur virgines carne et inerp-
tes voluptate. **S**in pe. de pal. in. iij. dist. xxxij.
Sed quod ad complementum actuale vel habitu-
ale. sic virginitas non est a natiuitate vel a na-
tura plus quam alie. Nam puer natus non habet actum
vel habitum virginitatis plus quam liberalitatis. sed
habet sicut alias morales per acquisitionem et in-
fusionem. Non enim quicumque habet integritatem
carnis. cum venerit ad annos pulchritatis si eligat
in carne incorruptibiliter viuere statim per hoc
habet habitum virginitatis. Sed quoniam cum hoc ha-
bituali proposito frequenter commauerit motus car-
nis. cum aggrauat in eo. sicut nec vidua statim
mortuo marito habet habitum continentie vidu-
alis. licet eligat sic viuere. Sed per frequentem com-
mationem passionum. cum proposito habitum acqui-
rit. differentem ab habitu castitatis conjugalis.
non tamen meretur nomen et titulus specialis. quia
non puenit ad perfectum. Est igitur continentia vi-
dualis habitus differens a continentia conjugali
habens speciale rationem boni et difficultatis. quod
quibusdam est facile et placitum in coniugio viuere
caste. quibus non est facile nec placitum viuere
vel coniugio abstinere. Sed tamen non est virtus spe-
cialis. imo castitas est una virtus que minoris
gradum habet in matrimonio. et perfectius saluat
in viduitate. Similiter castitas conjugalis non
statim innascitur cum quis eligit ab aliena abstinere.
sed cum frequenter de aliena tentatus. eligit
non aquiescere. Et sic de alijs. Et ut dicit **Th.** in
iij. dist. xlix. In continendo sunt aliquid maiorem
pugnā sustinent virgines. secundum aliquid vidue
ceteris paribus. Virgines enim concupiscentiam
inflamat. et experiendi desiderium. quod ex quadam
curiositate procedit. qua etiam fit ut homo liben-
tius videat que nunquam vidit. et etiam in eis concu-
piscenciam auget extimatio maioris delectationis
omnis que sit sine veritate et inconsideratio eorum
incommodorum que delectationi huius adiungun-
tur. Et quod ad hoc vidue minorem sustinent
pugnā. maiorem autem propter delectationis inco-
niam. Et in diuersis vniuersis alteri preiudicat sine
hominum diuersas dispositiones. quia quidam ma-
gis mouentur hoc. quidam illo. Quicquid autem sit de
quantitate pugne. tamen hoc certum. quod perfectior est vi-
ctoria virginum quam viduarum. Perfectissimum enim
genus victoriae est et pulcherrimum. hosti nunquam ces-
sasse. Corona autem non datur pugne. sed victoriae
de pugna. Non ergo coronabitur nisi res. Quia in
diuersis temporibus homines diuersimode se habu-
erint ad virginitatem seruandam. **De.** de pal. in
iij. dist. xxxij. dicit quod in statu innocentie non li-

cuisset continere usque ad sufficientem multiplica-
tionem humani generis. quia tunc erat precep-
tum. crescite et multiplicamini. nec tamen pecca-
uit adam in continendo in paradiso. quia modis-
co tempore ibi fuit. Sed **Th.** dicit quod post mul-
tificationem sine peccato potuisset quis esse vir-
go. quia tunc prefererat coniugium virginitati.
qui habebat puritatem cum fecunditate. Fuisse
autem contra rationem eligere minus bonum et
ipsi non erant facturi contra rationem. Ergo si con-
tinuisset contra finem matrimonij et pacis pec-
casset. Semp̄ etiam fuisset multiplicatio necessa-
ria. quia non videbat probabile quod parentes primi
retardarent a gloria usque ad finem mundi. cum
solum peccatum sit causa retardationis ut origina-
le vel actuale. Unde primis parentibus trans-
latis in gloriam. oportebat successores vacare
generationi. sicut primi vacauerunt. Tempe-
re vero nature lapsu. scilicet tempore legis nature fuit virgi-
nitas licita. multiplicato genere humano. Sed
semp̄ ante euangelium melius erat coniugium. nisi
vbi specialiter aliud reuelabat. In puulis autem
erat virginitas carnis non mentis. Tempore au-
tem nature lapsu ante multiplicationem fuit in pre-
cepto prohibitio. Nec tamen abel peccauit deo mori-
ens. quia adhuc iuuenis erat. nec aptus con-
iugio quoniam mortuus fuit. Nam nec chayn libidi-
nosus adhuc generauerat. Fuit tamen abel mortuus
deus carne. sed non mente. quia tunc non erat tem-
pus virginitatis. nisi quis dicat quod deus presertim
mortis eius sibi inspirauit virginitatem. ut caput
ecclesie primum haberet virginitatem et sic ha-
beret aureolam virginitatis. Sed post multipli-
cationem licuit. non tamen habemus exemplum nec in
enoch qui per coitum generans. et per coitum gene-
ratus est. nec in alio forte de melchisedech. Sed
si fuit sem fili⁹ noe. ut dicunt hebrei non fuit vir-
go. Tempore vero legis scripture sciendum. quod licuit
seruare virginitatem. quia iam filij israel multipli-
cati creuerant nimis. ut arena maris. non tamen
laudabat. imo filia iephte fleuit virginitate. Et
maledictus erat non relinquens seminem. maledicti-
one opprobrij temporalis. nisi consilio spiritus
sancti ut helyas non per coitum generans. Et
hieremias virginitate sua virum euangelicū christi
ecclesie dedicans sine Hiero. Sed apud gen-
tiles error increbuerat. quia tederat eos deus in
reprobum sensum ut licita reputarent illicita
et e contra. ut fornicationem esse licitam. Plato
vero sanctificauit se. non quia reputaret virgini-
tatem illicitam unde nec deseruit eam sed ut sa-
tisficeret plebi. nam opinio fuit apud philosophos pro-
pter scandalum vitandū facere multa. que scie-
bant non esse facienda. sicut adorabant idola
quibus scirent nihil esse ne lapidarent. sicut pir-
tagoras apud atenas reus habitus est quia vo-
cauit lapidem ignem ardentem. Ipsi enim nescie-

Capitulum . VIII .

bant aliam vitam, et propter hoc nimis time-
bant perdere istam. Tempore vero euangelij sem-
per licuit et licebit tenere virginatatem. Cuius pri-
micia virginatatis virgo Maria fuit. Unde
in ps. Adducent regi virgines post eam. Tem-
pore etiam glorie erunt omnes virgines, quia
scilicet nec nulent nec nulentur, imo tempe gratie
ut res melior cadit sub consilio secundum illud, id est ad Co-
rinthios, vij. secundum De. de pat. ubi supra de virginibus
preceptum domini non habeo consilium autem tu.
Ad consilium Job, euangelista seruauit, cum ux-
orem pro qua iam in tomum traducta nuptias fe-
cerat, ut habet Job. ij. intactam dimisit et uxor
permanet, priuilegio amoris a christo dilectus
Hanc ioseph sponsus marie seruauit, ut dicit
Aug. et uouit cum maria sponsa sua, xvij. q. i.
§. leata. Et uas electionis uirgo fuit unde dice-
bat, id est ad Corinthios, vij. uolo oes esse sicut me, scilicet
virgines. Sed unusquisque habet proprium tonus
ex deo, christus etiam habuit. Unde Lañ. Ego
flos campi et lilium conuallium. Notandum etiam
quod uirginitas est per infusionem sicut et alie vir-
tutes morales. Et satis uidetur quod et speciali gra-
tia Job, baptista et leata uirgo, et Hieremias i-
uero per sanctificationem receperunt uirtutes
uiginitatis quas erant seruaturi. Sed de bap-
tismo flaminis et sanguinis in quibus non solum
infunduntur necessaria ad salutem, sed et om-
nia perfectiua, in quibus non est oler in recipi-
te, ut remissio culpe uenialis et pene. Uidet quod
in paruulis in quibus nullus est oler infundit
uiginitas et in innocentibus, non tamen quod uelut
eis aureola, quia illa respicit actum et non habitum.
De adultis autem uidetur, quod deus sua liberali-
tate infundat omni homini id ad quod se dispo-
nit, unde qui cum proposito uirginitatis uenit ad ba-
ptismum uel aliud sacramentum, recipit habitum
uiginitatis, sicut et ceteras uirtutes. Quia enim
in omni sacramento noue legis infundit non so-
lum id quod est necessarium ad salutem, sed etiam
quod est utile secundum capacitatem et dispositio-
nem digne recipientis. Unde est quod recipientis
sacramentum noue legis, non contrariat uirgi-
nitati, quod dico propter matrimonium recipit
omnem uirtutem ad quam est dispositus et cuius
est capax. Si autem est corruptus mente et cor-
pore quis peniteat, non est capax uirginitatis
que reparari non potest. Sed si non est corruptus
nisi mente, et penitens proponens perpetuo con-
tinere tunc recipit hoc pe. Notandum est autem
ut dicit idem pe. quod Th. in scripto tenet uotum
de essentia uirginitatis non esse. In summa uero
secunda sede uidetur dicere oppositum. Sicut enim ser-
uare castitatem, paupertatem, sine uoto ut noui-
tus non faceret religiosus, sic uirginitas sine uo-
to non daret aureolam. Sed contra quia licet propositum
nubendi impediret, quis proponeret non illicite

corrupti, tamen firmum propositum perpetuo conti-
nendi etiam sine uoto facit uirtutem uirginitatis
nec uotum trahit ad aliam uirtutem quam ad suam, scilicet
lactiam, alio ageret ultra speciem. Unde bene con-
cedo, quod uotum non facit de actu non uirtuoso uir-
tuosum, et quod actum trahit ad altiorum uirtutem non in
eodem genere sed alio, sicut uotum trahit ieiunium
ad altiorum uirtutem, quam sit abstinentia
uel sobrietas, sed hoc non est in genere tempe-
rantie, sed iusticie. Unde uotum non facit ieiunium
esse specialem uirtutem, dum trahit ad
lactiam, sicut in proposito. Et si uirginitas habe-
ret ex uoto rationem uirtutis non esset species
tempantie se habens ad castitatem sicut magni-
ficentia ad liberalitatem. Sed solum esset actus
castitatis elicitive et non imperatiue, quare sic se
habet uirginitas ad castitatem sicut magnificen-
tia ad liberalitatem. Sed illa est specialis uirtus
non ex hoc quod uota, sed solum quia habet speci-
alem difficultatem et bonitatem, ergo etc. Ad ar-
gumentum dicendum quod non est simile, quia ad
religionem non sufficit firmitas propositi, sed re-
quiritur firmitas facti, et religio nominat statum
ad quem requiritur immobilitas facti et per conse-
quens uoti. Sed ad rationem uirtutis non requi-
ritur immobilitas facti, cum quis possit a uera uir-
tute decedere, et mutari de uere uirtuoso in uere uir-
tiosum. Et ideo si uirginitas diceret statum non
habitum, posset uideri quod requiritur uotum, sed si di-
cat habitum uirtutis specialis, non requiritur uo-
tum quodcumque. Ad firmitatem etiam in religi-
one requiritur uotum solenne, in uirginitate suf-
ficit saltem simplex. Unde quod Aug. dicit in dif-
finitione, scilicet de uoto ponit hoc non quod sit de necessi-
tate uirginitatis, sed est de perfectione quia de
sponsata christo per uotum est perfectior.

Quatum ad secundum . §. II .

scilicet quomodo possideat uirginitatis uirtus. Sci-
endum quod multis modis, unde dicit ps. Adducent
etc. Et primo patet quod adducatur ad hoc a deo in-
spirante et principali agente. Sapientia, vij. Non
possum esse continens nisi tu dederis, tu scilicet deus.
Secundo oportet quod adducatur ad hoc a ratione,
istud propositum firmiter eligente et perpetuo. Ad
patet ex diffinitione dum dicit, quod uirginitas est
in carne corruptibili perpetue incorruptionis
meditatio, id est propositum perpetuo abstinenti-
di a delectatione ueneria, nec experta. Non uir-
gines corpe que intendunt tempe suo nubere
non habent habitum uirginitatis, nec aureolam nec
puuli, que licet non cogitent de nubendo, non tamen
possunt habere propositum continendi. Eunuchus
etiam uel frigidus, si intenderent experiri delecta-
tionem ueneriam per matrimonium uel alium modum
si possent, non habent habitum hominis uirtutis nec au-
reolam, sed si intendunt ab homini abstineri, si ena-

Titulus Quartus

possent utiq; habent. sic credi pot de eunuchis quos fecit nabuchodonosor. s. **P**amele et socis eius. **Dañ. i.** Et de nerone et achileo eunuchis qui persuaserunt comicille virginitatem. Tertio oportet ut adducant ad hoc a recta rone. s. ppter deum. no ppter mundi laude. aut ppter honore idolorum. sicut virgines de feste. **Unde** virgines quinq; que non sumpserunt oleum in lampadibus designans charitate dei in cordibus excluduntur a sponso et clausa est eis ianua. **Mat. xv.** Quarto oportet q; adducat p vias aliquarum virtutum vt humilitatis. **Amb.** docet vt virgo q;ro castior tanto sit humilior. **Unde** de q;da; sco viro legit. q; vsq; ad seragesimū sine etatis annum seruans virginitate. elatus in supbiam ea pdidit. **Quinto** oportet vt adducant p viam sobrietatis. q; fm **Bern.** In delicijs periclitatur castitas. ppter qd aplius vt virgo pseueraret. **Castigo.** ait corpus meū et in seruitute redigo. **1. Cor. ix.** Per via modestie. s. cauendo se a visu et auditu et discursu vanis. no cursitare p alienas domos no aliquos in publico miscere sermones. **Quo** aut perdat virginitas dicit in ultimo.

Quatu ad tertium. §. III.

scz qno virginitas comendat. et quatu. ondit dū dicit regi **Ed**ducent vere et xri virgines regi. s. dno iesu christo qui est rex regū. vt sint sponse eius. **Magna** dignitas ista. **Unde** beata **Agnes** dicebat. **Ipsi** sum desponsata. s. christo. **Et** nobilitatem sponsi hui; ostendit dicens. vt refert **Amb.** in li. de virginitate. **Cui** angeli seruiunt. **Cui** pulcritudinem sol et luna mirant. i. mirabilem ostendunt. **Cui** mater virgo est. **Cui** pater feminā nescit. **Cui** potestas celsior. aspectus pulchrior. amor suauior. et oi gratia elegantior. **Cui** opes nunq; marcescunt. nunq; decrescunt. **Et** de ornamento ab eo collatis subdit. **Induit** me dñs ciclade et clamide auro texta. s. sapientie vel dilectionis. **Et** immensis monilib; decorauit me. s. virtutu Antilo suo. s. fidei subarrauit me. et coronauit me. s. corona spei eternoz. **Tra**didit auribus meis inestimabiles margaritas. scz vbi sacre doctrine. **Mel** et lac ab ore eius suscepi. s. dulcedinis spūalis et puritatis per inspirationes. **Sanguis** eius ornauit genas meas. i. passio eius induxit ad opa patientie. que maxime ostendunt rubore sanctitatis. **Posuit** signum in facie meā nullum pter eum amato rem admittam. inq; tū. s. dedit facie erecta; ad celū. vt ipsum contempler. et affectū ad eū dirigam. et no ad terrena respiciā. **Abā** sunt **Amb.** **Speculū** dedit vniuersitatem creaturarū quo potest intueri pulcritudine. no solus sponsi. sed et suā. cū omnia ppter ipam fecerit et omnia i ipso reperiant. **Lingulū** spantie. amictū seu vestitum prudētie. **Quic** ergo regi tā nobili adduce

tur vere virgines vt sponse eius. **Et** licet virginitas no sit simpliciter excellentior omniū alijs virtutibus. quia no maior theologis nec prudētia. iusticia vel fortitudine. vel humilitate. **Et** tamen precipua in genere spantie. et multū commendabilis in preeminentia ex se q; ponit pe. de pal. in. iij. di. xxiij. **Et** primo quo ad primū accidentale quod dicit aureola. quia nulli pariter temperatē telet fructus nec aureola nisi castitati. nec aureola et fructus centesim; nisi castitati soli. **Unde** dicitur **Apoc. xiiij.** **Quod** nemo poterat cantare canticū illud nouū. nisi illa centū quadragintaquattuor milia qui vrgines pmanserunt. **Canticum** illud aureola. i. quoddā canticum spirituale qd habent vrgines. quod non possunt habere ali; sancti no vrgines. et si maius premiū essentialē habeant. **Secūdo** quo ad sciam quia maxime disponit ad acquisitionē scientie et sapiētie. **Unde** et **Job.** euāgelista vgo magnā in diuinis pre ceteris habuit cognitionē vt de verbo dei. **Tertio** quo ad pulcritudinē specialē. **Non** ex eo tm q; passioes concupiscibiles sūt cōmunes nobis et brutis quia similiter et passioes irascibilis sunt cōmunes nobis et brutis sicut esse furibundū in cane et vindicatum in leone. sed quia magis absolent iudiciū rōnis que est pulcritudo hominis in qua est imago dei. **Quarto** quo ad similitudinē in pluribus. qz scz hi sequunt agnū. s. christum quocūq; ient. integri. s. corpore et mente sicut christus. **Et** incorruptio facit primū deo. vt dicit in li. sapientie. s. mente et corpore et deus incorruptibilis ē. **Quinto** quo ad similitatem. quia ista virtus non est sine alijs. sed bene e conuerso. **Pōt** eniz quis habere virtutes alias sine ista. sicut habuit petrus aplus coniugatus. et cū dicit virtutes omnes esse conexas fm magistrū in. iij. sen. intelligit vel de virtutibus necessarijs ad salutem qualis ista non est. sicut nec magnificentia. **Et** q; sunt connexa in radice charitatis cum isto pposito. vt si esset a deo preceptum seruare virginitatē et nodū fregisset. obediret. eam seruādo. **Sexto** quo ad raritatem **Apoc. xiiij.** vidi turbas magnas quā nemo dinumerare poterat. s. sanctorum. **Pōt** autem ibi numerus determinatus virginum. quia centū quadragintaquattuor milia. qui virgines pmanserunt. p indeterminato tm pōt. quia plures sunt. **Et** huius ratio est. quia virtus ista non potest recuperari amissa materialiter. **Et** si amissa quo ad mentem solum reparat per penitentiā. alie aut reparantur per penitentiā. **Tū** etiam quia difficilius ad seruandum ibi enim frequēs pugna et rara victoria. **Omne** rarū carum. **Quāuis** enim aliq; per accidens magis tentent de gula. aliq; de alijs virtutibus q; de luxuria fm qualitatem complexiois.

Capitulum .ix.

vel rei dispensatione. tñ per se loquendo maior
cõter est tempratio lururie. Ratio potest eẽ. qz
natura magis intendit ad conseruationẽ spe/
ciei q̃ indiuidui cui indiuiduo puidet satisfaci
endo gule vel alijs virtũs. Nec obstat q̃ natu/
ra pri' retinet necessaria ad nutritiua & augmẽ
tatiuam. q̃ trãsmittat ad generatiua. qz hoc nõ
est quasi magis sit sollicita de indiuiduo. q̃ de
specie. imo eõuerso. Sed qz aliter nõ ageret in
diuiduũ ad seruandũ speciem. nisi ipm indiui/
duum confisteret. Dñ qd est hic prius in inten
tione est posteri' in generatione. S; hoc est q̃a
virtuosi inuis student sobrietati q̃ castitati.
& ppter exercitiũ fit facile q̃ in expro e' difficile.
Nõ aut quare magis virtuosi student castitati
q̃ sobrietati est. qz castitas nõ amittit sine mor
tali. Dñ aut deficere a sobrietate p venialia. qz
ista consistit in medio qd est latũ. ista sc; casti/
tas in extremo qd est indiuisibile.

De uoluntaria et .§. III.

irrecuperabili amissione uirginitatũ. De de pal.
in .iiij. di. xxxij. sic ait. Mulier perdit uirginitatẽ
per hoc qd corrupit mente & corpore. altero d' tri
bus modis. puta p hoc qz solum claustra frãgũ
tur sibi uoluntarie etiã si non seminare nec se/
men recipere. Nam concupiscentia spadonis
reflorauit uirginem. ut scribit' qui licet nõ pos
set seminare poterat tñ claustra infringere. Se
cundo modo per feminis uirilis uoluntariam
susceptionẽ. quia si ita recipere saluo claustra
sicut menstrũ emittit nec seminare. nihil omi/
nis uirgo nõ esset. quia sic posset concipere. puta
si quis cognosceret uirginem uoluntaria in hoc
circa claustra pudoris. & semen ad matricẽ at
traheret. Pregnantẽ eni p naturam nullus dice
ret uirginem. & tñ mulieres aliq̃e concipiunt
que nõ seminant. Tertio si ex uelentia ardo
ris sine fractione claustra ipsa seminat. puta uo
luntarie cogitans de comixtione turpi. & b' abs/
q̃ comixtione cum alio. Et talis que corrupit
seipsam uel ab alia muliere uoluntarie corrupta
nõ debet inter uirgines consecrari. etiã ad tollẽ
dum scandalũ. quia non est uirgo. Et de hoc in
scõda pte de scandalo. ti. vñ. c. iij. Non tamẽ fa
ceret bigamũ uirũ. cũ quo contraheret post ma
trimoniũ. De corruptione aut inuoluntaria sci
endũ. qz nõ pdit uirginitas. p quãcũqz corrupti
onem inuoluntaria corporis etiã triplicẽ in mu
liere. Dñ qñ opprimet & frangunt claustra pu
doris & semẽ uiri recipit etiã si inde concipiat &
pariat. Itẽ nec p ppiã seminationẽ qñ nõ pce/
dit ex consensu nec acceptat a consensu. qñ habe
tur iudicium rationis. Videt etiã aliquibus qz
cum uirginitas mentis respiciat futurũ. si quis
complaceat sibi in preterita pollutione. que nõ
ex electione pcessit uirginitas nõ perdit corpore

sed mente tñ. Pro tunc enim nõ perdit corpore.
quia illa corruptio transiit. prius autem non
fuit perditã. quia consensus defuit. Requirit er
go qz consensus pcedat. ut si sentiens se calefa
ctum obdormiret ut pollueret & mulier ut oppri
meret. Vel requirit qz concurrat consensus. s.
pro tpe quo potest contradicere. Nam duran
te seminatione nõ habet iudicium rationis. Et
mulier que opprimitur. si suscipiendo semẽ uel
alias qñcũqz consentiat. nisi eo solo tempe quo
inuite excitata seminat. qñ sine culpa sua care
at iudicio rationis. pdit uirginitatem & nõ als
Dñ dixit Lucia. non corrupit corp' nisi de con
sensu mentis. s. quo ad pctm uel amissionẽ uir
ginitatis. Nam si me inuiram feceris violare.
castitas mihi duplicabit ad coronã. xxxij. q. v. §.
i. Talis tñ non cõsecraret inter uirgines. & b' p
pter dubium retinentie consensus. ut. xxxij. q. v.
Ille aut etiam. quia non potest significare inte
gritatem sponse christi. s. ecclesie. cum corrupta
corporaliter sit & nõ integra & si uirgo. Et cuiũ
qz nuberet faceret ipm bigamũ quia diuisit car
nem in plures. Item nota qz integritas car
nis. in experientia uoluptatis & electio actua
lis. per uolentiã demonis uel hominis infirmi
tatem uel somnũ. & hmoi perdi põt. Sed per hoc
nõ perdit uirtus uirginitatis. Unde bene põt
esse pater uirgo p semen emissum a dormiente
demone succulo recipere. & postea p eundẽ de
monem incubum factum transfusum in femi
nam. cum etiam suscipiendo semen uirile sal
uo claustra mulier possit concipere. Sed in pru
pdet integritatem. sed uirginitatis uirtutẽ re
tinebit pater predictus. & vi etiam oppressa pa
riens. & aureolam etiam uterqz habebit. Dñ
in Cronica martiniana legit de merlino. qz fu
it filius diaboli. quia. s. conceptus p monialem
ex demone succulo & incubo ipsius. Et de anti
christo aliqui dicunt. qz simili modo concipiet
Dñ dicit apostolus eum filium pditiõis. Quã
uis autem quidam dicunt uirginitatem status
dicere oportere non & tatem specialem. in com
munior opinio e' qz sit uirtus specialis. q̃ amissã
semel nõ recupat. Dñ Hiero. cum possit oia
deus. uirginem non possit suscitari post ruinam
ualet quidem liberare de pena. s; non ualet coro
nare corruptã. xxxij. q. v. si paulus.

Clementia quid sit. & in quo consistat. Cap. ix.

Clementia conse
sequenter videndum est. hanc diffi
nit Lul' in. q. rhero. Clementia est p
quã animus concitatus in odiũ alicui' benigni
tate retinet. Pro cui' declaratione dicit beatus
Th. scõda scõde. q. clvñ. qz affectus hõis inclinãt
ad minorationẽ eorum que p se homini nõ pla
cent. Et hoc autem qz aliquis amat aliquẽ con

Titulus Quartus

uenit q̄ non placet ei per se pena eius. sed solū in ordine ad aliud. puta in ordine ad iusticiam vel ad correctionem eius qui punitur. Et ideo ex amore prouenit. q̄ aliquis sit promptus ad diminuendum penas. quod pertinet ad clemētiā. et ex odio impeditur talis diminutio. et p̄pter hoc Lullius dicit q̄ animus concitatus in odium. s. ad grauius puniendum. per clemētiā retinetur. ne. s. actiozem inferat penam. Non q̄ clemētia sit odij moderatiua. sed p̄ne. Mansuetudo autem moderatur iram. vñ odium nascitur. Crudelitas autem opponitur ei per excessum. vnde dicit Sene. in lib. de clemētia. q̄ crudeles vocantur qui causam puniendi habent. modū non habent. Qui autem in penis hominum delectantur propter se. etiam sine causa. seui vel feri dicuntur. Quod autem sit virtus probatur sic. Virtus moralis cōsistit in hoc q̄ appetitus rationi subdatur. vt dicit in I. Eth. hoc autem seruetur in clemētia. Nam in diminuendo penas clemens aspicit ad rationem vt dicit Sene. quando debet et in quibus oportet diminuere penas et non inferuntur sine causa. Vnde Sene. Clemētia hoc primū prestat. vt quos dimittit nihil aliud eos pari debuisse pronunciat. Seueritas autem est inflexiua penarum fm legem. Clemētia autem dimittit de pena que esset debita fm legem cōmuniem. et hoc propter aliqua particularia considerata. iuste tñ quasi decernens nō esse magis puniendum fm intentionem legislatoris. licet nō fm vba. ipsa tñ diminutio penarum legis magis spectat ad equitatem que iudicat fm intentionem legislatoris. non fm legis verba. Sed clemētia moderatur affectum animi vt non vtatur sua potestate in inflexione penarū. Vnde autem clemētia quandā excellentiam infert virtutem. sicut et mansuetudo fm quid. Nam in quātū dimittit penas. maxime videtur accedere ad charitatem. que est maxima virtus. per quā bona proximo operamur et mala impedimus. Piero. Qui clemētiā non habet. nec indutus est viscera misericordie et lachrymarum. quibus spūalis fit non adimplet leges. di. lxxvi. Qui clemētiā.

Clemētia licet om̄. §. I.
nibus utilis sit. necessaria precipue est principibus. Et ad hanc multa inducunt exempla fm Basil. in sum. virtu. Primum est exemplū summi principis dei. Sapient. xi. Parcis oibus quā tua sunt. Pester. iij. Scripsit in litteris suis missis per ozlem assuerus. Nolui potestatis abuti magnitudine. sed clemētia et bonitate gubernare subiectos. Assuerus interpretat beatitudo. et significat deum. Virga etiam eius exenta erat signū clemētie. Pester. iij. Piero. cui

diuinitatis natura clemens est et pia magisq̄ ad misericordiā q̄ ad vindictam prona. si quis conuersus fuerit ad penitētiā. cito a misericordie iudice veniā impetrabit de pe. dist. i. Secundum est exemplū creaturati inferiorū vt apud Sene. Fracundissime ac p̄ captu corporis pugnantiissime sunt apes. et aculeū in vulnere relinquant. rex ipse sine aculeo est. Voluit ipsius natura. nec seuum esse. nec vltorē. exemplū B regibus omnibz ingens pudeat ab exiguis animalibz non trahere mores. Tertium est naturalis nobilitas animorū qui regendi sunt Sene. Remissius imperanti melius paret. iij. Re. xx. Reges totius israel clemētes sunt. Quartum est quia clemētia congruit nature humane. eius autē contrarium scz crudelitas est p̄riū ferarum. Sene. Quid istud delectari sono catenarū. multū sanguinem fundere. terrere aspectu suo. que alia vita esset. q̄ si leones vsq̄ regnarent. In arca dñi que significat mentes rectoris. erat nō solum virga seueritatis. sed etiam manna dulcedinis et clemētie signatiua. Quintum est preciositas sanguinis humani. Sene. Clemētia sanguini alieno sicut suo p̄cit Ore. nazā. ad imperatorem. Gladius tibi datus est a deo. nō tā vt opereris. q̄ vt cōmiseris. Principi ecc̄e dictum est conuētere gladium tuum in vaginam. Mat. xvi. Sextum est finis p̄pter quem sunt constituti principes. vt scz merentur generi humano. Sene. non minus principii sunt turpia multa supplicia. q̄ medico multa funera. q̄. ad Corinth. x. Potestatem nobis dedit deus in edificationem nō in destructionē. Septimum est quia crudelitas contraria ei hostes multiplicat Sene. voluntas autem seuiendi oportet anq̄ causa deficiat. alioquin quēadmodum precise arbores plurimis ramulis pululant. ita regia crudelitas auget numerum inimicorum. Octauū est q̄ p̄stat securitatez principii. Prouer. xi. Clemētia p̄parabit vitā. Seneca. non ē opus latera montiū abscindē multiplicibus muris turribusq̄ sepire. saluum regem in agro clemētia prestabit. Nonum est quia regni roborat. Prouer. xx. Misericordia et veritas custodiunt regē. et clemētia roborat tro-nus eius. Et fm b. lxx. Misericordia et pietas conueniūt cum clemētia et mansuetudine. in q̄tū concurrunt ad eundem effectum. q̄ est prohibere mala proximū. Differūt tñ q̄tū ad motiū. Nam pietas remouet mala proximū ex reuerentia quā habet ad aliquē supiorem deum vel parentem. Misericordia remouet mala aliorū. ex hoc q̄ in eis tristat quasi estimās ad se pertinere. quod puenit ex amicitia. Mansuetudo inq̄tū remouet iram incitantē ad malum aliorū. Clemētia hoc facit ex animi leuitate inq̄tū iudicat equū talē. nō amplū puniendū

Capitulū .x.

Decimo bonitatem principis et ipsi consumat
Drouet. rvi. Clementia regis quasi imber sero-
rinus. Et Crisostomus dicit quod melius est domino reddere
rationem de nimia misericordia. quam de nimia seue-
ritate. rvi. q. vij. Alligant.

Modestia quid sit et quibus commendat. Ca. r.

Post continentiam et

clementiam ponit Cullus modestiam pre-
tempantiam. sicut autem tempantia est mo-

deratiua eorum que difficilimum est refrenare. i. de-
lectationes ciborum et venereorum. ita modestia est

moderatiua eorum que in homini mediocriter se ha-

lent. i. non habent tantam difficultatem. Unde post

tempantiam et moderationem penarum quam facit cle-

mentia. quattuor relinquunt modestie mode-

randa. Primum est motus animi ad aliquam ex-

cellentiam. et hunc moderat humilitas. Secundum

est desiderium eorum que pertinent ad cognitionem

et hoc moderat studiofitas. Tertium est quod perti-

net ad corporales motus et actiones. ut decen-

fiant et modeste. tam in his que serio. quam in his

que ludo agantur. Et quartum ad ea que pertinent ad

ludum. i. solatium ponit philosophus eutropeliam. Quartum

est quod pertinet ad exteriorum apparatus. ut in vestibus

et homini. ad philosophum. dicit apostolus. modestia vestra

nota sit omnibus hominibus. hoc b. Th. **Q** circa

compositionem exteriorum motuum sit virtus. supra

b. Th. sic probat. scilicet scilicet. q. clxvij. ar. i. Virtus

moralis consistit in hoc. quod ea que sunt hominis pro

rationem ordinant. Manifestum est autem quod motus

exteriorum hominis sunt pro rationem ordinabiles

quia ad imperium rationis exteriora membra mouentur.

Unde patet quod circa horum motuum ordinatio-

nem consistit virtus moralis. Ordinatio autem

horum motuum attenditur quantum ad duo. Primo mo-

do secundum convenientiam persone. Alio modo secundum con-

uenientiam ad exteriores personas negocia seu lo-

ca. unde b. Ambrosius dicit. i. de officiis. Hoc est pulch-

ordine ad alios cum quibus vivit. In quantum vero exte-

riorum motus sunt signa interioris dispositionis

pertinet talis compositio motuum exteriorum ad vir-

tutem veritatis per quam quis tale se exhibet exteri-

qualis est interior. Et quantum ex naturali disposi-

one quis habeat inclinationem ad hanc vel illam compo-

sitionem motuum exteriorum. tamen quod dicitur nature. po-

test suppleri per industriam rationis. b. Ambrosius in libro de

officiis. **T**erium natura informat. Si quid sane in na-

tura virtus est. industria emendet. Modestiam

sic diffinit Cullus in i. r. x. Modestia est per quam

pudor honestatis pura et stabile comparat aucto-

ritatem. Pudor est timor turpitudinis vel fuga

rei indecentis. declinatio indecentiam in exteriori-

bis. Auctoritas dicitur hic grauitas. Pura dicitur. i.

non habens admixtionem sui contrarium. i. vilitatis. Sta-

bilis quod non est momentanea tunc grauitas sed permanens

De modestia igitur. §. I.

quantum ad tertium modum ex quattuor supradictis. i.

circa motus et actus corporales notandum. quod ordinatio

interior que est cum ratione preest et appetitum temperat. est

causa exterioris ordinatio. et exterior gestus est si-

gnum interioris dispositionis. **E**ccl. ix. Amictus

corporis et risus dentium et gressus hominis enunciat

de eo. **E**t Aug. dicit. quod in compositio corporis quali-

tatem iudicat mentis. di. xli. §. vi. clericus. **S**ci-

endum quod motus vel modestia dicitur tenere decorum

in exterioribus actibus. et decor iste attenditur respe-

ctu aspectus hominis. Decorum in homine dicitur quod est assenta-

neum nature. i. rationi naturali. **P**rimo igitur attendenda

est qualitas persone que aliquid agit et cum que agit. et tem-

pus et locus. **A**liquid enim congruit vni persone quod non

congruit alteri. **J**ob permittebat filiis conuiuia fa-

cere ad fouendum inuicem leniuolentiam. et ipse tamen non

intererat. **A**liquid licet extra ecclesiam. quod non licet in-

tra ecclesiam. ut iudicia facere et negotiationes et similia.

Aliquid licet vno tempore ut venari et huiusmodi. quod non licet

alio. ut in quadragesima. **A**liquid licet dicere in

vna materia. quod non est decens in alia. **C**ullus vitio-

sum est in re seu delicatum inferre sermonem. **I**tem

modestia indecentiam cauere in sermone. in risu. in mo-

tu corporis. in membris situ. in occupatione vel actu. in

habitu. **E**t quantum ad verba et risus sic dicitur **S**eneca

de quattuor virtutibus. **A** verbis turpibus abstineto. **S**er-

mones viles magis quam obsecrantes. **N**iscebis interdum

serijs iocos. sed temperatos. **S**ed non modice reprehensibi-

lis est risus si puerilis effusus. si muliebris factus

odibile facit. **I**tem risus sine cachino. **D**or sine

clamore. incessus sine tumultu. quod tibi non de-

fidia erit. **I**dem non sis aliorum curiosus scrutator

nec acerbis reprehensor. sine exprobratione cor-

reptor. ita ut ammonitionem hilaritate puenias. et

errori facile veniam dato. **N**ec erollas quemquam

nec tergias. **R**equiri facile responde. **C**ontredere faci-

le cede. **N**ec in iurgia execrationesque recedas.

Titulus Quartus

Raris sermonis sis sed loquentium patiens. Circa
mortem corporis cauenda est nimia tarditas et ni-
mia velocitas. **Sen.** Si cōtinēs es et animi tui
et corporis motus observa. ne indecori sint. **De**
huiusmodi indecentia dicit **Esa. iij.** Pro eo quod eleua-
te sunt filie syon extēto collo etc. In occupatione
attendendum est ad naturā. **Ad** quid. s. aliquis a
natura sit dispositus. Qui enim debilis est corpore
et ingeniosus et viuacis memorie. nō militiam
sed litterarū studiū sectari debet. **Attendendus**
est ad etatem. **Etas** enim adoleſcētie labore ani-
mi vel corporis exercēda est. et auctoritati senum
subiiciēda. **Debēt** enim adoleſcētes senes vere-
ri. consilio eorū regi. et exēplo informari. **Seni-**
bus vero sunt labores corporis minuendi. **Con-**
silio debēt alios iuuare et exēpla imitatione di-
gna ministrare. **Prelati** vero estimare se gere-
re personā ciuitatis.

De modestia sensuum. §. II.

Precipue oculorū. **Licet** oēs sensus delectamus re-
tinere freno modestie. quod ut dicit **Piere. ix.** **For-**
ascedit per fenestras nostras. s. sensuum ingressa est to-
mos nostras. **Propter** quod ait **apltus.** **Fortificatē**
membra vſa que sunt super terrā. i. organa sensuum
In cuius figurā **iosue** quinquages reges affixit cruci. quod
sensus quinquages cruci mortificationis sunt submit-
tendi. **Precipue** tamen hoc fieri oportet circa oculos
nā quāto nobilius est membrū et viuacior sensus.
quod plures rerū differētiās apprehēdit. tāto magis
nociūm si nō regulet rōne. **Ocul** me dicitur
datus est aīam meā. **Ocul** enim irritat gulā **Sen.**
ij. **Didit** mulier lignū quod esset bonū ad rescen-
dum. pulchrū visu etc. **Incitat** cupiditatē. **Quō-**
diaboli ostendit christo oīa regna mūdi ut rēptas
to induceret ad auariciā. **Mat. iij.** inflāmat
luxuriā. **Ecci. ix.** **Ne** aspicias in vultū mulieris
et hoc concupiscētia enim exardescet quasi ignis.
Quāto plura ligna ponunt in igne plus ardet.
Alii sensus de muliere aliquid apprehēdunt ut
audit vocē et hōi. **Sed** visus multa simul. quod
et faciē et colorē et ornati et gestū. et ideo plus in-
flāmat. **Excitat** supbiā. **Dicit** enim **Bern.** quod **luci-**
fer vidēs dei filiū equalē patri voluit et affilia-
ti et supbia dicitur. **Sic** ero altissimo. sic
de bubone fabulose dicitur. quod vidēs touem in prato
ita pingue et grossum volēs ei affilari intumuit
in tūm quod crepuit. **Ad** irā inducit **Mat. xvij.** vi-
dentes conserui que fiebāt tristari sunt valde
scz p̄ ira. **Ad** inuidiā puocat. **i.** **Reg. ij.** videbis
emulū tuū in tēplo in oīb; prosperis. et postea sub-
dit. ut deficiāt oculi tui. s. inuidia et taleſcat ania-
tua. **Accidiā** imittit vidēs. **n.** piger intemperies
seris nō vult exire ad agrū **Ecci. xi.** **Qui** obser-
uat ventū nūquā semiat. **Quō** dixit christus **Lu. xi.**
si oculi tui nequā fuerit. totū corp' tuū tenebro-
sus erit. quod oēs tenebre p̄tōr ex imodestia oculi

lorū. **Cui** etiā peccat per oculū. quod i momento in
ictu oculi. vñ de holoserne dicit iudith. **ij.** quod statū
capit' est in aspectu ei'. **Facili**. n. peccat per oculū
quod facili' patet obiectū oculorū quod aliorū sensuum
Dec hnt in expositione regle. b. **Aug.** ab hūberro.

De modestia circa. §. III.

Ludos et circa dicta vel facta iocosa circa quod p̄bs
ponit quādā virtutē eē. quā noīat eutropeliam
nra aut lingua dicere possum' iocūditatē vel va-
banitatē. **Pro** cui' declarandō sciendum fin b.
Lx. se. se. q. clxvij. quod sicut corp' indiget corpo-
rali quiete ad refocillationē sui. quod nō pōt con-
tinue corporaliter laborare. **pp̄** b quod habet finitam
virtutē. quod determinatis laboribus p̄portionatur
Ita etiā ex p̄te aīe. cui' est virt' finita. ad determi-
natas opationes p̄portionat. **Et** ideo quā ultra
modum suū in aliq's opationes se extendit. la-
borat. et ex b fatigat. **psertim** quod in opationibus
aīe simul etiā laborat corpus in q̄tū. s. aīa intel-
lectiua vñ vñb; per organa corporea opantib'
sūt aut bona sensibilia cōnaturalia hōi. **Et** iō quā
aīa ultra sensibilia eleuat opib' rōis itēra. nasci-
tur exinde quedā fatigatio aīalis. siue hō inrēs-
dat operationi rōis p̄ctice. siue specularue.
Omagis tñ si opib' cōtēplatiōis inrēdit. quod p̄ hoc
magis a sensib' eleuat. quāuis in aliq'b' opibus
rōis p̄ctice. exteriorib' forte corpis magis fa-
tigeretur. **In** vtriusq; tñ tāto magis quod aīalē fati-
gatur. **q̄to** magis opib' rōis inrēdit. sicut au-
tem fatigatio corporealis soluit per corpis q̄tes.
ita etiā oportet quod fatigatio aīalis soluat per q̄tē
animi. **Quies** aut animi est delectatio. **Et** ideo
oportet remediū cō fatigationē aīalem adhibe-
re per aliquā delectationē. intermissā intentione
ad insistendū studio rōis. sic legit' in collatio-
nib' patrū de **Job. euā.** quod cū scādalizaret quōdam
videns eū ludentē cū discipulis. fecit eū trahē-
re arcū pluries etc. **Idē** legit' de scō **Antio.** **Et** vi-
derit quod ita anim' frangeret si nūquā a sua intē-
tione relaxaret. hui' aut dicta vel facta in quod
nō querit nisi delectatio aīalis. dicunt ludicra
et iocosa. et ideo necesse est interdū talib' vñ. q̄si
ad quādam animi q̄tē. et b c quod p̄bs dicit in. **ij.**
ei. **hi.** quod in hui' vite p̄uersariōe q̄es quōdam habet
cū ludo. **Circa** quod tñ tria vident' p̄cipue attendē-
da. **Primū** et p̄cipale quod p̄dicta delectatio nō
quā in aliq'b' vñb; vel factis turpib' vel al's no-
cuiis. **Scdm** ne totalit' grauitas animi resoluat
tur. vñ **Lul.** in li. de offi. **Sic** pueris nō oēm lu-
dendi licentiā dam'. s. ea quod ab honestis actibus
nō sunt aliena. **Sic** in ipso ioco aliqd' p̄bi inge-
nū lumē elucescit. **Tertū** quod est attendendū si-
cut in oīb' alijs actiōib' hūanis ut p̄gruat p̄so-
nis. r̄pib'. et locis. et fin alias debitas circūstā-
as ordinēt. et sic circa hōi est virt' **Et** nota quod licet
Lul. dicat. **i. d. xto.** quod quā auditores sūt defatiga-

Capitulum XI

ti. nō ē iucile ab aliq̄ re noua aut ridicula icipe orationē. Si tñ dignitas rei nō adimat facultatem. sed addit. Et ideo quia scriptura sacra marimis reb' intendit. fm̄ illud Prouer. viij. Au dicit quia de rebus magnis locutura sum. ideo b. Amb. sup lucā tractans illud. De vob' q̄ ride ris. Excludit iocū. nō quidē a uersatione hūa/ na sed a doctrina sacra. Dñ dicit. Licet interdū honesta ioca. sint ac suauia. tñ ab eccl'astica ab/ horret regula. qm̄ que in scripturis nō reperim' ea quē admodū usurpare possum'.

De modestia circa .§. III

habitu v' cultuz vestitū dicit Hiero. q' nec af/ fectate sordes nec exquisite delitie laudē parit dist. rli. §. i. Sciendum igit' fm̄ b. Tho. se. se. q. clxv. q' in his rebus exteriorib' q̄b' hō vtit' nō est vitii in se aliqd. sed ex pre hōis q' imodera te vtit' eis. Que quidē imoderantia pōt esse du pliciter. Vno modo p' comparationē ad homines cū quib' viuit. Dñ Aug. di. viij. Que s' mores rē. Turpis est ois ps que vniuerso suo non cō/ gruit. Alio modo pōt esse imoderantia in vsu ta lium rerū ex inordinato affectu vrentis ex q' cō/ tingit qnq' q' hō nimis libidinosē vraf talib'. siue sit fm̄ consuetudinē. siue preter consuetudines eorū inter q's viuit. Contingit aut' ista inordina/ tio affectus tripliciter. Vno mō inq̄tū ex super/ fluo cultu vestituz quis querit gloriā. put vestes r' hōi p'inet ad ornatū quendā. Alio mō fm̄ qd' p' superfluum cultū querit delicias fm̄ qd' ve l'is ordinat' ad corporis fomentum. Tertio mō fm̄ qd' nimis sollicitudinē aponit hō ad exteriores cultū vestitū. Enā si nō sit aliqua inordinatō ex pte finis. Et fm̄ b' Andronic' ponit tres virtu/ tes circa exteriorē cultum. s. humilitatē q' exclu dit intentionē glorie. Dñ dicit q' humilitas ē habitus nō supabundans in sumptibus r' pre parationibus. Et p' se sufficientiā. que excludit intentionē deliciarū. Dñ dicit q' p' se ē sufficiēs habitus contentus eorū quib' oportet. r' deter/ minatus eorū que ad viuere conuenit. Et sim/ plicitatem. que excludit supfluā sollicitudinem. Vnde dicit q' simplicitas est habitus conten/ tus his que contingunt. Et pre defectus pōt eē duplex inordinatio. Vno modo ex negligentia hōis qui nō adhibet studiū r' laborē. vt vraf ex/ teriori cultu vt decet. Dñ pbs dicit q' ad molli nem p'inet q' aliquis trahat vestimentū suum p' terrā. r' nō laboret in eleuando. Alio mō inq̄/ tum ipm defectum exterioris cult' ordinat ad gloriā. Dñ pbs dicit in. iij. et. xi. q' supabundā/ tia r' inordinat' defect' ad iactantiā p'inet. Ad b' facit q' dicit Aug. di. rli. quisquis. Et s' mo/ destia est etiā fucus.

De studiofirare.

|| Cadim. xi.

Donitur etiam pars modestie r' p' cōs r' pantie fm̄ b. Tho. se. se. q. clxvi. studiofirare que virtus est tria curiositati refrenans animū ab inordi/ nato affectu cognoscendi. Dñ Aug' dicit q' cu riosi esse philemur. magne temperantie mun' est. Dicit autem studiofirare a studio. Studiū autem dicitur esse vehemens animi applicatio circa aliquid pagendum. Mens autē nō applicatur ad aliquid nisi cognoscat illud. Dñ p' p' mēs applicat ad cognitionē scōario aut applicat ad ea in quibus hō p' cognitionē dirigit. Et iō stu dium p' p' respicit cognitionē. r' scōario que/ cunq' alia ad que operanda directione cogniti/ onis indigem'. Virtutes aut' pprie sibi attribui/ unt illā materiam circa quā primo r' principali ter sunt. vt fortitudo. picula mortis. r' p'antia. de lectiones. tactus. r' ideo studiofirare dicitur pprie circa cognitionē. Dñ Prouer. xxv. Stude sa/ pientie fili mi letifica cor meum vt possis ride re sermonē. Qd' autē sit ps temperantie sic decla rat b. Tho. vbi supra. Ad temperantiā p'inet mo derari morum appetitus ne supflue tendat i id qd' naturaliter concupiscit. sicut aures hō natu raliter concupiscit delectationes ciborum et ve nereorum fm̄ naturā corporeā. ita fm̄ animā naturaliter desiderat cognoscere. Dñ r' pbs dicit q' omnes hōies natura scire desiderāt. Vnde ratio autem hui' appetit' p'inet ad virtutē stu diositaris. Et sic patet q' cōtinet sub modestia r' ē pars temperantie. Et nota fm̄ b. Tho. vbi su pra. q' actus cognoscitiue virtutis impat' a vi appetitiua. que est motiua oim aliarum viriuz. Et ideo circa cognitionē duplex bonum pōt ar tendi. Vnum quidē q̄tum ad ipm actum co/ gnitionis r' tale bonum p'inet ad virtutes intel lectuales. vt. s. circa singula hō extinet verum. Aliud est bonum quod p'inet ad actum appe titiue virtutis. vt s. homo habeat appetitū re ctum applicandi vim cognoscitiuam sic vel ali ter ad hoc vel ad aliud. Et hoc p'inet ad virtutē studiositaris. r' fm̄ hoc ponitur virtus moralis. Itē cum fm̄ pbs in. ij. et. b. ad hoc q' hō sit vir tuosus. optet q' seruz se maxime ab hui' ad q' na tura inclinatur. Vnde est q' sicut natura inclinatur ad timendum picula mortis. in quibus se ser uat contra ea per fortitudinem et sectandum delectabilia tactus a quo retrahitur per tempe rantiam. sic etiam natura inclinatur ad appeten dum scire. Sed quantum ad cognitionem est in homine contraria inclinatio. quia ex parte anime inclinatur homo ad hoc q' cognitionem rerum desideret. Et sic oportet vt homo lauda biliter hui' inodi appetitum refrenet. ne in b

Titulus Quartus

moderate cognitioni rerū intēdat. qđ eēt vitium curiositatis. Ex pre vero nature corporalis inclinatio homo ad b. vt labore viter inquirēdi sciētia. Quātū ad primū studiositas in refrenatiōe cōfistit. appetitus inordinati. Sed qđrum ad scđm laus hui⁹ virtutis cōfistit in quadā vehementia intentionis ad sciētia rerū percipiendā. primū tñ est essentiali⁹ huic virtuti qđ scđm.

Nota qđ sex sunt que. §. I.

multū valēt ad discendū p̄cipue sacra scripturā et p̄ oīs cōgruūt studiositati que figurant p̄ sex grad⁹ qđ ascendebat ad thronū salom̄is. qui significat sapientiā. Primū est mētis depuratio seu puritas. quia vt dicitur Sapient. i. In aīaz malivolā nō intrabit sapiētia. et ad quā puritatem multū opat timor dñi. qđ vt dicitur Prover. xiiij. sapiens timet et declinat a malo ps. cx. Inītiū sapientie timor dñi. In iobe euāgelista p̄f emnentiā puritatis collata fuit magna sapia. Secundū ē frequēs orō. Jac. i. Si quis indiget sapientia postulet a deo. Sap. viij. Inuocauit et venit in me spūs sapie. sic saloni orāti post orōnē fuit collata sapia. Et b. l. de aqno dic. qđ magis p̄ orōnē qđ p̄ lectionē hauserat sapientiam. sic et b. Bern. Tertiu⁹ vero humiliatio. vbi hūilitas. ibi et sapia. Pitholo. Inter sapientes ille sapientior. qui et humilior. Et debet esse humilis quo ad quatuor. Primo vt nullā doctrinā cōtēnat. Sen. Primū documētū. vt nullā sapientiā cōtēnas. Secūdo vt a nullo addiscere quis erubescat. Sen. qđ nō nosti. sine occultatione ignorantie tibi postula impitri. Aug. senex a puero existēs tot. annorū a collega nōdū anniculo parat⁹ suz edoceri. xiiij. q. iij. si habes. et di. xxxviij. si null⁹. Et etiā a malis debet hō addiscere. In cui⁹ figura est qđ vasa aurea et argētea egyptiorū dñs iussit israelitis mutuo accipere. et asportare ad cōstructionē tabernaculi. qđ videlicet sapiam et eloq̄ntiā ethiopicorū possum⁹ et delam⁹ vti. ad ecclie edificationē. vt dicitur Prān⁹ di. ij. Qui. n. solū a bonis volūt discere sunt filii illis qđ sp̄ i schiphis argēteis vlt aureis volūt bibere. quoz sitis miseranda nō ē. Tertio vt qđ nō erubescat confiteri se nescire qđ nescit. Aug. nō ē hōi erubescendū se cōfiteri nescire qđ nōdū se scire mentit⁹. nūqđ scire mereat. Quarto vt humilē modū loquendi quē h̄ scriptura nō cōtēnat. Quartū est vt librorū emendatiōi intēdat. Pñ Aug. de doctrina christiana. ait. Codicib⁹ emēdandis pri⁹ dō inuigilare solertia eozū qđ scripturas scās itelligere desiderāt. Quintū ē vt sit diligēs scripfas sacras indagādo. ad qđ ē necessariū primo māsfuetudo. vt homo cedat auctoritati diuine scripture. Aug. de doctrina christiana. In oib⁹ canoniciis scripturis. timētes deū et pietatē mansueti querūt voluntatē dei. Vocat aut ordine p̄

cedendū est in indagādo scripturas sacras fm̄ Aug. in dicto li. Sūt diuinarū scripturarum solertissim⁹ indagatoz. qđ primo totas legerit. nō raras habuerit. et nōdū intellectu iā tñ lectione dñtarat eas que canonicē vocant. Pñ ceteras securius leget fidei virtutis instruct⁹. Inq̄sino aut duplt fit. Quis ab alio querēdo. ad qđ p̄tinet qđ ait idem. Nulla res magis mēorie mandanda est. qđ illa dicitur locutionūq̄ genera. qđ ignoram⁹. vt cū pitior occurrerit. q̄ri possit. Quis qđ inq̄rit qđ p̄ se in scriptura. et tñ cauenda est ei temeritas. ne. s. nota p̄ ignotis habeat h̄isq̄ temere assentiat. hec enim p̄sumptio est. Item in inq̄redo cauenda sunt tria. qđ ipedit p̄fectū studij. Primū est curiositas. vt. s. non impendant magna opa h̄is que nō sunt magne utilitatis. Sen. Quid te torques in illa questione quam subtilius ē contēpsisse qđ soluere. Cauenda ē etiā instabilitas. Sen. De lectio multozū auctozū et oīs generis voluminū habeat aliqd vagum et instabile. Cauenda ē etiā rixandi libido que p̄tos in arte logica multū solet exare. ij. ad Thimo. ij. Noli extendere v̄bis. Cauenda ē etiā nimia velocitas in transcurrendo. Ad. n. videt anim⁹ latētes sentētiās in transcurrendo Sapiens. Nil magnū rerū ipsa natura cito effici voluit. Sextū est vt sit assiduus in studio. Hiero. Diuine scripture semp in manib⁹ et iugiter in mēte voluent. Nec sufficere putef mādara in mēorie tenere et opib⁹ obliuisci. Itē diuinas scripturas sepius lege. imo nūqđ sacra lectio d manu tua deponat. In dexte. di. xxxviij. Hēs p̄fallentes quotidie deo repromittim⁹. In iustificationib⁹ tuis meditalor. non obliuiscar sermones tuos. Ad et si omnib⁹ fidelib⁹ obseruare saluberrimū ē. p̄cipue h̄is qui ecclesiasticā cōsecuti sunt dignitatem. Debet aut quis laborare vt scripturas ipsas possit itelligere et mēorie retinere. Ad si vtrūqđ nō pōt. p̄eligēduz ē itelligere magisq̄ mēorie habere. De sapientia aut accepta nō fit ingrāt deo et doctozibus ne eas mereat amittere. Ad qđ optime facit. c. reuertimini. xvi. q. i.

De humilitatis quidditate. // Ca. xij.

De humilitate demuz videndū est. quam sic diffinit b. Bern. Ex humilitas ē qua quis verissima sui ipsius cognitione sibi vilescit. Nota fm̄ beatus Th. scda scde. q. dxi. Ex humilitas non cōfistit essentialiter in ipsa sui cognitione. h̄ in moderatione motus appetitus. vt scilicet aliquis reprimat se ne feratur i ea que sunt supra se. Ad hoc autem est necessariū vt homo cognoscat id in quo deficit a proportione eius. quod suam virtutem excedit. Et ideo cognitio proprij defectus p̄tinet ad humilitatem sicut regula quedā

Capitulum XII

directiva appetitus. Est autem virtus specialis unde dicit Origenes sup illud. quia respicit humilitatem ancille sue. Luc. i. In scripturis vna de virtutibus humilitas dicitur. Pro cuius declaracione dicit beatus Thomas. vbi supra qd boni arduum habet aliquid unde attrahit appetitum. scilicet rationem boni. et habet aliquid retrahens. scilicet ipsas difficultatem adipiscendi. scilicet quorum primum in surgit motus spei. et secundum aliud motus desperationis. Circa motus autem appetituos qui se habent per modum impulsivis. oportet esse virtutem moralem moderantem et refrenantem. Circa illos autem qui se habent per modum retractionis. oportet esse virtutem moralem impellentem et firmantem. Et ideo circa appetitum boni ardui necessaria est duplex virtus. Una que temperet et refrenet animum imoderate tendat in excelsa. et hoc pertinet ad humilitatem. Alia que firmet animum contra desperationem et impellat ipsum ad prosecutionem boni secundum rationem rectam et hoc facit magnanimitas. Et sic patet quod humilitas est virtus. Nec est contraria magnanimitati. quibus respicit animum ne tendat in magna. quia hoc non facit simpliciter. sed in illa magna que sunt supra se et persequens preter rationem rectam. Magnanimitas autem impellit ad magna. non quecumque sed proportionata. et per consequens secundum rectam rationem. Quia utraque conveniunt in eo quod est secundum rectam rationem. Quia autem humilitas non connumeratur a philosopho inter virtutes morales ratio potest esse. quia ipse se intendebat agere de virtutibus secundum quod ordinatur ad vitam civilem. in qua subiectio unius hominis ad alterum secundum legis ordinem derivatur et ideo continetur sub iusticia legali. humilitas autem secundum quod est specialis virtus. respicit subiectio nem hominis ad deum. propter quem etiam alius humiliando se subicit. Vel etiam potest dici quod philosophus in. iiij. et b. eum qui tendit in pua secundum modum suum non vocat magnanimum. Et Origenes dicit. Si vis huius nomen audire virtutis quoniam etiam a philosophis appellatur. ausculta eandem esse humilitatem quam respicit deus. que ab illis dicitur mensuratio siue moderatio. que manifeste pertinet ad modestiam et temperantiam. Humilitas autem est quedam moderatio spiritus ut dictum est.

Dicitur autem humili. §. I.

lis secundum Isid. quasi humili achiuis. id est inhxrens. quod cum contingit a principio extrinseco. scilicet cum quod ab alio deicitur. sic humilitas est a pena. secundum illud humiliaverunt in compedibus pedes eius. Cum autem fit a principio intrinseco debito modo. scilicet cum quis considerans defectum suum tenet se in finem secundum suum modum ut abraam cum dixit. Loquar ad dominum meum cum sim pul-

nis et cinis. Gen. xvij. est virtus. Sed cum quis desit secundum signa exteriora tantum fide. scilicet ad gloriam querendam. est falsa humilitas. Quo modo per humilitatem debet se homo omnibus subicere. secundum illud ad Phil. ij. In humilitate superiores sibi invicem arbitranter. Sic declarat beatus Thomas vbi supra. In homine duo possunt considerari. scilicet id quod est dei. et id quod est hominis. Hominis est quicquid pertinet ad defectum. Dei autem est quicquid pertinet ad salutis perfectionem. secundum illud Osee. xij. Perditio tua israel ex te tantum. ex me auxilium tuum. Humilitas autem ut dictum est proprie importat reverentiam qua homo deo subicitur et proximo propter deum. Et ideo quilibet homo secundum id quod suum est. debet se cuilibet proximo subicere quantum ad illud quod dei est in illo. Non autem hoc requirit humilitas. ut id quod est dei in seipso. subiciat ei quod apparet esse dei in altero nam illi qui dona dei participant cognoscunt se ea habere secundum illud. ut sciamus que a deo donata sunt nobis. id est ad Corin. ij. Et ideo absque humilitatis prejudicio possunt dona dei que ipsi acceperunt preferri tonis dei que apparent esse aliis collata. Sicut apostolus ad Eph. ij. dicit. Illis generationibus non est agnitus filius hominum. sicut nunc revelatus est sanctis apostolis eius. Similiter etiam nec hoc requirit humilitas. ut id quod est sui in seipso subiciat ei quod est hominis in proximo. Alioquin oporteret ut quilibet reputaret se maiorem peccatorem quolibet alio. cum tamen apostolus absque prejudicio humilitatis dicat. Nos ex natura iudei et non ex gentibus peccatores. ad Gal. ij. Potest tamen aliquis reputare aliquid boni esse in proximo quod ipse non habet. Vel aliquid mali esse in ipso quod in alio non est. ex quo potest se ei subicere per humilitatem. Unde dicit glosa super illud superiores invicem arbitranter. Non hoc ita debemus estimare ut nos estimare fingamus. Sed vere estimemus posse aliquid occultum esse in alio. quo nobis superior sit. Etiam si bonum nostrum quo illo videmur superiores esse non sit occultum. Non enim solum debemus deum revereri in seipso. Sed etiam id quod est eius debemus revereri in quolibet. et si non eodem modo quod non veneratione latrice.

Humilitatis beatus. §. II

benedictus in regula assignat duodecim gradus quos dicit figuratos in scala quam vidit Jacob. Gen. xxvij. Possunt etiam figurari per xv. stellas corone mulieris. quam vidit Johannes amictam sole Apocal. xij. Primus gradus est corde et corpore semper humilitatem ostendere. de

Titulus Quartus

fixis in terram aspectibus. Secundus ut pauca verba et rationabilia loquatur aliquis non clamorosa voce. Tertius ut non sit facilis aut promptus in risu. Quartus taciurnitas usque ad interrogationem. Quintus tenere quod habet communis regula monasterii. Sextus credere et pronunciare se omnibus viliozem. Septimus ad omnia se indignum et inutilem confiteri et credere. Octavus confessio peccatorum. Nonus pro obedientia in duris et asperis patientiam amplecti. Decimus ut cum obedientia se subdat superiori. Undecimus ut voluntatem propriam non delectet adimplere. Duodecimus ut deus timeat. et memor sit omnium quae precipit. hanc assignationem sic declarat b. Tb. ubi supra. Humilitas ut dictum est essentialiter in appetitu consistit secundum quod aliquis refrenat appetitum. et impetum animi sui ne inordinate tendat in magna. sed regulam habet in cognitione. ut. scilicet. aliquis non estimet se esse supra id quod est. et vtriusque principium et radix est reverentia quam quis habet ad deum. Et interiori autem dispositione humilitatis praecedunt quedam signa exteriora in verbis et factis et gestibus. quibus id quod interior late manifestat. sicut et in ceteris virtutibus accidit. Et ideo in predictis gradibus humilitatis ponitur aliquid quod pertinet ad radicem humilitatis. scilicet. duodecimus gradus qui est ut homo deum timeat et memor sit omnium quae precipit. Ponitur etiam aliquid pertinentis ad appetitum. ne scilicet impropria excellentia inordinate cadat. Quod quidem fit tripliciter. Primo modo ut homo non sequatur propriam voluntatem quod pertinet ad. xi. gradum. Alio modo ut regulet eam secundum superioris arbitrium. quod pertinet ad. x. gradum. Tertio modo ut ab homini non desistat propter dura et aspera quae occurrunt et hoc pertinet ad. ix. gradum. Ponuntur etiam quedam pertinentia ad estimationem hominis recognoscere suum defectum. et tripliciter. Primo modo per se quod proprios defectus recognoscat et confiteatur. quod pertinet ad octavum gradum. Secundo ut ex consideratione sui defectus. aliquis se insufficientem estimet. quod pertinet ad vii. gradum. Tertio ut quatuor ad homini sibi alios preferat quod pertinet ad sextum. Ponuntur etiam quedam quae pertinent ad signa exteriora. quorum unum est in factis. ut. scilicet. homo non recedat a via communi in operibus suis. quod pertinet ad quintum. Alia duo sunt in verbis. ut. scilicet. homo non propriat tempore loquendi. quod pertinet ad quartum. Nec excedat modum in loquendo quod pertinet ad secundum. Alia vero consistit in exterioribus gestibus. scilicet. in reprehendendo excellentiam oculorum quod pertinet ad primum. Et in colubendo exteriori risum et alia signa. septem leticie quod pertinet ad tertium. Et nota quod ad humilitatem homo pervenit ad duo. Primo quidem et principaliter per donum gratiae. Et quatuor ad homini interiora praecedunt exteriora. Aliud est humanum studium per quod homo prius exteriora colubet. et postea pergit ad extirpandum radicem interiorum. et secundum hunc ordinem assignantur sex gradus humilitatis. Sciendum etiam quod absque

falsitate potest aliquis se credere et pronunciare omnibus viliozem secundum defectus occultos quos in se recognoscit et contra dei que in alijs latent. Similiter absque falsitate potest aliquis se reputari et fateri ad omnia indignum et inutilem secundum proprias vires. et sufficientiam suam totam in deum referat. Non est etiam inconueniens. quod ea que pertinent ad alias virtutes humilitati ascribantur. quia sicut unum vitium oritur ex alio. ita naturali ordine actus unius virtutis praecedit ab actu alterius. Anselm. in li. de similitudinibus ponit septem gradus humilitatis qui omnes pertinent ad opinionem seu cognitionem. manifestationem et voluntatem proprie abiectiois. Est ergo primus qui pertinet ad cognitionem proprii defectus contemptibilem se esse cognoscere. Secundus est de hoc tolerare. Nam vituperabile esset si quis proprium defectum amaret. ideo hoc excluditur per istum secundum gradum. Tertius est hoc confiteri se suum. de defectum. Quartus hoc persuadere. ut se hoc velit credi. Qui duo gradus pertinent ad manifestationem. Quintus ut patienter sustineat hoc dici. Sextus ut patiat se contemptibiliter tractari. Septimus ut hoc amet. Hi tres pertinent ad appetitum. Nam qui excellentiam exteriorum non querit. exteriorum abiectioem equanimiter patitur. siue in verbis siue in factis. Vel etiam desideranter exteriorum abiectioem amplectitur quod pertinet ad septimum. Item quaedam glo. super Mat. ponit tres gradus perfecte humilitatis. Primus est subdere se maiori et non preferre se equali. Secundus est subdere se equali nec preferre se minori. et hic dicitur abundans et primus sufficiens. Tertius est subdere se minori in quo est omnis iusticia. Isti tamen gradus non accipiuntur ex parte ipsius rei secundum naturam humilitatis. sed per comparisonem ad gradus hominum.

De excellentia humilitatis. §. III.

humilitatis sciendum secundum beatum Tb. secunda secunde. q. clxi. Quod humilitas non est excellentissima virtus simpliciter. Sed post virtutes theologicas et intellectuales. ut prudentiam et iusticiam legalem. Cuius ratio est. quia bonum virtutis humane consistit in ordine rationis. qui principaliter attenditur respectu finis. Et ideo virtutes theologice que habent deum pro obiecto. sunt potissime. Secundario attenditur pro ut secundum rationem finis ordinatur ad ea que sunt ad finem. Et hec ordinatio essentialiter consistit in ratione ordinatae participative autem in universali quantum ad omnia. Quelibet autem alia virtus quantum ad aliquam in ipso appetitu per rationem ordinato. quam ordinatioe facit naturaliter iusticia. Pertinet legaliter de humilitas in

Capitulum XII.

quod facit hominem bene subditum deo in vniuersa
li quod ad omnia, quod libet aut alia virtus quod
ad aliquam materiam speciale. Et ideo humilitas
tas post theologicas et intellectuales que respi
ciunt ipsam rationem humilitas est pretiosissima.
Dicit autem humilitas prima, scilicet fundamentum vir
tutum secundum Hieronymum, indirecte. Nam directe di
citur et perfectius id esse primum et fundamentum
spiritualis edificii in virtutibus, per quod iam accedi
tur ad deum. Primus autem accessus ad deum est
per fidem secundum illud Hebr. xi. Accedentem ad de
um oportet credere. Et ideo fides nobiliori mo
do est fundamentum quam humilitas. Indirecte autem
id est, per modum remouentis, prohibens est humili
tas, in quantum, scilicet, expellit superbiam cui deus resistit,
et prebet hominem subditum et paratum ad recipien
dum influxum diuine gratie. Ideo autem christus
precipue nobis humilitatem commendauit, dicens
Matth. xi. Discite a me quia mitis sum et humi
lis corde secundum beatum Thome, quia per hoc remouet impe
dimentum humane salutis que consistit in hoc quod
homo ad celestia et spiritualia tendat a quibus
homo impedit dum in terrenis magnificari stu
det. Et ideo dominus ut impedimentum salutis aufer
ret exteriorem celsitudinem contemnendam mon
strauit per humilitatis exempla, et sic humilitas
est sicut dispositio quedam ad liberum accessum in
bona diuina et spiritualia. Charitas autem est
sicut perfectio quedam aliarum virtutum. Et ideo sic
perfectio est prior dispositione, ita charitas po
rior humilitate. Pertinet autem ad commendatio
nem eius. Primo quidem necessitas eius. Naz
dicit Matth. xxiij. Nisi conuersi fueritis et effici
amini sicut puilli, id est, humiles non intrabitis in re
gnum celorum. Gratianus de pe. di. i. s. Taciturni
tas, dicit quod sine humilitate nemini potest esse sa
lus. Secundo exempla christi plurima, imo omnia ge
sta eius. Unde Augustinus in xliij. de ciui. dei dicit. Nunc
in ciuitate dei in hoc seculo pegrinanti maxime
commendat humilitas, et in eius rege qui est christus,
maxime predicat contrarium huic virtuti
quod est elationis vitium. In eius aduersario qui
est diabolus etc. In conspectu eius fuit minimus
omnis secundum magistrum in. iij. sen. di. iij. Paruulus da
tus est nobis Isa. ix. de humili virgine nasci vo
luit, humilem omnium habuit, quia diuersorum,
humile lectum quia presepium, humiles vestit
quia pannis inuolutus est humilibus, per ange
lum suam natiuitatem nunciauit pastoribus. Sa
cramenta humiliationis suscepit, ut circuncisio
nis et baptismi. Parentibus humiliter subditus
Paruulum amplectens. Matthei. ix. Et puillos non
vult phylaxia discipulis ad se venire. In pdi
cando et docendo dixit. Ego gloriam meam non que
ro. Job. viij. Preter mea doctrina non est mea.
In miraculis faciendis humilitatem ostendit.
In miraculis faciendis humilitatem ostendit,
dicens leproso Matth. viij. Vide nemini dixit

ris. Et Matthei. viij. Precepit eis ne cuiquam dice
rent, scilicet, de sanatione surdi et muti. In census
solutione Matthei. xxij. Et in pedum ablutione.
Job. xij. In itinerando super asellum. Matthei. xxi.
In passione humiliavit seipsum ad Phil. ij.
Humiles piscatores elegit. Tertio commendat
humilitas ex utilitate eius.

De fructibus humilitatis. §. III.

Humilitatis. Primo quidem deo et hominibus pla
cet et redolet. Isa. i. Cui esset rex in cubitu suo
nardus mea dedit odorem suum. Nardus pro
pter sui paruitatem significat humilitatem, herba
ipsa est. Secundo orationes facit deo acceptas, per
Resperit in orationem hu. Judith. ix. Humilius
et mansuetoriam semper tibi placuit deprecatio. Ter
tio facit hominem liberari a malo culpe, et a ma
lo pene per. Humiliatus sum et libere me. iij. Re.
xii. Nonne vidisti achab humiliatum coram
me etc. Antiqui communiter in signum humilia
tionis ad placandum domino imponebant cir
nerem super capita sua, et induebantur aliqua
to cilicio. Sicut legitur de iudith de iosue de ni
ninitis etc. Quarto humilitas hominem tempora
liter exaltrat. i. Reg. xv. Nonne cum esses puul
lus in oculis tuis, caput tribubus israel consti
tuit te, dictum fuit sauli qui absconderat se ele
ctus in regem. Moyses humilis ut patet in ex
cusando, se ad eundem ad pharaonem, factus est
dux populi. Humilis Hieremias qui dicebat a
a domino deus etc. constitutus est super gentes et re
gna. David minimus inter fratres ungitur in
regem. i. Reg. xvi. Quinto inducit ad gloriam
Job. xxij. Qui humiliatus fuerit erit in gloria
Luc. xij. dicitur in parabola. Recumbe in no
uissimo loco etc. tunc erit tibi gloria. Sexto dei
apparitione seu angelorum facit dignum. Gen.
xviij. Abrae in conualle moranti apparuerunt
tres viri, id est, angeli. Septimo ad sapientiam
introducitur. Prover. xi. Vbi humilitas ibi est sa
pientia Matthei. xi. Reuelasti ea puillis. Gregorius
in pasto. Pupilla oculi nigra videt. Albugines
patiens nihil videt, quia humane cogitationis
sensus dum se stultum peccatoresque intelli
git cognitionem intime claritatis apprehendit.
Si autem candorem sapientie aut iusticie sibi
attribuit a luce se superne claritatis excludit. di
stinctione. xlvij. hinc etenim. s. albugines. Ex
emplum in vita patrum de illo qui per ieiunium
septem hebdomadarum non potuit habere
deklarationem de quodam dubio scripture sacre
sed cum cepit ire ad alios interrogandum ap
paruit ei angelus declarans. Octauo a la
queis tentationum liberat. Unde Antonio
exclamanti. O quis istos euadet laqueos qui
bus mundum viderat plenum se connecten
tibus, dictum fuit sola humilitas. Nono

Titulus Quintus

humilitas nutrit est dilectionis. ut dicit Crisostomus. sicut cinis conseruat ignem. ita humilitas dilectionem et alias virtutes. Gregorius. Perijt omne quod agit. si non caute in humilitate custodit. In hmoi figuram omnia vasa que ostendit et thesauros ezechias oratoribus regis babylonis asportabat postea et perdidit. Decimo de hoste inferni mirabiliter triumphat. Figuratur enim per fundam per quam lapidibus dauid occidit goliath. In vitis patrum dicit diabolus machario. quod sola eius humilitas vincebat eum. Undecimo pacem facit. Gregorius. Pacem illam facit humilitas qua sibi quisque superiorem alium arbitrat.

Titulus quintus de iusticia. De iusticia generali. c. i.

Distinquatur de prudentia intellectum practicum dirigente et fortitudine et temperantia que regulant appetitum sensitivum dictum est. consequenter dicendum restat de iusticia que voluntatem rectificat. Sciendum primo quod iusticia secundum beatum Thomam in. iij. di. xxiij. q. i. tripliciter dicitur. prout notat philosophus in. v. et b. Uno modo prout importat quendam statum rectitudinis in homine quantum ad partes ipsius prout scilicet aliqua pars anime suo superiori subdit. siue ipsi deo siue alij parti hominis. Et hanc iusticiam nominat philosophus methaphysicam. eo quod diverse partes hominis computantur quasi diverse persone. Hec autem rectitudo per quodlibet peccatum tollitur. et per gratiam reparatur. Unde hec iusticia etiam virtus generalis dicitur in quantum includit omnes virtutes. non quidem per modum totius universalis. sicut iusticia legalis. sed generalis dicitur per modum totius integralis. Et ad hanc iusticiam motus dicitur iustificatio qua scilicet impius de peccatore per gratiam fit iustus. unde definitur iustificatio quod est remissio peccatorum et consummatio bonorum operum. id est infusio habituum virtutum. Secundo modo dicitur iusticia prout est nomen generale ad omnes virtutes secundum quod est actus earum ordinat ad bonum commune secundum directionem legis. Et de hac dicit philosophus quod iusticia est omnis virtus. Ideo enim dicitur generalis. quasi per quandam causalitatem secundum quod per legis imperium ordinat ad bonum commune. non solum actum iusticie particularis. sed etiam actus aliarum virtutum. Nam precipit actus temperantie et ordinat ad bonum commune. puta cum lex mandat ut nullus adulterium committat. similiter actum fortitudinis in bonum commune reducit et precipit quod milites non deserant aciem nec arma proiciant et homini. Quod declaras beatus Thomas. secunda secunde. q. lviij. sic dicit. Iusticia ordiat

hominem in compatione ad alium. Et hoc potest esse dupliciter. Uno modo ad alium singulariter consideratus. Alio modo in communi secundum quod ille qui servit communitati. servit omnibus hominibus qui sub illa communitate continentur. Ad utrumque se potest habere iusticia secundum propriam rationem. Nam omnes qui sub aliqua communitate continentur compantur ad communitatem sicut partes ad totum. Pars autem id quod est totius est. Unde et quodlibet bonum partis est ordinabile ad bonum totius. Secundum igitur hoc bonum cuiuslibet virtutis siue ordinantis hominem ad seipsum. siue ordinantis ad aliquas alias personas singulares est referibile ad bonum commune. Et quantum ad hoc dicitur esse virtus generalis. ad quod ordinat iusticia. Et secundum hoc actus omnium virtutum ad iusticiam possunt pertinere secundum quod ordinant hominem ad bonum commune. Ideo iusticia predicto modo generalis dicitur iusticia legalis. quia per eam homo concordat legi ordinanti actus omnium virtutum in bonum commune. Tertio modo dicitur iusticia prout est virtus specialis. equalitatem constituens in commutationibus et distributionibus communicabilium bonorum. que sunt necessaria in vita. hec beatus Thomas. et de ista nunc agitur. que est una de carnalibus. et precellit omnes morales duplici ratione secundum beatum Thomam. secunda secunde. Primo ex parte subiecti. quia iusticia est in nobiliori parte anime. id est. appetitu rationali. id est. voluntate. Alie vero. id est. fortitudo et temperantia sunt in appetitu sensitivo. ad que pertinent passiones que sunt materia dictarum virtutum. Secunda ratio est ex parte obiecti. Nam alie virtutes laudantur secundum bonum ipsius virtutis. Iusticia autem secundum quod quis bene se habet ad aliud. Et nota quod in scriptura sacra iusticia communiter accipit primo modo dicta.

Nota quod iusticia. §. i. prout est virtus specialis distincta a ceteris. se habet ut totum integrale. Et sic partes eius sunt declinate a malo et facere bonum. Est etiam totus universalis. et partes eius subiective. que sunt species eius. sunt iusticia commutativa. et iusticia distributiva. Est et totum principale. Et sic partes eius sunt que dicuntur virtutes annexae. Religio. pietas. observantia que includit obedientiam. Veritas. gratia. seu gratitudo. vindictio. liberalitas. affabilitas. seu amicitia. de quibus omnibus aliquid breviter dicendum. Sciendum de partibus iusticie integralibus. quod cum sit iusticia generalis et iusticia specialis ut dictum est. Ad iusticiam generalem pertinet facere bonum debitum in ordine ad communitatem vel ad deum. Et vitare malum oppositum scilicet communitati vel deo. Sed iusticia prout est virtus specialis respicit bonum sub ratione debiti in